

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
BIZNESA, VADĪBAS UN EKONOMIKAS FAKULTĀTE
Finanšu un grāmatvedības nodaļa

**FINANŠU INSTRUMENTI, TO UZSKAITES SALĪDZINĀJUMS
PĒC SFPS UN LUKSEMBURGAS VGP**

*Financial instruments, comparison of accounting for financial instruments
between IFRS and Luxembroug GAAPs*

MAGISTRA DARBS

Autore: **Ina Rabša**
Studenta apliecības numurs: Nr.ir09004
Darba vadītāja: Dr. oec., prof. Inga Būmane

RĪGA 2018

ANOTĀCIJA

Maģistra darba temats ir "Finanšu instrumenti, to uzskaites salīdzinājums pēc SFPS un Luksemburgas VGP".

Darba mērķis ir, balstoties uz finanšu instrumentu būtības un uzskaites teorētisko aspektu izpēti, analizēt un novērtēt uzņēmuma 4 finance S.A. finanšu instrumentu uzskaiti un izstrādāt priekšlikumus konstatēto problēmu risināšanai.

Lai raksturotu finanšu instrumentu būtību, autore analizē to daudzveidību, klasifikāciju un riskus. Lai novērtētu 4finance S.A. finanšu instrumentu uzskaiti, autore pēta un analizē atšķirības uzskaitē pēc Luksemburgas VGP un SFPS.

Darba rezultātā autore secinājusi, ka atšķirības finanšu instrumentu uzskaitē pēc Luksemburgas VGP un SFPS būtiski ietekmē uzņēmuma 4finance S.A. pārskatu rezultātu.

Atslēgvārdi: finanšu instrumenti, 9.SFPS, Luksemburgas VGP.

ANNOTATION

Master thesis theme is "Financial instruments, comparison of accounting for financial instruments between IFRS and Luxembourg GAAPs."

The objective of the thesis is to analyse and evaluate financial instruments accounting in enterprise 4 finance S.A. based on theoretical aspects and develop proposals for solving of problems identified.

To characterize the nature of financial instruments, the author analyzes their diversity, classification and risks. To assess 4finance S.A. accounting for financial instruments, the author examines and analyzes differences in accounting under the Luxembourg GAAPs and IFRS.

As a result, the author concludes that differences on accounting for financial instruments between Luxembourg GAAPs and IFRS have a significant impact on the company's 4finance S.A. the results of financial reports.

Key words: financial instruments, 9. IFRS, Luxembourg GAAPs.

SATURS

ANOTĀCIJA	1
APZĪMĒJUMU SARAKSTS	3
IEVADS	4
1. FINANŠU INSTRUMENTU JĒDZIENS, KLASIFIKĀCIJA UN TIRGUS.....	6
1.1 Finanšu instrumentu klasifikācija no starptautisko grāmatvedības standartu un finanšu pārskatu standartu viedokļa.....	6
1.2 Finanšu instrumentu klasifikācija no monetārās statistikas viedokļa	9
1.3 Citi finanšu instrumentu klasifikācijas veidi	24
1.4 Finanšu tirgus dalībnieki un finanšu tirgus veidi.....	28
1.5 Ar finanšu instrumentiem saistītie riski	35
1.6 Kredītreitingi.....	37
2. GRĀMATVEDĪBAS NORMATĪVAIS REGULĒJUMS	46
2.1 Grāmatvedības regulējuma vispārējā nostādne ES.....	46
2.2 Luksemburgas tiesiskais regulējums.....	53
2.3 Luksemburgas VGP un SFPS konceptuālās un grāmatvedības sistēmas salīdzinājums atsevišķām pozīcijām.....	57
2.4 Finanšu instrumentu uzskaitē.....	65
3. FINANŠU INSTRUMENTI UN TO UZSKAITE UZŅĒMUMĀ 4FINANCE S.A.	
81	
3.1 4finance grupa un 4finance S.A.....	81
3.2 4finance S.A. obligāciju un risku raksturojums.....	86
3.3 Finanšu instrumentu uzskaitē 4finance S.A.....	91
SECINĀJUMI	95
LITERATŪRAS AVOTU SARAKSTS	98

APZĪMĒJUMU SARAKSTS

ES- Eiropas Savienība

EP- Eiropas Padome

FGSP – ASV Finanšu grāmatvedības standartu padome

G20 – 20 finanšu ministru un Centrālo banku vadītāju grupa

PWC – Price Waterhouse Coopers

SFPS – Starptautiskie finanšu pārskatu standarti

SGS – Starptautiskie grāmatvedības standarti

SGSP – Starptautisko grāmatvedības standartu padome

VGP – Vispārpieņemtie grāmatvedības principi

PMT – pusgada kupona maksājums (angļu val.- Annuity payment)

PV – tagadnes jeb pašreizējā vērtība (angļu val. – Present value)

FV – vienreizējs maksājums (angļu val.- Future value)

IEVADS

Temata izvēle un aktualitāte:

Uzņēmumiem, kuri ir iekļauti kādā no Eiropas Savienības valsts fondu biržas sarakstiem, konsolidētie pārskati, saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu Nr.1606/2002 (2002.gada 19.jūlijs) par starptautisko grāmatvedības standartu piemērošanu, obligāti jāveido pēc SFPS. Bet atsevišķos pārskatus uzņēmumi var veikt pēc tās valsts grāmatvedības standartiem, kurā veic saimniecisko darbību. Šī atšķirīgo standartu problēma ir aktuāla investoriem, kad viņi mēģina saprast finanšu pārskatu atšķirības, lai veiktu ieguldījumus uzņēmumos.

Autorei, savā ikdienas praksē, ir iespēja salīdzināt uzskaites atšķirības uzņēmumiem, kas darbojas Luksemburgas jurisdikcijā un atsevišķos pārskatus gatavo pēc Luksemburgas VGP, bet konsolidētos pārskatus saskaņā ar SFPS. Galvenā atšķirība starp Luksemburgas VGP un SFPS ir piesardzības princips, kas ir ietverts Luksemburgas standartos.

Pastāv plašas debates par to, vai SFPS, kas ir galvenie globālie standarti, būtu jāietver piesardzība un jāuzsver tās nozīme SFPS vadlīnijās. Šīs debates izraisīja 2008.gada finanšu krīze, jo radās jautājums vai SFPS piesardzības trūkums palīdzēja radīt pārmērīgu izaugsmi, nerealizēto peļņu un dividendes.

Kopš 2010. gada piesardzības princips ir izslēgts no SFPS vadlīnijām, jo tas ir pretrunā neitralitātes principam. Tomēr 9.SFPS - Finanšu instrumenti, kas ir spēkā no 2018.gada 1.janvāra, lielā mērā balstās uz piesardzību, jo ievieš jaunu vērtības samazinājuma modeli, kura pamatā ir paredzamie zaudējumi (nevis radušies zaudējumi saskaņā ar 39. SGS- Finanšu instrumenti: atzīšana un novērtēšana) un pieprasa paredzamo zaudējumu modeli piemērot visiem posteņiem, kas pakļauti iespējamām vērtības izmaiņām.

Ekonomikas globalizācijas kontekstā finanšu pārskatu kvalitātes uzlabošanai ir nepieciešamības raksturs, finanšu pārskatu lietotāju ticība finanšu pārskatiem ir ļoti svarīga. Finanšu pārskatiem būtu jāsniedz salīdzināmība starptautiskā līmenī.

Hipotēze: Uzņēmuma 4finance S.A. investoriem var rasties maldīgs priekšstats par uzņēmuma finanšu rezultātiem, jo finanšu instrumentu uzskaitē pēc Luksemburgas VGP un SFPS krasi atšķiras.

Darba mērķis ir balstoties uz finanšu instrumentu būtības un uzskaites teorētisko aspektu izpēti, analizēt un novērtēt uzņēmuma 4 finance S.A. finanšu instrumentu uzskaiti un izstrādāt priekšlikumus konstatēto problēmu risināšanai.

Mērķa sasniegšanai veicamie uzdevumi:

- Speciālajā literatūrā izpētīt finanšu instrumentu klasifikāciju un tirgus;
- Analizēt, salīdzināt un novērtēt uzskaites atšķirības pēc Luksemburgas VGP un SFPS tiem posteņiem, kas ietekmē 4finance S.A. pārskatus;
- Raksturot uzņēmuma 4 finance S.A. finanšu instrumentus un uzskaites atšķirības pēc Luksemburgas VGP un SFPS.
- Izstrādāt priekšlikumus konstatēto problēmu risināšanai.

Darba struktūras raksturojums: Lai gūtu priekšstatu par finanšu instrumentu daudzveidību, to nozīmi uzņēmumu finansēšanā, riskiem un to ierobežošanu, pirmajā nodaļā autore analizē finanšu instrumentu klasifikāciju, finanšu instrumentu tirgus un to dalībniekus.

Otrajā nodaļā tiek salīdzināta Luksemburgas VGP un SFPS uzskaitē, lai sniegtu priekšstatu par galvenajām atšķirībām finanšu informācijas atspoguļošanā tajos posteņos, kas visvairāk ietekmē 4finance S.A. pārskatu salīdzināmību pēc Luksemburgas VGP un SFPS.

Trešajā nodaļā autore analizē 4finance S.A. uzņēmuma finanšu instrumentu atšķirības uzskaitē pēc SFPS konsolidētajiem pārskatiem un Luksemburgas VGP atsevišķajiem pārskatiem, lai pamatotu uzskaites ietekmi uz finanšu rezultātu.

Izmantotās pētniecības metodes:

Literatūras izpēte, ekonomiskās analīzes metode un salīdzinājuma metode.

Pētījuma periods: Pētījuma periods aptver laika posmu no 2002.gada līdz 2018.gadam. Pētījuma sākuma periods pamatots ar SFPS un ASV standartu konverģences sākumu.

Temata sašaurināšanas pamatojums: Tā kā darba apjoms ir ierobežots, darbā ir analizētas tikai tās uzskaites atšķirības starp SFPS un Luksemburgas VGP, kas aktuālas uzņēmuma 4finance S.A. grāmatvedības uzskaitē.

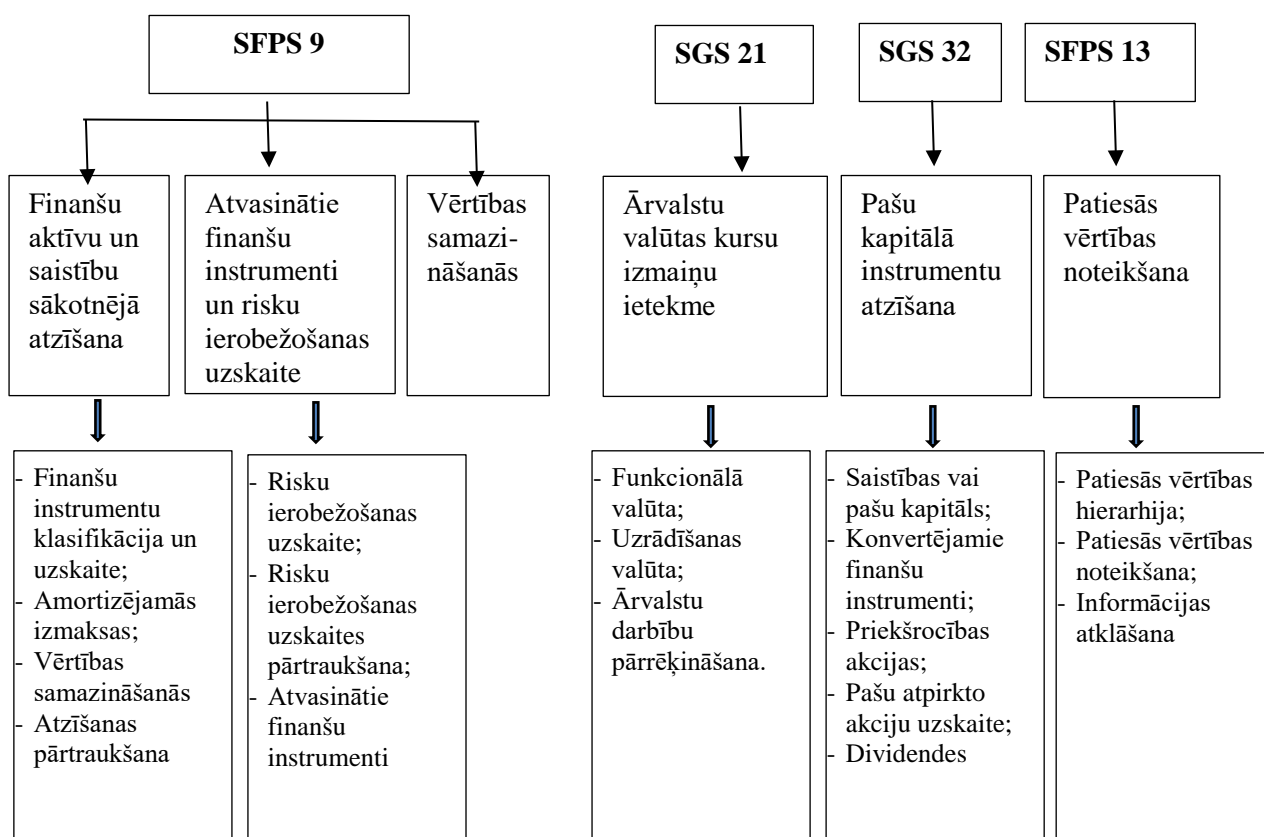
Literatūras un datu avotu raksturojums: darbā veiktā analīze un pētījums pamatojas uz Luksemburgas VGP un SFPS, Latvijas un ārvalstu zinātnieku darbiem, publikācijām zinātnisko rakstu krājumos un periodikā, internetā pieejamiem materiāliem, kā arī uzņēmuma 4finance SA. pārskatiem un citiem publicētiem datiem.

1. FINANŠU INSTRUMENTU JĒDZIENS, KLASIFIKĀCIJA UN TIRGUS

1.1 Finanšu instrumentu klasifikācija no starptautisko grāmatvedības standartu un finanšu pārskatu standartu viedokļa

Finanšu instrumentu būtības un klasifikācijas izpratne ir nepieciešama, lai tos pareizi atspoguļotu finanšu pārskatos. Finanšu instrumentu uzskaitē ir jāņem vērā finanšu instrumentu klasifikācija, sākotnējā un turpmākā atzīšana.

Attēlā 1.1 apkopoti ar finanšu instrumentu klasifikāciju, novērtēšanu un uzskaiti saistītie starptautiskie grāmatvedības/finanšu pārskatu standarti.

1.1.att. Ar finanšu instrumentu uzskaiti saistītie SFPS un SGS¹

Ir vairāki SFPS un SGS, kas nosaka finanšu instrumentu klasifikāciju, uzskaiti un informācijas sniegšanu:

-9. SFPS – *Finanšu instrumenti* (aktuālā redakcija piemērojama no 01.01.2018.), ir standarts, kurš aizvieto 39. SGS-*Finanšu instrumenti: atzīšana un novērtēšana*- Standarts

¹ **Juan Ramirez** *Accounting for Derivatives, Advanced Hedging under IFRS 9. Second Edition*, Jon Willey & Sons, Ltd., 2015, 1.lpp.

ietver prasības finanšu instrumentu atzīšanai un novērtēšanai, vērtības samazināšanai, atzīšanas pārtraukšanai un vispārējai riska ierobežošanas uzskaiti.

-13. SFPS - Patiesās vērtības noteikšana- (aktuālā redakcija piemērojama no 01.01.2013). Šo SFPS piemēro, kad cits SFPS prasa vai ļauj novērtēt patieso vērtību vai atklāt informāciju par patiesās vērtības novērtējumu. Standarts definē patieso vērtību, pamatojoties uz darījuma pabeigšanas cenas jēdzienu- cena, kādu saņem par aktīva pārdošanu vai maksā par saistības nodošanu¹, un izmanto patiesās vērtības hierarhiju, kā rezultātā tiek iegūts uz tirgu balstīts vērtējums.

-21. SGS - Ārvalstu valūtas kursu izmaiņu ietekme – (aktuālā redakcija piemērojama no 01.01.2009.), nosaka kā atspoguļot darījumus ārvalstu valūtās finanšu pārskatos, kā arī kā finanšu pārskatus konvertēt uzrādīšanas valūtā. Galvenie jautājumi ir kādi valūtas maiņas kursi var tikt izmantoti un kā finanšu pārskatos uzrādīt svārstības, kas radušās maiņas kursa ietekmē.

-32. SGS - Finanšu instrumenti: informācijas sniegšana – (aktuālā redakcija piemērojama no 01.01.2009.), nosaka grāmatvedības prasības informācijas sniegšanai par finanšu instrumentiem, klasificējot tos finanšu aktīvos, finanšu saistībās un pašu kapitāla instrumentos. Standarts nosaka principus un precizē finanšu instrumenta klasifikāciju finanšu instrumentu kā saistību vai pašu kapitāla instrumentu uzrādīšanai (nosaka paša uzņēmuma atpirkto akciju uzskaiti), nosaka stingrus nosacījumus, saskaņā ar kuriem aktīvus un saistības var savstarpēji dzēst.

Finanšu instruments ir jebkurš līgums, kura rezultātā viens uzņēmums iegūst finanšu aktīvu, bet otrs uzņēmums – finanšu saistības vai pašu kapitāla instrumentu².

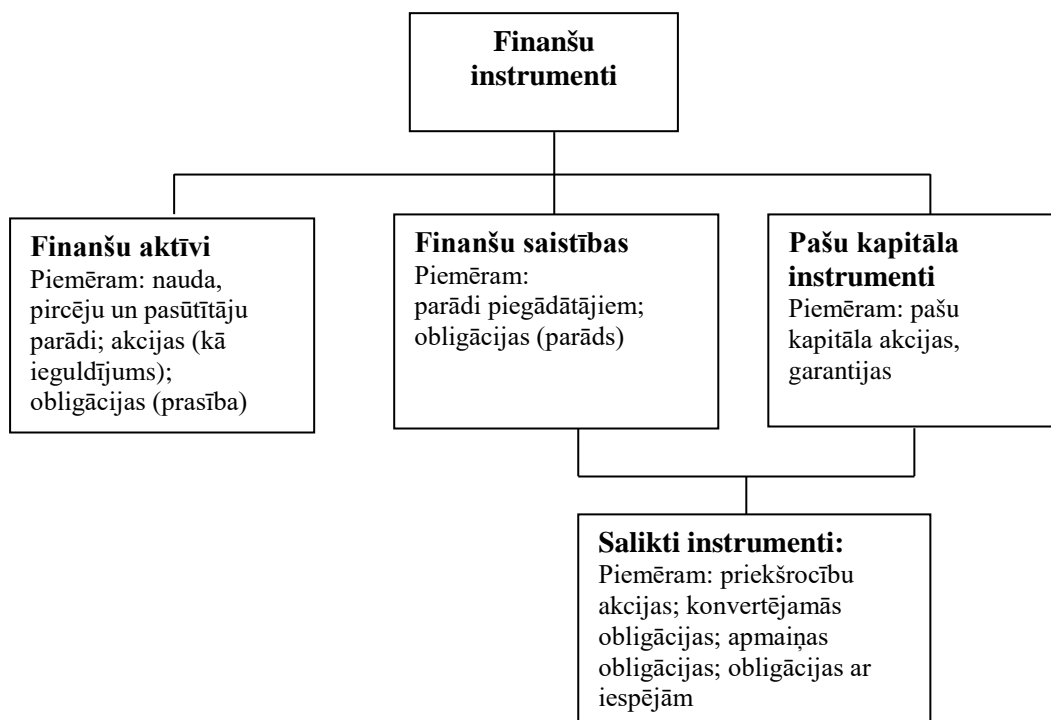
Finanšu aktīvs - jebkurš *aktīvs*, kas ir nauda, cita uzņēmuma pašu kapitāla instruments, līgumā noteiktas tiesības saņemt naudu vai citus finanšu aktīvus no cita uzņēmuma; vai savstarpēji apmainīt finanšu aktīvus vai finanšu saistības ar citu uzņēmumu apstākļos, kas uzņēmumam ir potenciāli labvēlīgi; vai līgums, par kuru norēķināsies vai var norēķināties ar paša uzņēmuma pašu kapitāla instrumentiem un kurš ir neatvasināts, un par kuru uzņēmumam ir pienākums vai var būt pienākums saņemt mainīgu paša uzņēmuma pašu kapitāla instrumentu skaitu; vai atvasināts, un par kuru norēķināsies vai var norēķināties citādi, nevis apmainot fiksētu naudas vai cita finanšu aktīva summu pret fiksētu paša uzņēmuma pašu kapitāla

¹ Komisijas regula (ES) Nr. 1255/2012. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:32012R1255&from=EN> (skatīts: 12.02.2017)

² IAS 32 – *Financial Instruments: Presentation*. Deloitte Pieejams: <https://www.iasplus.com/en/standards/ias/ias32> (skatīts: 12.02.2017)

instrumentu skaitu. Piemēram - pircēju un pasūtītāju parādi, akciju iespējas līgumi, akcijas (kā ieguldījums).¹

Attēlā 1.2. autore apkopojusi finanšu instrumentu klasifikāciju no 32. SGS- *Finanšu instrumenti: informācijas sniegšana*, ar piemēriem.

1.2. att. Finanšu instrumentu klasifikācija pēc 32. SGS ²

Finanšu saistības- jebkuras *saistības*, kas ir:

a) līgumā noteikts pienākums:

i) nodot citam uzņēmumam naudu vai citus finanšu aktīvus; vai

ii) savstarpēji apmainīt finanšu aktīvus vai finanšu saistības ar citu uzņēmumu apstākļos, kas uzņēmumam ir potenciāli nelabvēlīgi; vai

b) līgums, par kuru norēķināsies vai var norēķināties ar paša uzņēmuma pašu kapitāla instrumentiem un kurš ir:

i) neatvasināts, un par kuru uzņēmumam ir vai var būt pienākums piegādāt mainīgu skaitu paša uzņēmuma pašu kapitāla instrumentu; vai

¹ IAS 32 – *Financial Instruments: Presentation*. Deloitte Pieejams: <https://www.iasplus.com/en/standards/ias/ias32> (skatīts: 12.02.2017)

² Autores izstrādāts attēls izmantojot SGS 32, IAS 32 – *Financial Instruments: Presentation*. Pieejams: <https://www.iasplus.com/en/standards/ias/ias32> (skatīts: 12.02.2017)

ii) atvasināts, un par kuru norēķināsies vai var norēķināties citādi, nevis apmainot fiksētu naudas vai cita finanšu aktīva summu pret fiksētu paša uzņēmuma pašu kapitāla instrumentu skaitu.¹

Piemēram-parādi piegādājumiem, obligāciju aizdevumi (parāds), obligāti izpērkamas priekšrocību akcijas, nestandartizēti nākotnes līgumi ar sagaidāmiem zaudējumiem.

Pašu kapitāla instruments. Jebkurš līgums, kas apliecina atlikušo līdzdalību uzņēmuma aktīvos pēc visu uzņēmuma saistību atskaitīšanas. Piemēram- pašu kapitāla parastās akcijas, garantijas, neuzkrātās neizpērkamās priekšrocību akcijas.²

Tāpat finanšu instrumenti ir vienošanās, kas vienlaikus vienai personai rada finanšu aktīvus, bet otrai finanšu saistības vai kapitāla vērtspapīrus.

Piemēram, kad rēķins tiek izrakstīts par sniegtajiem pakalpojumiem vai pārdoto precī kredītā, tad rēķina izrakstītājam tas ir finanšu aktīvs (pircēju un pasūtītāju parādi), bet rēķina saņēmējam – finanšu saistības (parādi piegādājumiem). Otrs piemērs -kad uzņēmums saņem finansējumu emitējot pašu akcijas. Uzņēmums, kas nopērk akcijas iegūst finanšu aktīvu – investīcijas (līdzdalība citu uzņēmumu kapitalos), bet akciju emitētājam tās būs pašu kapitāla instruments - pašu kapitāla akcijas (pamatkapitāls). Trešais piemērs, kad uzņēmums emitē obligācijas. Uzņēmums, kurš iegādājas obligācijas, aizdod naudu un iegūst finanšu aktīvu (obligācijas), kamēr obligāciju emitents, aizņemas naudu un uzskaita obligācijas kā finanšu saistības (aizņēmumi pret obligācijām).

1.2 Finanšu instrumentu klasifikācija no monetārās statistikas viedokļa

Finanšu instrumentu klasifikācija un to būtības identifikācija ir viens no svarīgākajiem monetārās statistikas uzdevumiem.

Starptautiskā valūtas fonda rokasgrāmatas 4.2. punkts definē, ka *finanšu instrumenti* ietver visus finanšu līgumus, kas noslēgti starp institucionālajām vienībām. Savukārt, institucionālā vienība tiek definēta kā ekonomiska vienība, kas ir spējīga savā vārdā un ar saviem aktīviem uzņemties saistības un iesaistīties darījumos ar citām vienībām.

Monetārās statistikas ietvaros finanšu instrumentu klasifikācija balstās uz diviem galvenajiem rādītājiem – *likviditāti un īpašumtiesībām*. Izdala divu veidu īpašumtiesības ekonomiskās un juridiskās. Finanšu vai nefinanšu aktīva/ saistību *juridiskais īpašnieks* ir institucionāla vienība, kuras tiesības izriet no likuma un balstoties uz likumu ir tiesīgs pieprasīt

¹ IAS 32 – *Financial Instruments: Presentation*. Pieejams: <https://www.iasplus.com/en/standards/ias/ias32> (skatīts: 12.02.2017)

² turpat

ar šiem aktīviem/saistībām saistītos labumus. Finanšu vai nefinanšu aktīva/ saistību *ekonomiskais īpašnieks* ir institucionāla vienība, kura tiesīga pieprasīt no aktīva/saistībām izrietošos labumus balstoties uz pieņemtajiem riskiem saistītiem ar šiem aktīviem/saistībām.

Tabulā 1.1. apkopotā finanšu instrumentu klasifikācija monetārās un finanšu statistikas ietvaros, kas detalizēti aprakstīta Starptautiskā valūtas fonda rokasgrāmatā.

1.1. tabula

Finanšu instrumentu klasifikācija monetārās statistikas ietvaros¹

Finanšu instrumenti	Finanšu aktīvi – pierādāma vērtība, nesatur nejaušības iespēju	Monetārais zelts SDR (Speciālās aizņēnuma tiesības) Valūta Noguldījumi/depozīti Parāda vērtspapīri Aizdevumi Akcijas un pašu kapitāls Citi debitori/kreditori Atvasinātie finanšu instrumenti
	Citi finanšu instrumenti - atkarīgi no nejaušības vai nenoteiktiem nākotnes notikumiem	Garantijas vēstules Kredītvēstules Kredītlīnijas Finanšu saistības Ieķīlātie finanšu aktīvi

Līgumi starp institucionālām vienībām ir pamats kreditoru/ debitoru attiecībām caur kurām aktīvu īpašnieki iegūst beznosacījuma prasības uz citas institucionālās vienības ekonomiskajiem resursiem. Kreditoru/ debitoru attiecības nodrošina aktīvu un saistību dimensijas/posteņus finanšu instrumentiem.²

Monetārās statistikas ietvaros finanšu instrumenti ietver *finanšu aktīvus* un *citus finanšu instrumentus*. Turpmāk autore raksturo detalizēti katru no minētajām finanšu instrumentu apakškategoriām.

Finanšu aktīviem (piem., parāda vērtspapīri, aizdevumi u.c.) ir pierādāma vērtība. Tie nesatur nejaušības iespēju un rada ekonomisko labumu to turētājiem.

Citi finanšu instrumenti (piem., finanšu garantijas, kredītlīnijas, finanšu saistības) ir atkarīgi no nejaušības vai nenoteiktiem nākotnes notikumiem. Tie ir ārpus finanšu aktīvu robežas.

¹ Classification of financial instruments. Pieejams:

https://www.cba.am/Storage/EN/publications/statistics/monetary_stat_manual/class.pdf (skatīts 26.03.2017)

² International Monetary Fund Monetary and Financial Statistics Manual and Compilation Guide, Prepublication Draft, 2016, 21.lpp

Monetārais zelts sastāv no standarta zelta stieņiem, kas tiek turēti centrālajās bankās vai valdībā kā daļa no oficiālajām rezervēm. Tāpēc monetārais zelts var būt kā aktīvs tikai centrālajai bankai vai valdībai. Monetārā zelta pirkšana vai pārdošana notiek monetārās politikas īstenošanas ietvaros. Šīs darbības notiek starp centrālajām bankām vai centrālajām bankām un starptautiskajām finanšu institūcijām.¹

Zelts tiek uzskatīts par finanšu aktīvu, jo tam ir starptautiskā maksājuma loma un tas ir starptautisko rezervju aktīvu sastāvdaļa.

Zelts un zelta noguldījumi, ko veic nefinanšu institūcijas un finanšu uzņēmumi (izņemot centrālās bankas), netiek uzskatīti par monetāro zeltu. Darījumi ar zeltu, ko veic citi ekonomiskā sektora dalībnieki, tiek apskatīti kā vērtību iegādes un pārdošanas darījumi un tiek uzskatīti par nefinanšu aktīviem.

SDRs- Nacionālo aktīvu rezerves, ko izveidojis Starptautiskais Valūtas Fonds (turpmāk - SVF) un piešķīris dalībvalstīm, lai nodrošinātu esošās oficiālās rezerves. SDRs netiek uzskatīti kā SVF saistības. SDR darījumi starp SVF dalībniekiem vai starp SVF un tā dalībniekiem tiek uzskatīti par finanšu darījumiem. SDR turēšana tā turētājam nodrošina beznosacījuma tiesības iegūt ārzemju valūtu vai citus rezerves aktīvus no citiem SVF dalībniekiem.²

Monetārais zelts un SDR (Nacionālo aktīvu rezerves /Speciālās aizņēmuma tiesības) ir vienīgie finanšu aktīvi, kuriem pretim nav finanšu saistību.

Valūta ir aprītē esošās banknotes un monētas, kurām ir fiksēts nomināls un nav atmaksas datuma. Centrālās bankas izlaistās banknotes un monētas ir uzskatāmas par tās saistībām. Vispārīgi valūta tiek izmantota, lai veiktu maksājumus. Statistikas vajadzībām būtu jāizdala rezidenta un nerezidentu centrālo banku izdotās banknotes un monētas, t.i., jāatšķir nacionālā valūta no ārzemju valūtas. Ja nacionālā valūta ir valsts (centrālās bankas) saistības, tad ārzemju valūta ir citas valsts saistības. Visas tautsaimniecības nozares un nerezidenti var to turēt valdījuma, bet tikai monetārās institūcijas vai centrālā banka ir autorizētas to izlaist.³

Ārvalstu valūtu tirgi ir tirgi, kuros ārvalstu valūtas tiek pirktas un pārdotas. Darījums ārvalstu valūtā ir finanšu aktīvu veids un tā cena ir izteikta citā valūtā. Vienas valsts valūtas cena izteikta otras valsts valūtā ir valūtas maiņas kurss. Ārvalstu valūtas tiek tirgotas galvenokārt starp komercbankām un lielām starptautiskām korporācijām ārpusbiržas tirgū

¹ **International Monetary Fund** *Monetary and Financial Statistics Manual and Compilation Guide*, Prepublication Draft, 2016, 56.lpp

² turpat 56.lpp

³ turpat 58.lpp

(angļu val.- OTC- over-the-counter market). Valūta reti tiek maksāta vai saņemta fiziski, parasti tā tiek pārskaitīta elektroniski no vienas bankas konta uz citu.

Noguldījumi/depozīti – ietver visas prasības pret centrālo banku un citiem depozitārijiem, kas pārstāv bankas depozītus. Atsevišķos gadījumos citi finanšu uzņēmumi arī var pieņemt noguldījumus. Noguldījumu uzņēmumu depozīti var iedalīties divās kategorijās: pārskaitījumu depozīti un citi depozīti.¹

Pārvedumu depozīti ir noguldījumi (nacionālajā un ārvalstu valūtā), kas ir i) pēc pieprasījuma maksājama nominālvērtība bez soda vai citiem ierobežojumiem; ii) tieši izmantojami, lai veiktu maksājumus ar maksājumu uzdevumiem, čekiem, karšu vai citām maksājumu iekārtām, vai citādi izmantojami kā līdzekļi. Pārskaitāmie depozīti var būt gan ar rezidentu, gan nerezidentu finanšu sabiedrībām. Šī kategorija ietver arī noguldījumus, kas atļauj skaidras naudas izņemšanu, bet ne tiešus maksājumus trešajām pusēm. Visām tautsaimniecības nozarēm un nerezidentiem (pārējā pasaulē) ir tiesības atvērt un darboties ar pārskaitījumu depozītu kontiem.

Citi depozīti – finanšu starpnieku depozīti vai saistības, kas pārstāvētas ar depozītu, kas nevar tikt izmantots maksājumam jebkurā laikā. Šo depozītu izmantošana ir ierobežota ar noteiktām prasībām: maksājums jāveic pēc noteikta laika perioda, vai jebkurā brīdī, ja radušies noteiktie izdevumi; nevar izmantot kā instrumentu tiešo maksājumu veikšanai; citi ierobežojumi (iesaldēti konti; iekļāti aktīvi u.c.) Visas tautsaimniecības nozares un nerezidenti var atvērt šādus kontus.

Citu depozītu kategoriju pārstāv: termiņnoguldījumi, krājkonti un atpirkšanas līgumi.

Parāda vērtspapīri- vērtspapīri, kas apliecina emitenta saistības pret šo vērtspapīru turētāju un tā apņemšanos veikt vienu vai vairākus maksājumus vērtspapīru turētājam noteiktā datumā vai datumos. Šiem vērtspapīriem parasti ir noteikta procentu likme (kupons), vai arī tie tiek pārdoti ar diskontu par summu, kas tiks atmaksāta noteiktajā dzēšanas termiņā.²

Šajā kategorijā iekļautie vērtspapīri atšķirībā no akcijām nenodrošina īpašuma tiesības vērtspapīra turētājam. Vērtspapīri nodrošina finanšu prasības pierādījumu pret tā emitentu un nosaka grafiku procentu maksājumiem un pamatsummas atmaksai. Pamatsumma jeb nominālvērtība – tiek ņemta par pamatu procentu maksājuma aprēķināšanai un parasti tiek

¹ **International Monetary Fund** *Monetary and Financial Statistics Manual and Compilation Guide*, Prepublication Draft, 2016, 58.lpp

² *Parāda vērtspapīri*. Pieejams: <https://www.bank.lv/auditorijas/medijiem/komentari-raksti/264-statistika/statistika-izmantotie-termi/8108-stermia-parda-vrtspapri>-(skatīts 26.03.2017)

atmaksāta beigu datumā. Dzēšanas termiņš – datums, kad emitents atmaksā pamatsummu. Kupona likme – procentu likme. Šī likme var būt fiksēta vai mainīga. Mainīgā likme ir atkarīga no īstermiņa kredītlīkmēm un tiek fiksēta noteiktam periodam.

Tabulā 1.2. autore apkopojusi starptautiskajos finanšu tirgos biežāk sastopamos parāda vērtspapīru veidus.

1.2. tabula

Biežāk sastopamie parāda vērtspapīru veidi¹

Īstermiņa vērtspapīri	Īgtermiņa vērtspapīri	Nodrošināti vērtspapīri	Nenodrošināti vērtspapīri	Vērtspapīri ar iespēju instrumentiem
Valsts parādzīmes	Valsts/pašvaldību obligācijas	Vērtspapīri nodrošināti ar hipotēku saistību	Vērtspapīri nodrošināti vienīgi ar izdevēja maksāspēju	Mainīga likme
Komerčiālie vērtspapīri un parādzīmes	Korporatīvās obligācijas	Vērtspapīri nodrošināti ar parāda saistībām		Atsaukšanas iespēja
Vekseļi	Priekšrocību akcijas			Uzsaukšanas iespēja
	Konvertējamās obligācijas			Konvertēšanas iespēja

Monetārajā statistikā parāda vērtspapīrus klasificē pēc procentu jeb kupona bāzes:

- *kupona bāzes vērtspapīri*, kur kupona maksājumus veic instrumenta dzīves cikla laikā, bet pamatsummu termiņa beigās;
- *amortizētās bāzes vērtspapīri*, kur procentu un pamatsummas maksājumus veic pa daļām instrumenta dzīves cikla laikā;
- *nulles kupona bāzes vērtspapīri*, kas tiek izdoti un piešķirti par cenu, kas zemāka par nominālvērtību un kas jāatmaksā termiņa beigās par nominālvērtību;
- *diskonta bāzes vērtspapīri*, kas tiek izdoti un piešķirti par cenu zem nominālvērtības un pamatsumma ar lielāko daļu procentu maksājumu tiek samaksāta termiņa beigās;
- *indeksa bāzes vērtspapīri*, kas sasaista procentu maksājumu un/vai pamatsummas maksājumu ar atbilstošo indeksu, piemēram, cenu indeksu vai apmaiņas kursa indeksu.

¹ Autores veidota tabula, izmantjot International **Monetary Fund** *Monetary and Financial Statistics Manual and Compilation Guide*, Prepublication Draft, 2016, 63.lpp.

Obligācija (kā parāda vērtspapīrs) ir solījums maksāt naudas summu noteiktā termiņā, kā arī periodiskas procentu likmes no nominālvērtības.¹

Obligācija ir parāda investīcija, ar kuru investors aizdod naudu valdībai vai uzņēmumam, kas aizņemas līdzekļus uz kādu noteiktu periodu, par mainīgu vai fiksētu procentu likmi. Uzņēmums vai valsts, kas laiž apgrozībā obligācijas, izveido līgumsaistības, ka tā maksās konkrētus procentus noteiktā datumā un norādīs datumu, kad investora aizdotais naudas apjoms tiks atdots atpakaļ. Uzņēmumi un valdības galvenokārt izmanto obligācijas ar mērķi, lai finansētu kādus konkrētus projektus, aktivitātes vai nosegtu parāda maksājumus.²

No investora viedokļa korporatīvās obligācijas ir riskantāks investīciju veids nekā valdības obligācijas, jo uzņēmumam jāgūst peļņa, lai veiktu maksājumus investoram, kamēr valdības ienākumus var palielināt, piemēram, paaugstinot nodokļu likmes. Tāpēc lai piesaistītu investorus, korporatīvās obligācijas piedāvā augstāku procentu likmi³.

Savukārt salīdzinājumā ar akcijām, korporatīvās obligācijas ir drošāks investīciju veids, jo korporatīvās obligācijas īpašnieks ir kompānijas kreditors, kamēr akciju īpašniekam ir daļa kompānijas kapitālā, tāpēc uzņēmuma bankrotēšanas gadījumā, korporatīvo obligāciju īpašniekiem ir primārās tiesības uz kompānijas rīcībā palikušajiem aktīviem⁴.

Svarīgākās obligāciju īpašības⁵:

Nominālā vērtība (principal, face amount, par value) - vērtība, pēc kuras tiek maksāts kupons (procenti) un kura tiek atmaksāta līgumsaistību beigās.

Obligācijas cena - tā cena, kuru maksā investors, kad iegādājas parādzīmi.

Dzēšanas datums - datums, kurā emitentam ir jāizmaksā obligācijas nominālā vērtība. Ja visas izmaksas ir veiktas, emitentam vairs nav nekādu saistību ar obligācijas turētāju pēc dzēšanas datuma. Laika posmu līdz dzēšanas datumam sauc par dzēšanas termiņu. Dzēšanas termiņš var būt jebkāds laika posms, taču obligācijām pieņemts lielāks par gadu. Pārsvārā tas ir termiņš līdz 30 gadiem, jo garāks termiņš, jo riskantāka obligācija, jo tās prognozējamība ir mazāka.

Kupons - procentu likme, kuru emitents maksā obligācijas turētājam. Parasti šī likme ir fiksēta visā obligācijas termiņā. Taču tā var mainīties līdz ar naudas tirgus indeksu, kā

¹ **D.E.Kieso, J.J.Weigandt, T.D.Warfield.** *Intermediate Accounting IFRS Edition 2nd*, Jon Willey & Sons Ltd., 2014, 654.lpp

² *Ieskats obligācijās, to būtība, struktūrā un tirdzniecība.* Pieejams: <http://www.naudaslietas.lv/2015/12/ieskats-obligācijas-to-butiba-struktura-un-tirdznieciba/> (skatīts 12.02.2018)

³ turpat

⁴ turpat

⁵ **Sunil Parameswaran** *Fundamentals of Financial Instruments*, Jon Willey & Sons Ltd., 2011, 169.-170.lpp

piemēram, LIBOR. Pats nosaukums radies no tā, ka pagātnē obligācijām nāca līdz kuponu. Kuponos noteiktajos datumos turētājs griezās ar to pie bankas, kurā tas apmainīja kuponu pret procentu izmaksu.

Kupona datumi - datumi, kuros emitents izmaksā kuponu obligācijas turētājam. Eiropā parasti kupons ir gadskārtējs (angļu.val. -annual), bet ASV - pusgadīgs (angļu.val. -semi-annual), tātad kupons tiek izmaksāts vai nu reizi gadā, vai reizi pusgadā.

Līgums - dokuments, kas norāda obligāciju turētāja tiesības.

Obligācijas ar iespējām – saliktie finanšu instrumenti¹, tādas kā:

Atsaukšana (angļu val.- callability) - dažas obligācijas dod emitentam iespēju dzēst obligāciju pirms tās dzēšanas datuma. Pārsvārā atsaucamās obligācijas tiek dzēstas pēc nominālvērtības, bet dažreiz emitentam ir jāmaksā prēmija, ko sauc par atsaukšanas prēmiju (angļu val. -call premium). Šādas opcijas ir raksturīgas augsti ienesīgām obligācijām. Šādam obligācijām parasti ir ļoti strikti līgumi, kas ierobežo emitentu viņa darbībās. Lai atbrīvotos no šiem ierobežojumiem, emitents var dzēst obligāciju agrāk, taču samaksa būs augsta.

Uzsaukšana (angļu val. -puttability) - dažas obligācijas ļauj tās turētājam pieprasīt emitentu atmaksāt obligāciju pirms tās dzēšanas datuma uzsauktajā datumā.

Atsaukšanas un uzsaukšanas datumi - datumi, kuros atsaucamās un uzsaukamās obligācijas var tikt atpirktas agrāk. Ir 4 galvenās kategorijas:

Bermudas datums - vairāki atsaucami datumi, kas parasti sakrīt ar kuponu izmaksas datumiem.

Eiropas datums - ir tikai viens atsaucamais datums, tas ir Bermudas datuma īpašais gadījums.

Amerikas datums - var tikt atsaukta jebkurā brīdī līdz dzēšanas datumam.

Nāves uzsaukšana (angļu val. -death put) - ir izvēles atmaksas iespēja, kas ļauj mirušās personas pārstāvim uzsaukt (pārdot) obligāciju (atpakaļ emitentam), ja turētājs mirst vai tiek ieslodzīts.

Konvertējamās obligācijas, kuras noteiktā termiņā iespējams samainīt pret akcijām un **priekšrocību akcijas**, kas dod tiesības uz fiksētu ienākumu, bet neparedz īpašumtiesības uz emitenta īpašumu arī tiek klasificētas kā parāda vērtspapīri.

Obligāciju priekšrocības pār parastajām akcijām:²

- Esošo akcionāru ietekme netiek samazināta, jo obligāciju turētājiem nav vēlēšanu iespēju;

¹ Bonds. Pieejams: <https://www.investopedia.com/terms/b/bond.asp> (Skatīts:10.02.2017)

² Jerry J. Weygandt, Paul D. Kimmel, Donald E. Kieso *Financial Accounting IFRS*, Eddition 2nd, Jon Willey & Sons, Ltd., 2013,467.lpp.

- Nodokļu ietaupījums, jo dažās valstīs procentu izdevumi ir atskaitāmi nodokļu izpratnē, bet dividendes nav;
- izmantojot obligācijas uzņēmuma finansēšanai, ieņēmumi par akcijām var būt augstāki, jo kaut arī obligāciju procentu maksājumi samazina neto ieņēmumus, ieņēmumi par akcijām bieži vien ir augtāki, izmantojot obligācijas uzņēmuma finansēšanai, jo akciju skaits nav palielināts.

Parāda vērtspapīru izveidošanu dažreiz izmanto finanšu **aktīvu nodrošinājumam**. Nodrošinājums tiek izmantots, emitējot vērtspapīru, kas nodrošināts ar finanšu aktīviem. Finanšu aktīva ieguvējs bilancē to uzrāda kā aktīvus, bet izdevējs šīs saistības kā vērtspapīrus. Piemēram, hipotēka ir aizdevums, kas ir nodrošināts ar nekustamo īpašumu kā ķīlu. Aizņēmējam, ķīlas devējam, ir pienākums veikt periodiskus maksājumus aizdevējam, ķīlas turētājam, lai segtu parādu. Gadījumā, ja ķīlas devējs nepilda saistības, aizdevējs var ierobežot hipotekāro kredītu, kas nozīmē, ka viņš var pārņemt īpašumu, lai atgūtu savu finanšu līdzsvaru. Hipotēka pati par sevi ir aktīvs ar zemu likviditāti aizdevējam. Lai liktu savam kapitālam darboties, aizdevēji parasti apvieno izsniegtos hipotekāros kredītus kredītportfeļos un emitē vērtspapīrus, kas tiek nodrošināti ar šo kredītportfeļi. Šādi vērtspapīri, kuru naudas plūsma rodas no hipotekārā kredīta ņēmēju atmaksām, tiek saukta par ar hipotēku nodrošinātu vērtspapīru. Vērtspapīri, kas nodrošināti ar citiem debitoru parādiem (kredītkaršu aizdevumi, auto iegādes aizdevumi) tiek saukti par ar aktīvu nodrošinātiem vērtspapīriem. Procesu, kad aktīvs ar zemu likviditāti, piemēram mājokļa kredīts, tiek pārvērsts vērtspapīros ar augstu likviditāti tiek saukts par vērtspapīru nodrošināšanu (angļu val.- securitization).

Vekselis (angļu val.- banker's acceptance) ir dokuments, ar kuru tā izsniedzējs apņemas vekselī norādītajai personai atmaksāt noteiktu naudas summu, iestājoties vekseļa termiņam. Vekseli darbojas tikai ar naudu; tajos nevar norādīt nekustamu, kustamu vai cita veida īpašumu/vērtspapīrus, izņemot naudu. Vekseļa turētājam uz vekselī norādīto naudas summu ir neapstrīdamas tiesības.

Vekselis tiek uzskatīts par finanšu aktīvu pat ja līdzekļi netiek pārskatīti. Pastāv divi vekseļu veidi: *vienkāršais vekselis*, kuru dod aizņēmējs. Tajā jābūt noteiktai informācijai, piemēram, apstiprinājumam, ka dokuments ir vekselis, solījumam atmaksāt naudu, kā arī maksāšanas termiņam, vietai, personas vārdam, izsniegšanas datumam un vietai, kā arī vekseļa devēja parakstam un *trata jeb pārvedu vekselis*, kuru izraksta kreditors. Tratu izsniedz kreditors, kurš norīko banku vai parādnieku samaksāt noteiktu naudas summu trešajai personai.¹

¹ *Kas ir vekseli*. Pieejams: <http://www.zuz.lv/kas-ir-vekseli> (skatīts 26.03.2017)

Aizdevumi- finanšu aktīvi, kas izveidojas, kad kreditors aizdod līdzekļus tieši aizņēmējam un tiek apliecināti ar juridiskiem tālāk nenododamiem (angļu val. -non-negotiable) dokumentiem.

Aizdevumi un avansi (izņemot debitoru/ kreditoru saistības, kas tiek uzskatīta par atsevišķu finanšu aktīvu apakš kategoriju) attiecināmi uz dažādām ekonomikas nozarēm.

Īstermiņa aizdevumi - īstermiņa aizdevumi parasti ietver aizdevumus ar dzēšanas termiņu līdz vienam gadam.

Vidēja termiņa aizdevumi –atkarīgs no konkurētās valsts pieņemtās prakses finanšu tirgū. Parasti ar dzēšanas termiņu no 1-5 gadiem;

Ilgtermiņa aizdevumi - ilgtermiņa aizdevumi ietver aizdevumus ar dzēšanas termiņu, kas pārsniedz īstermiņa un vidēja termiņa aizdevumu termiņu.

Saskaņā ar statistikas klasifikāciju repo līgumi, finanšu līzings, faktoringa un līdzīgi līgumi tiek klasificēti kā aizdevumi.

Atpirkšanas līgumi (angļu val. -repo)- ir vērtspapīru pārdošanas darījums, vienlaicīgi vienojoties par šo pašu vērtspapīru atpiršanu pēc noteikta laika nākotnē. Vērtspapīru atpakaļpiršanas cenā tiek ietverta procentu likme par naudas resursu izmantošanu. Repo darījums klientam ļauj aizņemt naudas līdzekļus pret pārdotajiem vērtspapīriem, paturot tiesības atpirkt šos vērtspapīrus.

Mijmaiņas (angļu val.- swap)līgumi – Kaut arī swap līgumi tiek uzskaitīti kā atvasinātie finanšu instrumenti, tie atsevišķos gadījumos var būt tuvāk repo līgumiem.

Mijmaiņas līgumi iedalās:

- Zelta mijmaiņas līgumos;
- Valūtas mijmaiņas līgumos.

Zelta mijmaiņa ir atpiršanas līguma forma, kas rodas kad zelts tiek samainīts pret ārvalstu valūtu par noteiktu cenu ar saistībām atpirkt zeltu par fiksētu cenu noteiktā datumā.

Valūtas mijmaiņas darījums ir darījums par noteiktas valūtas pirkšanu noteiktā datumā, pēc darījuma noslēgšanas brīdī noteiktā valūtu kursa, ar pienākumu vēlāk šo valūtas summu atpārdot citā noteiktajā norēķinu datumā pēc darījuma noslēgšanas brīdī noteiktā valūtu kursa.

Līzinga darījumi- Līzings ietver vienošanos saskaņā ar kuru viena puse (iznomātājs) nodod otrai pusei (nomniekam) tiesības izmantot noteiktu inventāru (ēku, telpas, iekārtas u.c.) uz noteiktu laiku un uz saskaņotiem noteikumiem. Parasti šāda vienošanās paredz periodiskus

maksājumus par inventāra izmantošanu tā izmantošanas laikā. Līzinga objekti var būt transportlīdzekļi, iekārtas, tehnoloģiskās iekārtas, informācijas sistēmas u.c. līdzīgas iekārtas.¹

Faktorings- apgrozāmo līdzekļu kreditēšana pret debitoru parādiem. Pēc būtības tas ir pakalpojums, kas radīts uzņēmumu naudas plūsmas uzlabošanai un kura pamatā ir naudas prasījuma (debitora parāda) nodošana faktoringa uzņēmumam, saņemot tūlītēju apmaksu. Līdz ar to faktorings dod Jums iespēju bez tiešas garantijas saņemt finansējumu, kura vienīgā "ķīla" ir debitoru parāds jeb līdzekļi, kas jāsaņem no pircējiem. Tādēļ faktoringa un rēķinu diskontēšanas pakalpojumu izmantošana nodrošina vienmērīgu naudas plūsmu un atvieglo tās plānošanu, samazina klientu apkalpošanas un administrēšanas izdevumus, kā arī samazina ar debitoru parādiem saistīto risku, tādējādi ļaujot uzņēmējiem vairāk resursu novirzīt savai pamatdarbībai.²

Faktoringa objekti var būt debitoru parādi (esošās prasības) un finanšu prasījumi no nākotnes naudas plūsmām (nākotnes prasības).

Būtībā faktorings ir aizdevums, attiecīgā tipa uzņēmumi iegūst piegādātāja debitoru parādus un savāc tos no parādniekiem.

Akcija— vērtspapīrs, kas apstiprina īpašnieka tiesības uz uzņēmuma kapitāla daļām, uz dividenžu vai peļņas saņemšanu. Konkrētas emisijas parametrus un akcijas veidu (parastā, privilēģētā, ar balsstiesībām, bez balsstiesībām u.c.) nosaka emitents.³

Uzņēmumam jābūt vismaz vienam investoram, bet maksimālais investoru skaits nav ierobežots.

Ja uzņēmums ir publiska akciju sabiedrība, tā publiskās emisijas akcijas var brīvi pirkt un pārdot biržā. Biržā tirgotās akcijas nav izlaistas papīra formā, bet pastāv iegrāmatojumu veidā bankas un brokeru sabiedrību vērtspapīru kontos vai centrālā depozitārija sākotnējā reģistrā. Vērtspapīru eksistences un īpašuma tiesību pierādījums ir iegrāmatojums finanšu instrumentu īpašnieka kontā jeb konta izraksts.⁴

Akcijas un pašu kapitāls satur visus instrumentus un ierakstus, kas apstiprina īpašumtiesības uz īpašuma vērtību pēc tam, kad izpildītas visas kreditoru prasības.

¹ **International Monetary Fund** *Monetary and Financial Statistics Manual and Compilation Guide*, Prepublication Draft, 2016. 68.lpp

² *Kredītu veidi*. Pieejams: http://www.kreditiem.lv/lv/kreditu_skola/kreditu_veidi/ (skatīts 26.03.2017)

³ *Akcijas*. Pieejams: <https://www.ablv.com/lv/services/investments/brokerage/risk/> (skatīts 12.02.2018)

⁴ *Kas īsti ir akcijas*. Pieejams: http://www.naudaslietas.lv/biezak-uzdotie-jautajumi/#answer_11 (skatīts 12.02.2018)

Parasti šie instrumenti nodrošina to turētājiem uzņēmuma sadalāmo peļņu un atlikušo aktīvu vērtību uzņēmuma likvidācijas gadījumā. Šajā kategorijā tiek iekļautas arī priekšrocību akcijas.

Priekšrocību akcijas¹ –pieder pie **salikto finanšu instrumentu** kategorijas, **ir kapitāla un parāda instrumenta apvienojums**. Tās ir līdzīgas parāda instrumentiem, jo tām ir noteikta fiksēta ienākumu likme, bet līdzīgi kā akciju gadījumā, tās ir maksājamas no peļņas pēc nodokļu nomaksas. Priekšrocību akcijām ir raksturīgs uzkrāšanas princips, kas paredz, ka neizmaksātās dividendes uzkrājas un tiek maksātas, kad uzņēmumam rodas peļņa un to izmaksai ir priekšroka virs parastajām uzņēmuma akcijām. Priekšrocību akciju turētājiem ir ierobežotas balsošanas tiesības. Ja uzņēmums tiek likvidēts priekšrocību akciju prasības tiks segtas pirms parasto akciju turētāju prasībām.

Dividendes ir izmaksas, ko uzņēmums veic saviem akciju īpašniekiem. Kad uzņēmums iegūst peļņu, tad šai peļņai ir divi ceļi — tā var tikt ieguldīta atkārtoti uzņēmumā vai arī tā var tikt izmaksāta uzņēmuma daļu īpašniekiem kā dividende. Dividendes parasti tiek izmaksātas naudā. Dažreiz dividendes tiek izmaksātas arī kā uzņēmuma daļas. Retos gadījumos dividendes var pat būt izmaksātas kā daļas citos uzņēmumos vai citu aktīvu veidā.²

Tabulā 1.3 autore veikusi akciju un obligāciju salīdzinājumu.

1.3.tabula

Akciju un obligāciju salīdzinājums³

Salīdzinošais kritērijs	Akcijas	Obligācijas
Būtība	Uzņēmuma emitēti vērtspapīri, kas piešķir investoram īpašuma tiesības uz uzņēmuma daļu un ieņēmumus no peļņas (dividendes) apmaiņā pret naudas iemaksu	Uzņēmuma emitēti parāda vērtspapīri, lai papieelinātu kapitalu ar solījumu investoriem veikt procentu maksājumus un pamatsummas atmaksu noteiktā datumā
Finanšu instrumenta veids	Pašu kapitāla instruments	Pārāda instruments
Emitents	Uzņēmums	Uzņēmums, valdības iestādes, finanšu institūcijas
Ieguldījumu atdeves veids	Dividendes	Procenti
Garantēta atdeve	Nav	Ir

¹ Sunil Parameswaran *Fundamentals of Financial Instruments*, Jon Willey & Sons Ltd.,2011, 15.lpp

² *Dividends* Pieejams: <https://www.investopedia.com/terms/d/dividend.asp> (skatīts 26.03.2017)

³ Autores veidota tabula, izmantojot *What are the major differences between shares and bonds*, <https://www.quora.com/What-are-the-major-differences-between-shares-and-bonds> (skatīts 14.04.2018)

Vērtspapīru īpašnieku veids	Akciju īpašnieki	Obligāciju īpašnieki
Vērtspapīru īpašnieku statuss	Akciju īpašnieki ir uzņēmuma īpašnieki	Obligāciju īpašnieki ir uzņēmuma kreditori
Papildus ieguvumi	Balsošanas tiesības	Priekšrocības parādu dzēšanas gadījumā
Tirgus	Centralizētais	Ārpusbiržas
Riska līmenis	Augsts	Salīdzinoši zems
Risku veidi	<p>Cenas risks- akciju cenām ir izteikts svārstīgums. Iespējami zaudējumi dēļ akciju tirgus cenas samazināšanās.</p> <p>Likviditātes risks - var būt apgrūtināta vai pat neiespējama akciju pārdošana vēlamā laikā un par vēlamo cenu.</p> <p>Emitenta saistību neizpildes risks - ieguldījuma pilnīga zaudējuma risks, kas ir saistīts ar emitenta maksātnespēju/bankrotu.</p>	<p>Kredītrisks- zaudējumi, ja emitents nespēj samaksāt obligātos procentu maksājumus, kā arī obligāciju nominālvērtību to dzēšanas termiņa beigās.</p> <p>Likviditātes risks - var būt apgrūtināta vai pat neiespējama obligāciju pārdošana vēlamā laikā un par vēlamo cenu.</p> <p>Tirgus risks- tirgus procentu likmēm palielinoties, obligācijām ar fiksētu procentu likmi tirgus cena samazināsies. Turpretī, tirgus procentu likmēm samazinoties, obligāciju cena palielināsies. Ja obligācijas tiek pārdotas pirms to dzēšanas termiņa, obligacionārs var zaudēt daļu no sava ieguldījuma. Risks, ka obligācijas tiks dzēstas pirms termiņa, tas ir iespējams arī saskaņā ar emisijas nosacījumiem.</p>

Citi debitori/kreditori –ietver tirdzniecības kredītus, avansus un citus debitoru parādus vai maksājumus kreditoriem. Tirdzniecības kredīti ietver tieši pircējiem izsniegtos kredītus par precēm un pakalpojumiem. Jebkurš līgums, kas neparedz tūlītēju samaksu par precēm vai pakalpojumiem, radīs tirdzniecības kredītu, ko sniedz pārdevējs pircējam. Avansi ir priekšapmaksas par pakalpojumiem vai precēm, ko veic pircējs. Šeit netiek pieskaitīti aizdevumi, lai finansētu tirdzniecības kredītus, jo tie tiek iekļauti aizdevumu kategorijā. Šī kategorija, savukārt, ietver tikai tiešos tirdzniecības kredītus un avansus.

Atvasinātie un iespēju (angļu val. -contingent) finanšu instrumenti

Iespēju instrumenti- finanšu līgumattiecības, kurās finanšu prasība atkarīga no noteiktiem nosacījumiem. Šādiem nosacījumiem parasti nav nododama vērtība. Informācijas apkopošana un analīze par šiem instrumentiem būtu svarīga, analizējot kādas valsts vai nozares finansiālo stāvokli, jo šie instrumenti var ietekmēt dažādus aktīvus nākotnē vai izveidot saistības, kas varētu ietekmēt finanšu plūsmas un vispārējo stāvokli noteiktajā vienībā. Finanšu

iespēju instrumenti ir ietver garantijas, finanšu ierobežojumi, akreditīvi, finanšu nodrošinājumi, kredītlīnijas u.c. prasības vai saistības un visi šie instrumenti var rasties tikai pie noteiktiem kritērijiem. Piemēram, banka maksās garantijas maksājumu tikai tad, ja persona, kas saņēmusi garantiju, nespēs norēķināties par savām saistībām. Maksājums par kredītvēstuli tiks veikts tikai tad, ja tiks iesniegti nepieciešamie dokumenti. Ieķīlātie finanšu aktīvi var kļūt par bankas īpašumu vienīgi tad, ja ieķīlātājam nav līdzekļu to atpirkšanai. Iespēju instrumentu klasifikācija atkarīga no konkrētā instrumenta dabas un izmantošanas konkrētajā valstī.

Garantijas – garantija ietver pienākumu ekonomiskajai vienībai uzņemties otras vienības finanšu saistības, par šīs otras puses saistību nepildīšanu. Garantijas izsniedzējs garantiju neuzrāda kā saistības līdz brīdim, kamēr otra puse, kurai garantija tika sniegta, nepierāda, ka nav spēju norēķināties. Tāpēc līdz tam brīdim garantijas tiek uzrādītas ārpusbilances posteņos.

Akreditīvs jeb kredītvēstule ir bankas apņemšanās izmaksāt pārdevējam līgumā norādīto summu par precī pēc tam, kad tiks iesniegti dokumenti, kas apstiprina preces nosūtīšanu, kuri atbilst akreditīva noteikumiem. Bankai, kas izsniegusi akreditīvu, ir jāveic samaksa eksportētājam vai jānodrošina šī maksājuma veikšanu caur citu banku. Lai veiktu šo operāciju, pircējam akreditīvs jānodrošina ar naudas noguldījumu vai cita veida ķīlu.

Finanšu saistības (angļu val. - Financial commitments) – vienošanās starp institucionālajām vienībām par noteiktām finanšu darbībām nākotnē. Uzņēmumam, kas apsver saistības, parasti jānodrošina finanšu aktīvi otrai pusei, ja izpildās konkrēti nosacījumi. Pretēji garantijām, kur garantijas sniedzējs apsver uzņēmuma saistības, finanšu saistību sniedzējs būs atbildīgs par vienošanās nosacījumu izpildi. Nefinanšu saistības netiek uzskatītas par finanšu instrumentiem. Tomēr to izvērtēšana ir svarīga, lai noteiktu potenciālos aktīvus un saistības.

Visizplatītākie finanšu saistību veidi ir kredītlīnijas un overdrafti. Kredītlīnijas un/vai overdrafti nodrošina aizņēmēju ar noteiktu garantētu summu noteiktā termiņā.

Ieķīlātie finanšu aktīvi – vienota prakse ir nodrošināt ar aizdevumu pret noteiktu ķīlu.

Ieķīlātā aktīva termiņam jābūt garākam par aizdevuma termiņu. Vērtspapīri, depozīti, valūtas, akcijas var kalpot par ķīlu aizdevumam. Kad aizdevums tiek atmaksāts, ieķīlātie aktīvi tiek atgriezti sākotnējam īpašniekam. Uz ķīlas līguma periodu ieķīlātā aktīva tirgus vērtības izmaiņu risks jāuzņemas aktīva sākotnējam īpašniekam.

Atvasinātie finanšu instrumenti – tie ir neatņemama starptautisko finanšu tirgu sastāvdaļa. Atvasinājumu tirgi sāka strauji attīstīties kopš 1980. gada, un tiem ir ievērojama ietekme uz finanšu tirgiem. Jautājumi par to kā makroekonomiskos un monetāros rādītājus ietekmē atvasinātie finanšu instrumenti ir palikuši neatbildēti dēļ šo finanšu tirgu straujās attīstības. Atvasinātie finanšu instrumenti tie ir finanšu instrumenti, kas saistīti ar konkrētu

finanšu instrumentu vai rādītāju, vai precī, ar kuru palīdzību konkrētus finanšu riskus var patstāvīgi tirgot finanšu tirgos.¹

Pēc būtības šie instrumenti ir līdzīgi iespēju instrumentiem. Prasības un saistības saistītas ar finanšu instrumentiem radīsies pēc noteikta perioda. Šajā gadījumā instrumenta iespēja saistīta tikai ar laiku. Piemēram, iespējas līgumi, ārpusbiržas nākotnes līgumi, mijmaiņas līgumi, procentu nākotnes līgumi un atvasinātie kredīta instrumenti.

Atvasinātie finanšu instrumenti netiek uzskatīti par prasībām vai saistībām pašreizējā brīdī. Tā kā tie var tikt tirgoti, tie iegūst tirgus vērtību, kas atkarīga no tirgus vērtības aktīvam, kas saistīts ar šo atvasināto instrumentu. Ja atvasinātajam finanšu instrumentam ir tirgus vērtība, tai jābūt atspoguļotai bilancē kā finanšu aktīvam.

Monetārajā statistikā tiek apskatīti sekojoši atvasinātie finanšu instrumenti – ārpusbiržas nākotnes līgumi (angļu val.- forwards), mijmaiņas līgumi (angļu val.- swaps), iespējas līgumi (angļu val. - options).

Ārpusbiržas nākotnes līgumi (angļu val.- forwards) – ārpusbiržas nākotnes līgumā puses vienojas apmainīties ar noteiktu finanšu vai nekustamā īpašuma vienību daudzumu, noteiktā datumā un par noteiktu cenu. Nākotnes līguma izpilde ir obligāta tikai pēc noteiktā datuma iestāšanās. Abām pusēm ir gan saistības, gan prasības pret otru pusi. Instrumenta neto vērtība ir nulle.

Iespējas līgumi (angļu val.- options) - Iespēju līgums pircējam dod tiesības, bet neuzliek pienākumu iegādāties vai pārdot noteiktu aktīvu noteiktā laika periodā un par noteiktu cenu. Opcijas pārdevējs, savukārt, uzņemas saistības pirkt vai pārdot noteiktu aktīvu par noteiktu cenu noteiktā laika periodā. Pērkot iespēju līguma kontraktu, klients maksā prēmiju un komisiju par darījuma izpildi. Arī iespējas līgumiem ir nejausības raksturs, ko tās pircējs iespējams negribēs izmantot.

Iespēju līgumu standarta veidi –atsaukšanas un uzsaukšanas iespējas līgumi.

Atsaukšanas iespējas līgums (angļu val.- call option) – līgums, kas tā turētājam dod tiesības pirkt aktīvu par noteiktu cenu noteiktajā datumā vai pirms tā.

Uzsaukšanas iespējas līgums (angļu val.- put option) – līgums, kas tā turētājam dod tiesības pārdot noteiktu aktīvu par noteiktu cenu noteiktajā datumā vai pirms tā.

¹ Atvasinātie finanšu instrumenti. Pieejams:<https://www.bank.lv/statistika/informacija-statistikas-lietotajiem/statistika-lietotie-jedzieni/8128-atvasin-fin-instr> (skatīts 26.03.2017)

Atsaukšanas un uzsaukšanas datumi - datumi, kuros atsaukamās un uzsaukamās iespējas līgumi var tikt atpirkti agrāk. Ir 3 galvenās kategorijas - Amerikas, Eiropas vai Bermuda iespēju līgums:

Amerikas iespēju līgums – tiesības realizēt jebkurā līguma dzīves cikla laikā;

Eiropas iespēju līgums – tiesības realizēt tikai termiņa beigās;

Bermuda iespēju līgums – Amerikas un Eiropas iespēju līguma apvienojums. Realizējams termiņa beigās, vai noteiktos datumus dzīves ciklā.

Mijmaiņas līgumi (angļu val. -swaps)- paredz tūlītēju finanšu aktīva pirkšanu/pārdošanu ar nosacījumu uz tālāku pārdošanu/pirkšanu. Mijmaiņas darījums ir darījums par noteiktas valūtas pirkšanu / pārdošanu norēķinu datumā, pēc darījuma noslēgšanas brīdī noteiktā valūtu kursa, ar pienākumu vēlāk šo valūtas summu atpārdot / atpirkt citā noteiktajā norēķinu datumā pēc darījuma noslēgšanas brīdī noteiktā valūtu kursa. Mijmaiņas jeb swap darījumi ir paredzēti, lai izmantotu valūtu, kura nepieciešama uz noteiktu laiku, vienlaicīgi sniedzot nodrošinājumu citā valūtā.

Saskaņā ar Eurostat datiem, 2014. gadā tiešie ieguldījumi vērtspapīros (kotētās akcijās, obligācijās, fondos) veidoja zem 5% no Latvijas mājsaimniecību kopējiem finanšu aktīviem. Tas ir 4. zemākais rādītājs ES.

Populārākais naudas turēšanas un uzkrāšanas veids Latvijā ir noguldījumi bankās – ar 75% no kopējiem finanšu aktīviem Latvijas mājsaimniecības ir 4. vietā Eiropā. Augstāks rādītājs ir tikai Kiprā, Bulgārijā un Grieķijā.¹

Savukārt attīstītajās Rietumvalstīs tieši investīcijas vērtspapīros veido lielāko daļu no mājsaimniecību finanšu uzkrājumiem – gan tiešā veidā, gan ar dažādu pensiju uzkrājumu shēmu starpniecību. Piemēram, ASV cilvēki gandrīz 40% no savas naudas ieguldījuši tieši akcijās, obligācijās un investīciju fondos, vēl 40% – pensiju fondos un shēmās. Un tikai 20% no aktīviem stāv bankās.

Kā liecina Latvijas Komercbanku Asociācijas apkopotie dati, pastāv ļoti cieša saikne starp iekšzemes kopproduktu uz vienu iedzīvotāju un banku noguldījumu daļu kopējos mājsaimniecību finanšu aktīvos. Jo zemāks dzīves līmenis valstī, jo lielāka daļa uzkrājumu nonāk banku kontos, no tiem liela daļa – īstermiņa saistību un izdevumu apmaksai.

¹ Latvijā aizspriedumi par investīcijām vērtspapīros. Pieejams: <http://www.naudaslietas.lv/2016/05/latvija-aizspriedumi-par-investicijam-vertspapiros/> (skatīts 14.02.2018)

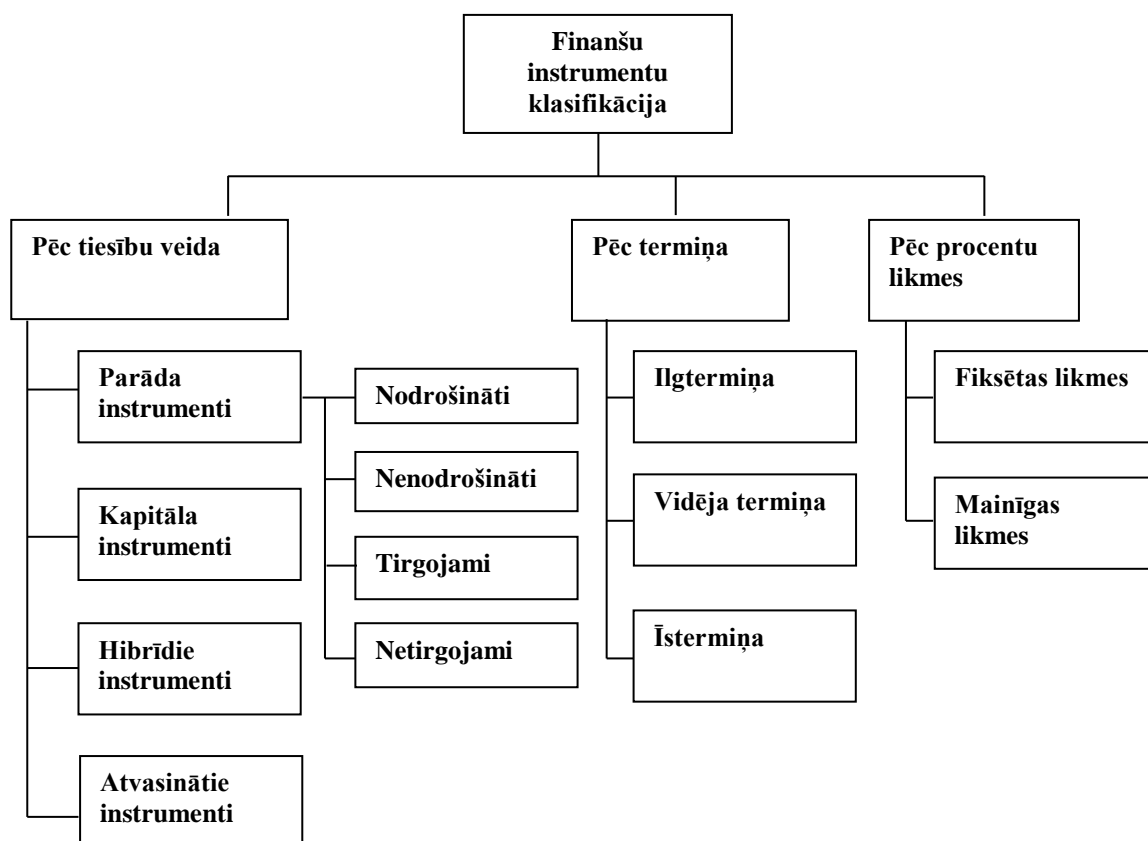
Taču tas nav tikai naudas jautājums. Latvijas ieguldījumu pārvaldes sabiedrības, strādājot ar vietējiem klientiem, tostarp, pārtikušiem, ikdienā pārliecinās, ka Latvijā joprojām ir plaši izplatīti aizspriedumi par investīcijām vērtspapīros.¹

Autore izpētīja ekonomikas literatūru un secina, ka finanšu instrumentu klāsts ir ļoti daudzveidīgs. Var pastāvēt virkne līgumā noteiktu tiesību un pienākumu, taču beigās tas nozīmēs naudas saņemšanu vai samaksāšanu, vai arī pašu kapitāla instrumenta iegādi, vai emisiju.

Investīcijas vērtspapīros pasaulē viens no visizplatītākajiem ilgtermiņa uzkrājumu veidošanas instrumentiem.

1.3 Citi finanšu instrumentu klasifikācijas veidi

Attēlā 1.3. autore apkopojusi finanšu instrumentu klasifikācijas veidus pēc tiesību veida, termiņa un procentu likmes.

1.3.att. Finanšu instrumentu klasifikācijas veidi²

¹ Latvijā aizspriedumi par investīcijām vērtspapīros. Pieejams: <http://www.naudaslietas.lv/2016/05/latvija-aizspriedumi-par-investicijam-vertspapiros/> (skatīts 14.02.2018)

² Autores veidots attēls, izmantojot Valērijs Praude *Finanšu instrumenti 1. Ieguldījumi, darījumi, analīze*, Burtene, 2009

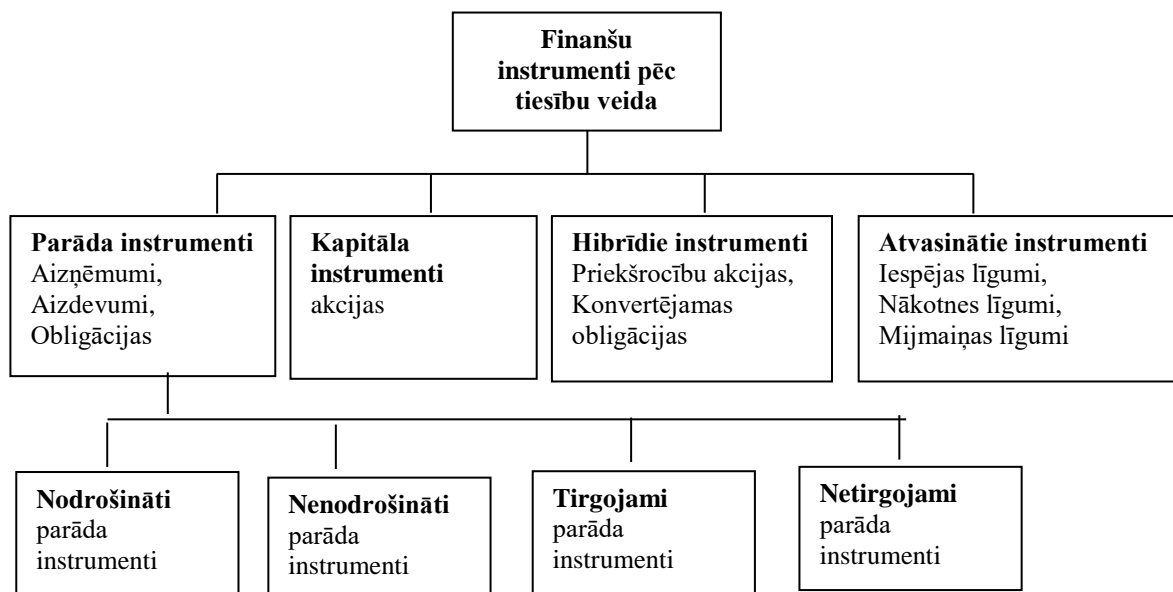
Zemāk autore izpētīs katru klasifikācijas veidu sīkāk.

Pēc tiesību un to īstenošanas veida finanšu instrumentu klasificē: parāda instrumentos, kapitāla instrumentos, hibrīdos finanšu instrumentos un atvasinātajos finanšu instrumentos.

Attēlā 1.4 autore apkopojusi detalizētu klasifikāciju pēc instrumentu tiesību veida.

Parāda finanšu instrumentos iegulda naudas līdzekļus, lai iegūtu fiksētu ienākumu (procentu veidā) un noteiktā termiņā atgūtu ieguldīto naudas summu.¹

Lielākai daļai parāda finanšu instrumentiem ir ierobežots mūžs - noteikts termiņš. Ar to tas atšķiras no kapitāla finanšu instrumentiem. Arī procentu maksājumi parāda finanšu instrumentos ir līgumiski noteikti, citiem vārdiem, aizņēmējam, neatkarīgi no uzņēmuma peļņas rādījumiem ir pienākums tos veikt. Arī gadījumā, ja uzņēmums ir uzrādījis labākus rezultātus finanšu gadā, aizņēmējam nav jāmaksā vairāk kā nolīgts. Tieši šī iemesla dēļ parāda finanšu instrumentus sauc par *fiksēta ienākuma vērtspapīriem*. Kreditoru procentu prasījumiem ir priekšroka attiecībā pret akcionāru dividendēm. Bankrota vai likvidācijas gadījumā ieņēmumi no aktīvu pārdošanas sākotnēji sedz visas kreditoru prasības. Tikai atlikušie līdzekļi var tik izmantota akcionāru prasību dzēšanai.²

1.4.att.Finanšu instrumentu klasifikācija pēc tiesību veida un to īstenošanas³

¹ Valērijs Praude *Finanšu instrumenti 1. Ieguldījumi, darījumi, analīze*, Burtene, 2009, 28.lpp

² Sunil Parameswaran *Fundamentals of Financial Instruments*, Jon Willey & Sons, Ltd.,2011, 13-14.lpp.

³ Autores veidots attēls, izmantojot Valērijs Praude *Finanšu instrumenti 1. Ieguldījumi, darījumi, analīze*, Burtene, 2009

Parāda instrumenti var būt *nodrošināti* vai *nenodrošināti*. Nodrošinātu parāda instrumentu gadījumā, līgums paredzēs aktīvus, kas tiek ieķīlāti kā garantija vai nodrošinājums. Neveiksmes gadījumā, obligāciju turētājiem ir tiesības uz šiem aktīviem. Nenodrošinātu parādu gadījumā investoriem atliek cerēt, ka vērtspapīru emitentam pietiks ieņēmumu un likviditātes, lai izpirktu sākotnējo solījumu.

Parāda instrumenti var būt *tirgojami* (angļu val. - negotiable) vai *netirgojami* (angļu val.- nonnegotiable). Tirgojamos parāda vērtspapīrus var viegli tirgot no viena dalībnieka citam finanšu tirgos. Netirgojamos finanšu instrumentus nedrīkst nodot citam tirgus dalībniekam. Piemēram, kredītbanku aizdevumi, termiņnoguldījumi u.c. ir netirgojami finanšu instrumenti.

Kapitāla finanšu instrumentos iegulda naudas līdzekļus, lai ienākumu peļņas veidā gūtu bez laika ierobežojumiem.¹

Hibrīdie finanšu instrumenti – apvieno sevī vairāk kā vienu iezīmi no parāda un kapitāla vērtspapīriem. Apskatīsim priekšrocības akcijas, konvertējamās obligācijas un orderi.

Priekšrocību akcijas ir kapitāla un parāda instrumenta apvienojums. Tās ir līdzīgas parāda instrumentiem, jo tām ir noteikta fiksēta ienākumu likme, bet līdzīgi kā akciju gadījumā, tās ir maksājamas no peļņas pēc nodokļu nomaksas, nevis kā obligāciju gadījumā no peļņas pirms nodokļiem.

Ja uzņēmumam bija jāatturas no priekšrocību akciju dividenžu izmaksas noteiktā gadā, to turētājiem nav tādu juridisko tiesību kā obligāciju turētājiem uz procentu ieņēmumu obligātu izmaksu. Tomēr priekšrocību akcijām ir uzkrāšanas princips, kas paredz, ka neizmaksātās dividendes uzkrājas un tiek maksātas, kad uzņēmumam rodas peļņa un to izmaksai ir priekšroka virs parastajām uzņēmuma akcijām. Priekšrocību akciju turētājiem ir ierobežotas balsošanas tiesības salīdzinājumā ar parasto akciju turētājiem. Ja uzņēmums tiek likvidēts priekšrocību akciju prasības tiks segtas pirms parasto akciju turētāju prasībām.

Konvertējamās obligācijas ir parāda vērtspapīrs, kas ļauj tā investoram konvertēt obligācijas akcijās pēc iepriekš norunātas likmes. Līdz brīdim kamēr investors konvertē obligāciju, to uzrāda kā standarta parāda finanšu instrumentu. Šādu obligāciju procentu likme būs zemāka kā obligācijām bez konvertēšanas iespējas. Konvertācijas likme parasti tiks aprēķināta tā, lai konvertēšanas cena būtu augstāka par tirgus cenu izsniegšanas brīdī.

Orderi ir tiesības dotas investoram, kas ļauj tam iegādāties akcijas nākotnes datumā par iepriekš atrunātu cenu. Šādas tiesības parasti tiek piedāvātas kopā ar obligācijām, lai padarītu

¹ Valērijs Praude *Finanšu instrumenti I. Ieguldījumi, darījumi, analīze*, Burtene, 2009, 28.lpp

tās pievilcīgākas investoram. Izdotos orderus var atdalīt no obligācijām un tirgot vērtspapīru tirgū.

Atvasinātajos finanšu instrumentos iegulda naudas līdzekļus, lai iegūtu peļņu pie nelieliem ieguldījumiem, novērstu ieguldījumu riskus un/vai nodrošinātu bāzes aktīvu iegūšanu ar izdevīgiem nosacījumiem.

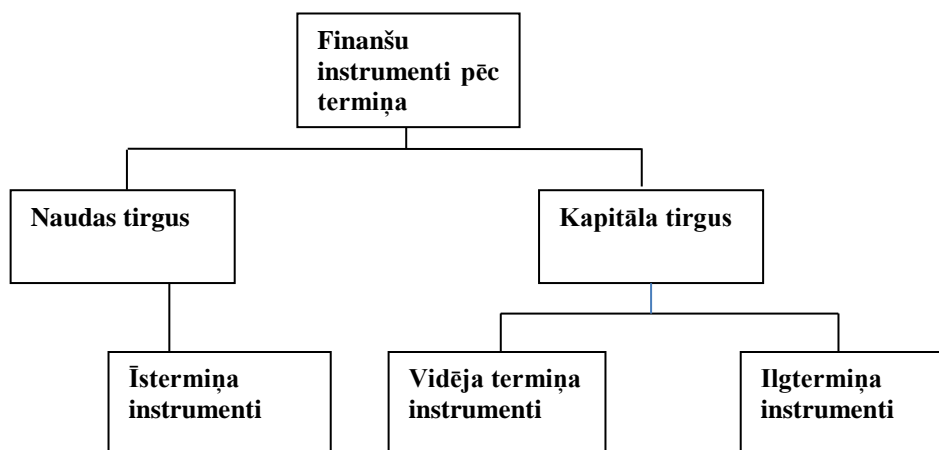
Finanšu instrumentus ir iespējams klasificēt **pēc to termiņa**: īstermiņa, vidēja termiņa un ilgtermiņa finanšu instrumentos.

Īstermiņa finanšu instrumenti - instrumenti, kuru dzēšanas termiņš ir līdz vienam gadam;

Vidēja termiņa finanšu instrumenti - instrumenti, kuru dzēšanas termiņš ir no 1 no līdz 5 gadiem;

Ilgtermiņa finanšu instrumenti- instrumenti, kuru dzēšanas termiņš ir virs 5 gadiem.

Attēlā 1.5 autore apkopojusi finanšu instrumentu veidus pēc termiņa.

1.5.att. Finanšu instrumentu klasifikācija pēc termiņa¹

Balstoties uz finanšu instrumentu klasifikāciju pēc termiņa, **finanšu tirgu var iedalīt**: naudas tirgū un kapitāla tirgū.

Naudas tirgus ir īstermiņa finanšu instrumentu darījumu slēgšanas un citu ieguldījumu pakalpojumu mehānisms. Savukārt *kapitāla tirgus* tiek definēts, ka vidējā termiņa, ilgtermiņa un beztermiņa finanšu instrumentu darījumu slēgšanas un citu ieguldījumu pakalpojumu mehānisms.²

¹ Autores veidots attēls, izmantojot **Juan Ramirez** *Accounting for Derivatives*. Advanced Hedging under IFRS 9. Second Edition, Jon Willey & Sons, Ltd., 2015, 51.lpp.

² **Juan Ramirez** *Accounting for Derivatives*. Advanced Hedging under IFRS 9. Second Edition, Jon Willey & Sons, Ltd., 2015, 51.lpp.

Naudas un kapitāla tirgus fundamentāli atšķiras pēc to lomas tirgus ekonomikā. Naudas tirgus nodrošina naudas līdzekļus ekonomikas dalībniekiem. Katras ekonomikas vienības darbības rezultātā gada laikā tai rodas ieņēmumi un izdevumi. Dēļ ieņēmumu un izdevumu naudas plūsmu nesakritības īstermiņā, rodas naudas pārpalikums vai deficīts, kas tiek nodrošināts ar aizņēmumiem un aizdevumiem naudas tirgū. Kapitāla tirgus funkcija ir novirzīt līdzekļus no cilvēkiem, kas vēlas uzkrāt pie tiem, kas vēlas izveidot ilgtermiņa investīcijas aktīvos ar mērķi gūt ienākumus. Piemēram, kad valdība vai pašvaldība vēlas finansēt ilgtermiņa projektus, tādus kā metro vai dzelzceļa celtniecība, vai kad uzņēmums vēlas attīstīties vai diversificēt savu darbību, tas meklēs nepieciešamos līdzekļus kapitāla tirgū.¹

Finanšu instrumentus **pēc procentu likmes** veida var iedalīt *fiksētā likmes instrumentos* vai *mainīgās likmes instrumentos*.

Mainīgās procentu likmes parāda instrumenti ir tie, kuri ir piesaistīti noteiktai likmei, piemēram LIBOR (London interbank offered rate), vai noteikta finanšu instrumenta cenai, kas parasti mainās noteiktā periodā atbilstoši tirgus situācijai, vai konkrētas preces cenai. Visi pārējie parāda instrumenti tiek klasificēti kā fiksētas likmes instrumenti.

Finanšu aktīvi būtībā tiek pieprasīti trīs iemeslu dēļ: tie kalpo kā vērtību uzkrāšanas vai pirktspējas instrumenti, tie sola nākotnes atdevi saviem īpašniekiem un tie ir likvīdi, tos var viegli pārvērst citā aktīvā.

Autore secina, ka parāda vērtspapīri ir līdzsvara instruments uzņēmuma darbības finansēšanai, samazinot nepieciešamību investēt pašu kapitālā. Tas, cik lielā mērā uzņēmums izmanto darbības finansēšanai nepieciešamo līdzekļu piesaistīšanu no ārienes, nosaka uzņēmuma kapitāla struktūru. Investoram ir svarīgi apzināties uzņēmuma kapitāla struktūru, jo pārmērīgā parādsaistību pieauguma gadījumā pieaug arī bankrota risks.

1.4 Finanšu tirgus dalībnieki un finanšu tirgus veidi

Tas, kādus avotus uzņēmums izmanto darbības finansēšanai nepieciešamo līdzekļu piesaistīšanai, nosaka tā kapitāla struktūru.

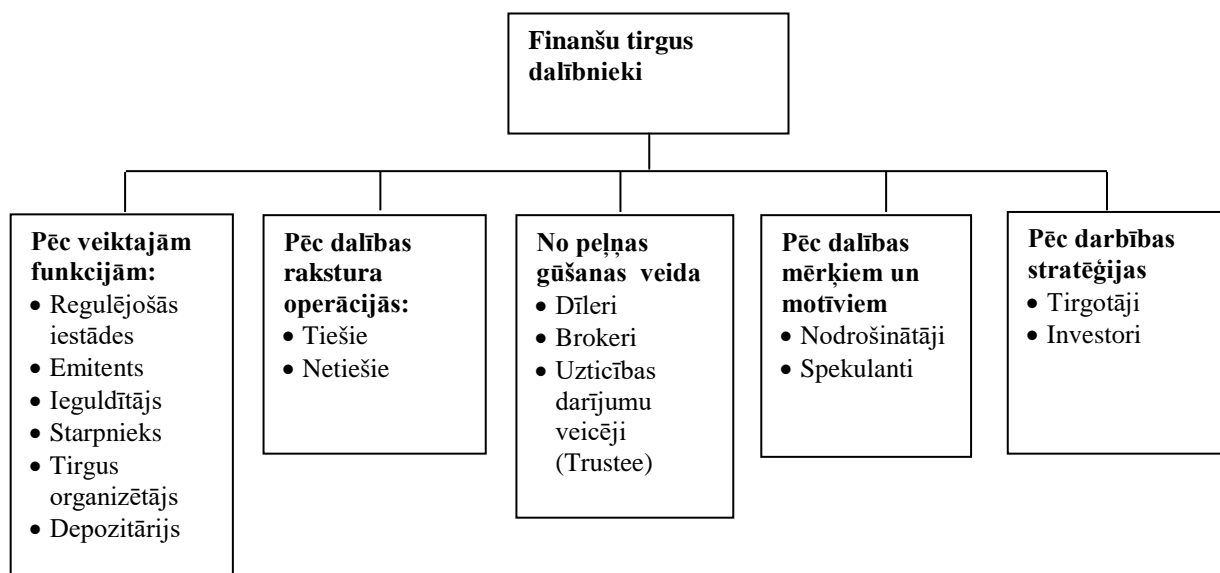
Tabulā 1.4. uzskaitīti kapitāla palielināšanas varianti.

¹ Sunil Parameswaran *Fundamentals of Financial Instruments*, Jon Willey & Sons, Ltd., 2011, 41.lpp.

Kapitāla palielināšanas veidi¹

Kapitāla palielināšanas veidi	Kapitāla avots	Kapitāla izmantošanas iespējama laiks	Uzņēmuma izmaksas	Kapitāla ierobežojumi
Reinvestēšana (peļņas izmantošana ieguldījumos)	Uzņēmuma pašu kapitāls	Īstermiņa vai ilgtermiņa	Peļņas potenciālais zaudējums	Ierobežots ar uzņēmuma pašu kapitālu
Aizņēmums bankā	Bankas resursi	Īstermiņa vai ilgtermiņa	Procenti par kredītu bankām	Ierobežots ar bankas novērtējumu par klienta maksātspēju
Obligāciju emisija	Piesaistītie naudas līdzekļi	Ilgtermiņa	Procenti aizdevējam	Ierobežots ar iespēju piedāvāt konkurētspējīgu procentu likmi
Akciju emisija	Akcionāru (līdzīpašnieku) naudas līdzekļi	Pastāvīgi	Dividenžu izmaksas no peļņas	Ierobežots ar akciju sabiedrības peļņas iegūšanas iespējām
Īstermiņa finanšu instrumentu emisija	Piesaistītie naudas līdzekļi	Īstermiņa	Procenti aizdevējam	Ierobežo biznesa programmas vai projekta realizācijas efektivitāti

Attēlā 1.6 autore ir apkopojusi finanšu instrumentu tirgus dalībnieku grupas pēc to darbības veida finanšu tirgū:

1.6.att. Finanšu tirgus dalībnieki²

¹Autores veidots attēls, izmantojot Valērijs Praude Finanšu instrumenti 1. Ieguldījumi, darījumi, analīze, Burtene, 2009,70.lpp

² Autores veidots attēls, izmantojot Ramona Rupeika - Apoga Finanšu instrumentu tiešsasaistes tirdzniecība, mācību līdzeklis,2016,14.-16.lpp. un Valērijs Praude Finanšu instrumenti 1. Ieguldījumi, darījumi, analīze, 2009,70.lpp

Klasificējot atkarībā no **dalībnieku veiktajām funkcijām finanšu tirgū**, dalībniekus var iedalīt: regulējošās iestādes (centrālās bankas, speciālās uzraudzības finanšu iestādes, ministrijas); emitenti – kas savā vārdā emitē vai plāno emitēt vērtspapīrus (valsts, pašvaldības, akciju sabiedrības, citas komercsabiedrības, kredītiestādes, fiziskas personas); ieguldītāji – jebkura fiziska vai juridiska persona, kas savā vārdā iegūst finanšu instrumentos nostiprinātas tiesības; starpnieki (brokeri, dīleri, uzticības darījumu veicēji); tirgus organizētāji (biržas); deponentārijs – juridiska persona, kas ieņēmus, uzskaita un glabā finanšu instrumentus un nodrošina norēķinus darījumos ar finanšu instrumentiem.

Pēc dalības rakstura operācijās tirgus dalībniekus var iedalīt *tiešajos* un *netiešajos*. Tiešajos ietilpst attiecīgo finanšu instrumentu tirgus biržas locekļi, kuri slēdz darījumus par saviem līdzekļiem un (vai) pēc klientu pasūtījuma. Netiešajos ietilpst dalībnieki, kuri nav biržas locekļi un ir spiesti vērsties pie tiešajiem dalībniekiem. Parādu instrumentu kapitāla tirgus tiešie dalībnieki ārpusbiržas tirgū ir lielākie tirgus veidotāji.¹

Atkarībā no **peļņas gūšanas veida** tirgus dalībniekus iedala *dīleros* un *brokeros*, *uzticības darījumu veicējos* (*angl.val-trustee*). Dīleris - tirgus dalībnieks, kurš uz sava rēķina pieņem lēmumus par finanšu instrumenta pirkšanu/pārdošanu. Brokeris - tirgus dalībnieks, kurš veic darījumus par komisijas maksu, palīdzot dīleriem slēgt darījumus; Trustee – pārvalda ieguldītāja naudas līdzekļu uz pilnvarojuma pamata. Atšķirībā no brokeru darījumiem trasta darījumu gadījumā to veicējs un ieguldītājs vienojas tikai par ieguldīšanas stratēģiskajiem mērķiem, bet visus lēmumus par darījumiem pieņem uzticības darījumu veicējs, rotī rīkojas savā vārdā, bet uz ieguldītāja rēķina.²

Pēc dalības mērķiem un motīviem dalībnieki tiek iedalīti nodrošinātājos un spekulantos. Spekulanti, savukārt, tiek iedalīti tirgotājos un arbitrāžas veicējos.

Nodrošinātājs ir dalībnieks, kurš apdrošina cenas riskus, kas piemīt finanšu instrumentiem, savus aktīvus vai konkrētus darījumus tūlītēju darījumu tirgū.

Arbitrāžas veicēji - dalībnieki, kuru darbības motīvs arī ir peļņas gūšana, bet iesaistoties bez riska darījumos. Pateicoties tieši šiem dalībniekiem, kuri nepārtraukti meklē iespējas nopelnīt, izmantojot tirgus nelīdzsvarotību, finanšu instrumentu cena tiecas uz līdzsvara stāvokli. *Spekulants* ir dalībnieks, kas cenšas iegūt peļņu no bāzes aktīva cenas maiņām.³

Klasificējot atkarībā no **darbības stratēģijas** varam iedalīt *tirgotājos* - darbības stratēģija ir- nopirkt lētāk, pārdot dārgāk un *investoros* - darbības stratēģija ir- nopirkt un turēt peļņu

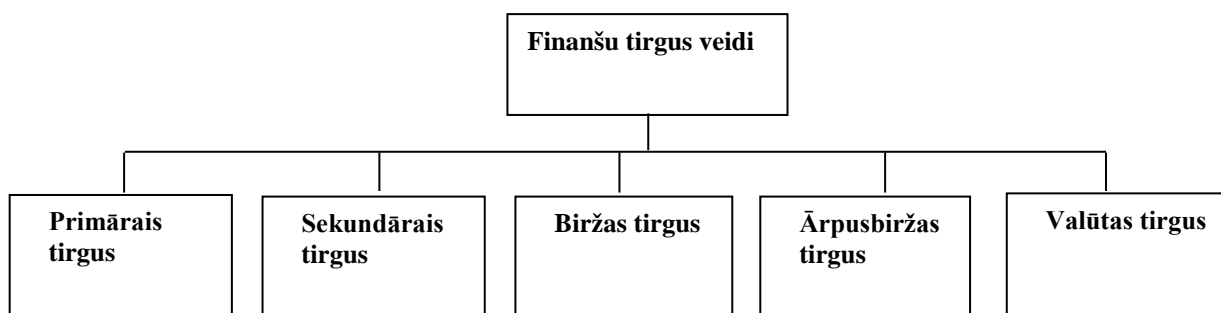
¹ **Ramona Rupeika - Apoga** *Finanšu instrumentu tiešsasaistes tirdzniecība*, mācību līdzeklis, 2016, 14.lpp.

² **Valērijs Praude** *Finanšu instrumenti 1. Ieguldījumi, darījumi, analīze*, Burtene, 2009, 70.lpp

³ **Ramona Rupeika - Apoga** *Finanšu instrumentu tiešsasaistes tirdzniecība*, mācību līdzeklis, 2016, 15.lpp.

nesošus aktīvus. Investorus var iedalīt vēl sīkāk: *fundamentālajos* un *tehniskajos*. Fundamentālais investors pēta finanšu pārskatus un makroekonomiskos rādītājus. Viņu parasti interesē pārmaiņas politiskajā, ekonomiskajā un sociālajā sfērā. Investori, kuri realizē ilgtermiņa investēšanu, lielā uzmanību savā darbā veltī fundamentālajai analīzei, nepievēršot vērību īstermiņa cenu svārstībām.¹

Finanšu tirgus veidus autore apkopojusi 1.7 attēlā.

1.7.att. Finanšu tirgus veidi²

Primārā tirgus –tirgus jaunam finanšu instrumentu laidienam, kad tie tiek pārdoti pirmajam īpašniekam.³

Primārā tirgus funkcija ir palīdzēt investoriem veikt jaunu finanšu instrumentu iegādi. Kad uzņēmums veic savu kapitāla akciju publisko piedāvājumu, tas tiek uzskatīts par primāra tirgus darījumu. Līdzīgi, ja valdība emitē Valsts kases parādzīmes, tas tiks uzskatīts par primārā tirgus darījumu.

Tiklīdz finanšu aktīvs ir izveidots un pārdots investoram primārajā tirgū, tad turpmākie darījumi ar šiem instrumentiem notiek sekundārajā tirgū. Ja primārais tirgus tiek izmantots, lai iegūtu vidēja un ilgtermiņa kapitālu uzņēmumam, tad sekundārais tirgus nodrošina vienīgi īpašnieku maiņu.

Sekundārais tirgus – tirgus, kurā finanšu instrumenti nokļūst pēc primāra tirgus posma, lai nodrošinātu to īpašnieka maiņu.⁴

Sekundārais tirgus ir nepieciešams, lai nodrošinātu tirgus ekonomikas funkcionēšanu, jo primārais tirgus pats par sevi ir nepietiekams. Ja nebūtu sekundārā tirgus, tad investoram, kurš ir parāda instrumentu turētājs, būtu jātur šie instrumenti līdz termiņa beigām. Kapitāla akciju

¹ **Ramona Rupeika - Apoga a** *Finanšu instrumentu tiešsasaistes tirdzniecība*, mācību līdzeklis,2016, 15.lpp.

² Autores veidots, izmantojot **Valērijs Praude** *Finanšu instrumenti 1. Ieguldījumi, darījumi, analīze*, 2009,52.lpp

³ **Valērijs Praude** *Finanšu instrumenti 1. Ieguldījumi, darījumi, analīze*, Burtene, 2009,52.lpp

⁴ turpat 52 lpp.

turētājam tās būtu jātur mūžīgi. Jebkurš investors, veicot ieguldījumu, grib būt drošs par iespēju noteiktā brīdī pārdot savus finanšu instrumentus.

Iespēja pārdot vērtspapīrus ir svarīga divu iemeslu dēļ. Viens no tiem ir iespēja finanšu aktīvus ātri pārvērst naudā. Otrs, reti kurš investors savus ieguldījumus veic viena veida finanšu aktīvos, bet dod priekšroku vērtspapīru portfelim jeb diversificē savus ieguldījumus. Ja kādā no ieguldījumu segmentiem neveiksies, cits izlīdzinās rezultātu. No ieguldījumu diversifikācijas viedokļa sekundārajam tirgum ir būtiska nozīme.

Biržas tirgus – organizē atklātu un regulāru finanšu instrumentu publiskās apgrozības darījumu slēgšanu, kas notiek fondu biržās.

Birža ir juridiska persona, kura organizē tirgu, kura dalībnieki var tirgoties ar vērtspapīriem, atvasinātiem finanšu instrumentiem un citām lietām. Biržas darbības mērķis ir nodrošināt godīgu un kārtīgu tirgošanos, kā arī efektīvu informācijas sniegšanu par tirgus cenām. Birža var būt gan fiziska vieta – biržas ēka, gan elektroniskā platforma.

Biržas uzņēmējiem piedāvā piesaistīt kapitālu uzņēmumu attīstībai un nodrošina iespēju akcionāriem pārdot sev piederošās akcijas biržā par tirgus cenu. Birža piedāvā saņemt finansējumu gan no vietējiem, gan starptautiskajiem investoriem, visdažādākā veida ieguldījumu un pensiju fondiem, kuru rīcībā ir miljardos mērāms kapitāls, bet kuri var ieguldīt tikai biržā kotētu publisku uzņēmumu akcijās un obligācijās.¹

Biržas atrodas gandrīz visās valstīs. Lielākās biržas ir Ņujorkas fondu birža (NYSE), Nasdaq, Londonas fondu birža (LSE) un Tokio fondu birža (TSE).

Biržā kotētiem uzņēmumiem tiek pievērsta pastiprināta uzmanība no investoru, biznesa partneru, mediju puses. Tāpat tiek izvirzītas noteiktas prasības. Ievērojot šīs prasības un prasmīgi veidojot investoru attiecības, uzņēmums var sasniegt vēl augstāku reputāciju un uzticēšanos no sadarbības partneru, klientu, valsts institūciju, mediju un investoru puses. Investoru un akciju analītiķu viedoklis ir īpaši svarīgs, jo tas ietekmē uzņēmuma akciju novērtējumu. Labu investoru attiecību rezultātā tiek palielināta gan uzņēmuma kopējā, gan katra atsevišķa akcionāra ieguldījumu vērtība. Tāpat labas un stabilas investoru attiecības palīdz uzņēmumam situācijā, kad nepieciešams piesaistīt papildus kapitālu, tiem nodrošināts plašāks investoru loks un izdevīgāki kapitāla piesaistes noteikumi.²

¹ Ko uzņēmumam piedāvā birža. Pieejams: <http://www.nasdaqbaltic.com/lv/pakalpojumi-3/vertspapiru-kotacija/uznemumiem/> (skatīts 26.03.2017)

² Kādi pienākumi ir uzņēmumam, kura vērtspapīri tiek kotēti biržā. Pieejams: <http://www.nasdaqbaltic.com/lv/pakalpojumi-3/vertspapiru-kotacija/uznemumu-pienakumi/> (skatīts 26.03.2017)

Katrai biržai ir noteiktas kotēšanās prasības uzņēmumiem, kas vēlas piedāvāt savus vērtspapīrus. Biržu prasības atšķiras, bet pamatprasības ietver regulāru auditētu finanšu pārskatu publicēšanu, noteiktas informācijas atklāšanu un pamatkapitāla prasību noteikšanu.

Ārpusbiržas tirgus (angļu val.- *over-the-counter (OTC)*) – nodrošina finanšu instrumentu publiskās apgrozības darījumu slēgšanu, kas notiek ārpus fondu biržas, izmantojot starp tirgus dalībniekiem dažādus komunikāciju veidus.¹

Liela daļa no obligācijām tiek tirgotas atvērtajā tirgū, bet ir arī daļa, kas tiek tirgota ārpus biržas tirgū. Būtība ir tieši tāda pati kā atvērtajam tirgum, vienīgā atšķirība ir tāda, ka tirdzniecība parasti notiek ar kādu starpnieku (brokeri), kurš palīdz abām pusēm vienoties par līguma nosacījumiem, paņemot komisijas maksājumu par pakalpojumu.

Biržu priekšrocība ir tajā, ka tās nodrošina likviditāti, samazina kredītrisku, darījumu caurskatāmību un informē par tirgus cenu. Ārpusbiržas tirdzniecībā tirgus cena nav obligāti publiski jānorāda. Produkti, kas tiek tirgoti biržās ir standartizēti, tas nozīmē, ka tiem ir izstrādāti noteikti nosacījumi kvalitātei un kvantitātei.

Uzņēmuma ieguvumi biržā.

Akcijas iekļaujot biržā, tām tiek veidota pastāvīga tirgus vieta un ***noteikta tirgus cena***, akcionāri uzzina, cik viņu ieguldījums patiesībā ir vērts. Vienas akcijas cena var vairākkārtīgi pārsniegt peļņu uz vienu akciju vai izmaksājamo dividenžu apjomu.²

Pienākumi attiecībā uz informācijas atklāšanu palīdz sakārtot uzņēmuma iekšējo un ārējo komunikāciju, kontroles mehānismus un pārvaldi kopumā. ***Uzlabojas darbības efektivitāte***, kas palīdz kredītresursu piesaistē, ļauj akcijām sasniegt labāku vērtējumu investoru acīs un ceļ uzņēmuma vērtību.³

Tie uzņēmumi, kuru akcijas ir iekļautas biržā, iegūst papildu publicitāti un piesaista interesi gan no investoru, gan sadarbības partneru puses. ***Publicitāte veicina atpazīstamību un prestižu***, ietekmē publiskotās informācijas kvalitāti, uzņēmuma pārvaldību un investoru attiecības.⁴

¹ Valērijs Praude Finanšu instrumenti 1. Ieguldījumi, darījumi, analīze, Burtene, 2009,52.lpp

² Ko uzņēmumam piedāvā birža. Pieejams: <http://www.nasdaqbaltic.com/lv/pakalpojumi-3/vertspapiru-kotacija/uznemumiem/> (skatīts 26.03.2017)

³ turpat

⁴ turpat

Valūtu tirgus ir tirgus, kur viena valūta tiek apmainīta pret otru. Tas sevī ietver tirdzniecību starp vislielākajām pasaules bankām, centrālajām bankām, valūtas spekulantiem, starptautiskajiem uzņēmumiem, valdībām kā arī citiem finanšu tirgiem un institūcijām.¹

Jebkura tirgus mērķis ir nopirkt precī lētāk un pārdot dārgāk. Arī valūtu tirgus nav izņēmums. Turklāt prece šajā tirgū ir nauda - dažādu valstu valūta. Tāpat kā jebkurai citai precei, arī valūtai ir sava cena. Tirdzniecība ar valūtām pārsvarā notiek divos tirdzniecības laukumos: FOREX - starpbanku valūtu tirgū jeb ārpusbiržas tirgū un biržās - gan fiziskās, gan elektroniskās.²

FOREX -divu angļu vārdu Foreign Exchange (tulk. starptautiskā maiņa) apvienojums, nav vienas valūtas maiņa pret citu, bet gan strauji augošs starptautisks valūtu tirgus, kas izveidojās 1971. gadā, kad starptautiskā tirdzniecība pārgāja no fiksētiem uz brīviem valūtu kursiem. Sākumā darījumus FOREX tirgū slēdza lielās bankas, bet mūsdienās arvien lielāku īpatsvaru ieņem privātie dīleru un brokeru centri. Līdz ar to mūsdienās vairs nebūtu īsti pareizi apgalvot, ka FOREX ir tikai starpbanku tirgus. FOREX jēdziena nozīme vēl joprojām nav īsti skaidra. Daļēji tas ir saistīts ar to, ka tirgus mainās. Īsumā to varētu raksturot kā finanšu instrumentu pirkšanu un pārdošanu. Tā ir tirdzniecība ar valūtām internetā, pērkot vienu valūtu un pārdodot citu. Tieši tāpat, kā investori veic darījumus akciju tirgū, pērkot kādas kompānijas akcijas ar mērķi nopelnīt uz akciju vērtības pieauguma rēķina, arī valūtu un citu finanšu instrumentu vērtība mainās, ir prognozējama un paver iespējas gūt peļņu.³

Šis tirgus ļauj jebkurai fiziskai vai juridiskai personai atkarībā no tirgus pieejamības pakāpes veikt nepieciešamās valūtas pirkšanas un pārdošanas, kā arī aizņēmuma - aizdevuma operācijas uz konkrētu noteikumu pamata (summa, maiņas kurss vai procentu likme, periods).⁴

Pēc autores domām vērtspapīru tirgus ir neizsmeļams kapitāla piesaistes avots salīdzinājumā ar citiem finansēšanas veidiem.

Galvenā priekšrocība, pēc autores viedokļa ir tāda, ka vērtspapīru tirgus dod iespēju piesaistīt līdzekļus no plašāka investoru loka, tādejādi iegūstot iespēju straujāk attīstīt savu darbību. Bet jāņem vērā, ka kapitāla piesaiste no vērtspapīru tirgus piemērota uzņēmumiem ar stabilu saimnieciskās darbības vēsturi, skaidru īpašnieku un vadības struktūru un atklātu komunikāciju.

¹ Valūtas tirgus. Pieejams: <https://www.investopedia.com/terms/forex/i/international-currency-markets.asp> (skatīts 26.03.2017)

² **Ramona Apoga Rupeika** *Finanšu instrumentu tiešsasaistes tirdzniecība*, mācību līdzeklis, 18.lpp.

³ turpat 17.lpp.

⁴ turpat

1.5 Ar finanšu instrumentiem saistītie riski

Risks ir jēdziens, ar kuru parasti apzīmē dažādu vērtību iespējamu zaudēšanu nākotnē. Ikdienā šis termins tiek lietots, kā sinonīms varbūtībai kaut ko zaudēt. Tātad, risks pēc būtības ir varbūtība, ka dažādu notikumu rezultātā gala iznākums ir vēl sliktāks nekā sākuma situācijā.¹

Risks saistībā ar ieguldījumiem finanšu instrumentos ir iespēja nesasniegt gaidāmo finanšu rezultātu no ieguldījumiem un (vai) pilnīgi vai daļēji zaudēt ieguldījumu kapitālu. Riskus var izraisīt dažādi iemesli, un tie ir saistīti ar finanšu instrumentu veidu un struktūru.²

Ja cilvēks grib pelnīt finanšu tirgos, galvenais ir saprast, ka to nav iespējams izdarīt bez riska. Pirmais, lai samazinātu iespējamās negatīvās sekas, ir ļoti rūpīgi jāizvērtē savi lēmumi par paredzamo investīciju termiņu, apjomu un investīciju objektiem pirms to galīgās pieņemšanas. Nopietni jādomā, kāda būs ieguldījuma struktūra, kādi būs ilgtermiņa mērķi.³

Tirgus situāciju daudzveidības dēļ, visus riskus ne vienmēr ir iespējams paredzēt.

Biežāk sastopamie riski, ar kuriem būtu jārēķinās un jāapsver ieguldītājam:

Kredītrisks (anļu val – credit risk) - Risks, ka ieguldītājs var ciest zaudējumus, ja finanšu instrumentu vērtība samazinās saistībā ar attiecīgā emitenta nespēju pildīt uzņemtās saistības, vājiem finansiālajiem rādītājiem, ekonomiskiem sarežģījumiem vai citiem līdzīgiem notikumiem, t.sk. emitenta maksātnespēju.

Saistību nepildīšanas risku (anļu val.- default risk) - risks, ka ieguldītājs var ciest zaudējumus, ja finanšu tirgus dalībnieks, kuram ir saistības pret ieguldītāju vai pret banku par labu ieguldītājam, nepilda uzņemtās saistības, ir maksātnespējīgs vai tā darbība ir apturēta.⁴

Cenas risks (angļu val.- price risk) – arī saukts par **tirgus risku** (angļu val.- market risk), risks, ka vērtspapīra vērtība pirkšanas brīdī ir augstāka nekā realizācijas brīdī. Ieguldītājs var ciest zaudējumus saistībā ar finanšu instrumentu cenas svārstībām. Tirgus cena var mainīties valūtas kursa, procentu likmju izmaiņu vai citu faktoru ietekmes rezultātā. Tirgus risks ietver: cenas, valūtas, procentu likmju un likviditātes risku.

Inflācijas risks- naudas pirktspējas samazināšanās risks. Saistīts ar visiem vērtspapīriem.

¹ *Risks ir jēdziens*. Pieejams: <https://lv.wikipedia.org/wiki/Risks> (skatīts 12.02.2018)

² *Riski*. Pieejams: <https://www.ablv.com/lv/services/investments/brokerage/risk/> (skatīts 12.02.2018)

³ *Vērtspapīru tirgus*. 40.lpp Pieejams: http://www.nasdaqbaltic.com/files/riga/Publications/10.00%20-%202014.00_LV.pdf (skatīts 18.03.2018)

⁴ *Ar finanšu instrumentiem saistīto risku apraksts*.

Pieejams: https://www.citadele.lv/common/img/uploaded/doc/finansu_instrume_saist_risku_lv.pdf (skatīts 12.02.2018)

Likviditātes risks- risks, ka ieguldītājs var ciest zaudējumus saistībā ar tirgus nepietiekamo likviditāti, kuras rezultātā ir apgrūtināta vai neiespējama finanšu instrumentu pārdošana vai pirkšana, t.sk. ieguldītājam vēlamajā laikā un par vēlamo cenu.

Valūtas risks- risks, ka ieguldītājs var ciest zaudējumus saistībā ar tirgus valūtas kursa svārstībām, kas var gan palielināt, gan samazināt peļņu vai zaudējumus, kas tiek gūti ārvalstu valūtā.

Likumdošanas risks - zaudējumu risks, kas ir saistīts ar grozījumiem esošajā valsts likumdošanā vai jaunu likumdošanas aktu ieviešanas rezultātā, kas var radīt papildus izdevumus vai samazināt ieguldījumu rentabilitāti.

Valsts jeb politiskais risks- risks, ka ieguldītājs var ciest zaudējumus vai zaudēt visus savus ieguldījumus vai to daļu, ja valstī vai reģionā, kurā izvietots vai reģistrēts emitents, kurā ir investējis ieguldītājs, noris notikumi, kas iespaido valsts vai reģiona politisko vai ekonomisko stabilitāti vai turpmāku šīs valsts vai reģiona attīstību.

Ar tiesību aktu un/vai nodokļu režīma izmaiņām saistītais risks- risks, ka ieguldītājs var ciest neprognozējamus zaudējumus un citus papildus izdevumus, ja izmaiņas nodokļos vai citos tiesību aktos, valdības fiskālajā, monetārajā vai cita veida politikā negatīvi ietekmē klienta īpašumā esošo finanšu instrumentu vērtību, nodokļus, kas jāmaksā saistībā ar finanšu instrumentiem, darījuma ienesīgumu, finanšu instrumentu turēšanu, īpašumtiesību regulāciju u.tml.¹

Ārvalstu tiesību aktu piemērošanas risks- risks, ka ieguldītājs var ciest zaudējumus, t.sk. pilnībā vai daļēji zaudēt savu ieguldījumu, ja ieguldītāja darījumiem ar finanšu instrumentiem tiek piemēroti ārvalstu tiesību akti, t.i. tiesību akti, kas nav Latvijas Republikas tiesību akti (piem. gadījumos, kad finanšu instrumentu emitents, depozitārijs, cits finanšu instrumentu turētājs vai darījuma otrā puse ir izvietota ārvalstī), kuri var paredzēt atšķirīgus (t.sk. mazāk labvēlīgus) ieguldītāja aizsardzības, finanšu instrumentu turēšanas u.c. noteikumus, var būt neskaidri, kā arī var tikt pakļauti pastāvīgiem grozījumiem vai darījumu aprobežojumiem.²

Roberts Idelsons Ieguldījumu pārvaldes sabiedrības Parex Asset Management prezidents uz jautājumu – kā samazināt risku, atbild:

– Pirmkārt, jāskatās uz absolīto ienesīguma līmeni un noteikti jāpaprasa, ko viņi vēlas ar šo caur obligāciju emisiju saņemto naudu darīt, lai nodrošinātu tādu atdevi? Otrkārt, ir jāanalizē

¹ Ar finanšu instrumentiem saistīto risku apraksts.

Pieejams: https://www.citadele.lv/common/img/uploaded/doc/finansu_instrume_saist_risku_lv.pdf (skatīts 12.02.2018)

² turpat

arī uzņēmums, jāpēta tā finanšu stāvoklis. Der arī nedaudz parēķināt, kāds ir pašu kapitāls pret aizņemtiem līdzekļiem. Jo lielāks būs pašu kapitāls un mazāk aizņemto līdzekļu, jo uzņēmuma bizness ir stabilāks. Vēl – peļņas pirms nodokļiem attiecība pret aizņemtiem līdzekļiem. Tas parādīs, cik ātri sapelnītais ļaus nosegt visus parādus. Jo mazāks būs koeficients, jo stabilāks un drošāks būs jūsu ieguldījums. Protams, jāvērtē arī uzņēmuma reputācija, īpašnieku struktūra. Taču, ja vēlaties nopelnīt lielos procentus, ko uzņēmums sola, vajadzēs riskēt un, iespējams, samierināties arī ar zaudējumu, ja uzņēmums tomēr nebūs spējīgs atmaksāt parādus.¹

Tātad galvenais secinājums pirms ieguldīšanas obligācijās ir jāanalizē ienesīguma līmenis, jāpēta uzņēmuma finanšu stāvoklis un jāanalizē uzņēmuma darbība kopumā. Risku ir iespējams mazināt, diversificējot ieguldījumus – naudu ieguldot dažādos vērtspapīros, dažādu termiņu vērtspapīros un dažādu nozaru uzņēmumos.

Investoram pieļaujamo risku vēlams izvērtēt, definējot, kas ir būtiskāk – gūt lielu peļņu, reizē rēķinoties ar iespējamiem zaudējumiem, vai arī saglabāt savus ieguldījumus, pat ja peļņa nebūs īpaši liela.

1.6 Kredītreitingi

Kredītreitings ir privātpersonas, uzņēmuma, reģiona vai valsts kredīspēju novērtējums. Šī novērtējuma pamatmērķis ir ļaut saprast potenciālajiem kreditoriem un investoriem laicīgas finansiālo saistību nokārtošanas iespējas.²

Kredītreitingi nav absolūts nemaksāšanas varbūtības rādītājs. Tā kā nākotnes notikumi un to attīstība nav paredzami, kredītreitingu piešķiršana nav precīza zinātne.³

Pēc 2008.gada finanšu krīzes Eiropas Komisija iesniedza priekšlikumus, lai stiprinātu ES kredītreitingu aģentūru reglamentējošo un uzraudzības sistēmu un lai atjaunotu tirgus uzticību un palielinātu ieguldītāju aizsardzību. Jaunie ES noteikumi tika ieviesti trīs secīgos posmos.

Pirmajā noteikumu kopumā, kas stājās spēkā 2009. gada beigās, tika izveidots regulējums kredītreitingu aģentūrām un ieviests regulatīvās uzraudzības režīms, saskaņā ar kuru nacionālās kompetentās iestādes reģistrēja un uzraudzīja kredītreitingu aģentūras. Turklāt kredītreitingu aģentūrām vajadzēja izvairīties no interešu konfliktiem, kā arī nodrošināt stabilas reitingu metodoloģijas un pārskatāmas reitinga darbības.

¹ *Vērtspapīru tirgus*. 40. lpp, Pieejams: http://www.nasdaqbaltic.com/files/rija/Publications/10.00%20-%202014.00_LV.pdf (skatīts 14.02.2018)

² *Credit Rating*. Pieejams: <https://www.investopedia.com/terms/c/creditrating.asp> (skatīts 22.02.2018.)

³ *Understanding ratings*. Pieejams: https://www.spratings.com/en_US/understanding-ratings (skatīts 22.02.2018.)

2011. gadā šie noteikumi tika grozīti, jo tika izveidota Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestāde (angļu val.- European Securities and Markets Authority (ESMA)), kas uzraudzīja ES reģistrētas kredītreitingu aģentūras.

Turpmāki grozījumi izdarīti 2013. gadā, lai pastiprinātu noteikumus un novērstu trūkumus, kas saistīti ar valsts parāda kredītreitingiem.

Jaunāko tiesību aktu kopumu par kredītvērtējuma aģentūrām veido Regula Nr. 462/2013 (CRA3 regula) un Direktīva 2013/14 / ES (CRA3 direktīva), kas mēģina samazināt pārāk lielu paļaušanos uz kredītreitingiem, palielināt pārredzamību attiecībā uz valsts parāda reitingu izsniegšanu, uzlabot reitinga procesa kvalitāti un padarīt kredītreitingu aģentūras vairāk atbildīgas par savām darbībām un neatkarīgas, samazināt interešu konfliktus un mudināt lielāku skaitu dalībnieku darboties kredītreitingu tirgū.¹

CRA3 tiek ieviesti jauni noteikumi attiecībā uz emitentu noteikto ES kredītreitingu aģentūru iecelšanu noteiktos apstākļos. Tiek noteikta vairāku kredītreitingu aģentūru un divu kategoriju izmantošanas prasība:

1) ja emitents vai ar to saistītā trešā persona plāno iecelt vismaz divas kredītreitingu aģentūras vienas un tās pašas emisijas vai vienības kredītreitingam, tas apsver iespēju iecelt vismaz vienu kredītreitingu aģentūru, kas nepārsniedz 10% no kopējās tirgus daļas, pamatojoties uz informāciju, kas publicēta Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādes tīmekļa vietnē, un dokumentē to apsvērumu, ja tās neizmanto nelielu kredītreitingu aģentūru; un

2) ja emitents vai ar to saistītā trešā persona plāno pieprasīt strukturēta finanšu instrumenta kredītreitingu, tā ieceļ vismaz divas neatkarīgas kredītreitingu aģentūras kredītreitingu sniegšanai. Šīs neatkarīgās kredītreitingu aģentūras nevar būt viens otra akcionāri vai dalībnieki, piederēt vienai grupai, būt savstarpējam balsstiesībām, tām nedrīkst būt kopīgi direktori vai tiesības iecelt direktorus vai tos noņemt, vai arī kā citādi kontrolēt vai dominēt vienam pret otru.²

Vienas no visvairāk respektētajām, visplašāk izmantotajām kredītreitingu, risku izpētes un analīzes resursu aģentūrām pasaulē ir: Moody's Investors Services; Standard & Poor's Corporation un Fitch.

¹ *Regulating creditrating agencies*. Pieejams: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/financial-supervision-and-risk-management/managing-risks-banks-and-financial-institutions/regulating-credit-rating-agencies_en (skatīts 23.02.2018.)

² *Regulatory requirements*. Pieejams: <https://www.moodys.com/Pages/amr002006.aspx> (skatīts 23.02.2018.)

Moody's papildus pamata reitingu biznesam, publicē vadošos tirgus apskatus, nodarbojas ar pētījumiem un komentāriem, apkalpo vairāk nekā 9300 klientu kontus aptuveni 2400 institūcijās visā pasaulē.

Ņemot vērā to, ka 4finance grupa izmanto tieši Moody's kredītreitingu pamatprincipus un apzīmējumus.

Moody's kredītreitingu veidošanas pieeja:

Uzsvars uz kvalitatīvo. Kvalitatīvais novērtējums ir Moody's reitinga analīzes neatņemama sastāvdaļa, it īpaši tāpēc, ka tas nodrošina objektīvu un faktisku atskaites punktu katrai vērtēšanas komitejas analītiskajai diskusijai.

Moody's vērtējumi nav balstīti uz noteiktu finanšu rādītāju kopumu vai stingriem datoru modeļiem. Drīzāk tie ir katra atsevišķa jautājuma un emitenta visaptverošas analīzes rezultāts, kuru veido pieredzējuši, labi informēti un objektīvi kredītu analītiķi.

Koncentrēšanās uz ilgtermiņa risku. Tā kā Moody's reitingi ir paredzēti, lai novērtētu ilgtermiņa risku, to analītiskais uzsvars tiek likts uz būtiskiem faktoriem, kas var ietekmēt emitentu ilgtermiņā izpildīt parādu maksājumus, piemēram, vadības stratēģija vai regulējuma tendences. Kā pamatlikums, tiek apskatīti vairāki ekonomiskie cikli.

Vispārēja konsekvence. Moody's pieeja ietver vairākas pārbaudes, kas radītas, lai veicinātu reitingu globālu salīdzināmību.

Naudas plūsmas prognozējamība. Moody's reitingu pieejas pamats ir balstīts uz jautājumu- kāds ir riska līmenis, kas saistīts ar pilnīgu un savlaicīgu pamatsummas un procentu maksājuma saņemšanu par šo konkrēto parāda saistību veidu un kā tas ir salīdzināms ar visu citu parāda saistību līmeni?

Moody's novērtē emitenta spēju radīt naudu nākotnē. Tādēļ analīze koncentrējas uz emitenta nākotnes skaidrās naudas ražošanas līmeņa un paredzamības novērtējumu.

Galvenais uzsvars visā reitinga analīzē ir izpratne par stratēģiskiem faktoriem, kas varētu atbalstīt nākotnes naudas plūsmu, vienlaikus nosakot kritiskos faktoros, kas kavē nākotnes naudas plūsmu. Emitentam ir spēja reaģēt pozitīvi pret nenoteiktību. Parasti, jo lielāka ir emitenta naudas plūsmas paredzamība un lielāks nodrošinājums, kas atbalsta paredzamos parādu maksājumus, jo augstāks būs vērtējums.

Nelabvēlīgie scenāriji. Lai nonāktu pie slēdziena, vērtēšanas komisijas regulāri pārbauda dažādus scenārijus. Moody's vērtējumi tīši neietver nevienu, iekšēji konsekventu ekonomisko prognozi. Vērtēšanas mērķis ir drīzāk mērīt emitenta spēju izpildīt parādsaistības dažādos ekonomiskajos scenārijos, kuri ir samērā nelabvēlīgi emitentam.

Saprast vietējo grāmatvedības praksi. Moody's analītiķi bieži vien strādā ar dažādām grāmatvedības sistēmām starptautiskā līmenī. Pārbaudot finanšu datus, Moody's koncentrējas uz izpratni gan par notikušo darījumu ekonomisko realitāti, gan par to, kā atšķirības grāmatvedības sistēmās var vai nevar ietekmēt patiesās ekonomiskās vērtības. Piemēram, analizējot aktīvu relatīvo spēju radīt skaidru naudu, nevis vērtību, kas norādīta bilancē.¹

Attēlā 1.8 ir apkopoti Moody's ilgtermiņa un īstermiņa kategoriju vērtējumi (no augstākā uz zemāko).

	Ilgtermiņa	Īstermiņa	
Investīciju reitings	Aaa		P-1
	Aa1		
	Aa2		
	Aa3		
	A1		
	A2		P-2
	A3		
	Baa1		
	Baa2		P-3
	Baa3		
Neinvestīciju reitings	Ba1		NP
	Ba2		
	Ba3		
	B1		
	B2		
	B3		
	Caa1		
	Caa2		
	Caa3		
	Ca		
	C		

1.8.att. Moody's ilgtermiņa un īstermiņa kategoriju vērtējums (no augstākā uz zemāko)²

¹ Rating policy and approach. Pieejams: <https://www.moodys.com/ratings-process/Ratings-Policy-Approach/002003> (skatīts 23.02.2018.)

² Moody's rating. Pieejams: https://www.moodys.com/sites/products/ProductAttachments/AP075378_1_1408_KI.pdf (skatīts 20.02.2018.)

Ilgtermiņa saistību reitingi (angļu val.- Long term obligation ratings) Ilgtermiņa reitingi ir spriedumi par relatīvo kredītrisku ar fiksētu ienākumu saistībām, kuru sākotnējais termiņš ir viens gads vai vairāk. Šādi reitingi atspoguļo saistību nepildīšanas iespējamību un jebkādas finansiālus zaudējumus saistību nepildīšanas gadījumā.

Tabulā 1.5 autore apkopojusi Moody's ilgtermiņa kategoriju vērtējumus. Tiem tiek pievienoti arī ciparu modifikatori 1, 2 un 3 katrai vispārējai klasifikācijas kategorijai no Aa līdz Caa.

- 1) modificētājs norāda, ka saistības ierindojas vispārējās kategorijas augstākā galā;
- 2) modificētājs norāda vidējo rangu; un
- 3) norāda klasifikāciju vispārējās kategorijas apakšējā daļā.

1.5.tabula

Moody's ilgtermiņa saistību kategoriju vērtējums¹

Aaa	Saistības, kuras novērtē Aaa, tiek uzskatītas par augstākās kvalitātes, ar minimālu risku.
Aa	Saistības Aa ir augstas kvalitātes un pakļautas ļoti zēmam kredītriskam
A	Saistības A tiek uzskatītas par virs vidējās pakāpes un pakļautas zēmam kredītriskam.
Baa	Saistības Baa, ir pakļautas mērenam kredītriskam. Tiek vērtētas kā vidējas pakāpes un tādēļ var būt spekulatīvas īpašības
Ba	Saistības Ba tiek uzskatītas par spekulatīviem elementiem un pakļautas ievērojamam kredītriskam
B	B novērtētās saistības tiek uzskatītas par spekulatīvām un pakļautas lielam kredītriskam
Caa	Saistības Caa tiek uzskatītas par vājām (poor standing) un pakļautām ļoti lielam kredītriskam
Ca	Saistības Ca ir ļoti spekulatīvas, un tās ir saistītas ar saistību neizpildi vai gandrīz tuvu tam, ar nelielām iespējamām atgūt pamatsummu un procentus
C	Saistības C ir ar viszemākā reitinga klase un tās parasti ir saistību nepildīšanas gadījumi, un ir maz izredžu pamatsummas un procentu atgūšanai

¹ *Moody's rating*. Pieejams: https://www.moodys.com/sites/products/ProductAttachments/AP075378_1_1408_KI.pdf (skatīts 20.02.2018.)

Īstermiņa saistību reitingi (angļu val.- Short term obligation ratings) - Atzinumi par emitentu spēju izpildīt īstermiņa finansiālās saistības, kuru sākotnējais termiņš parasti nepārsniedz 13 mēnešus.

Atšķirībā no ilgtermiņa reitingiem Moody's īstermiņa reitingi attiecas uz atsevišķu emitentu spēju atmaksāt visas īstermiņa saistības, nevis konkrētas īstermiņa aizņēmumu programmas. Īstermiņa reitinga apjoms ir vispārējs; tas attiecas uz visām emitenta vecākajām nenodrošinātajām saistībām ar sākotnējo termiņu, kas ir mazāks par vienu gadu, neatkarīgi no valūtas vai tirgus, kurā ir izsniegtas saistības. Izņēmums no šo reitingu vispārējā rakstura rodas, ja emitenta reitingu atbalsta cita struktūra, izmantojot tādus līdzekļus kā kredītvēstule vai garantija.

Tabulā 1.6 autore apkopojusi Moody's apzīmējumus, kas visi tiek uzskatīti par ieguldījumu kategoriju, lai norādītu relatīvo emitentu spēju atmaksāt prasības.

1.6.tabula

Moody's īstermiņa saistību kategoriju vērtējums¹

P-1	Emitenti (vai atbalsta iestādes), kas novērtēti ar P-1, ir spējīgi atmaksāt īstermiņa parādus
P-2	Emitentiem (vai atbalstošajām institūcijām), kas novērtētas ar P-2, ir spēcīga iespēja atmaksāt īstermiņa parādus
P-3	Emitentiem (vai atbalstošajām institūcijām), kas novērtētas P-3, ir pieņemama spēja atmaksāt īstermiņa parādus
NP	Emitenti (vai atbalsta iestādes), kas novērtēti ar NP, nepieder nevienai no P reitinga kategorijām

Emitenta reitings – (angļu val.- Issuer ratings). Emitenta reitingi ir viedokļi par uzņēmumu spēju izpildīt vecāko nenodrošināto parādu un parāda saistības.

Korporācijas vērtējums (angļu val. - Corporate Family Rating) Šis vērtējums parasti tiek izmantots spekulatīvas pakāpes uzņēmumiem. Ilgtermiņa reitings atspoguļo korporācijas iespējamo saistību neizpildes varbūtību un gaidītos finansiālos zaudējumus saistību neizpildes gadījumā. Vērtējums tiek piešķirts korporācijai, it kā tai būtu viena parādu klase un tā būtu viena juridiskā persona. Vērtējums parasti attiecas uz visām filiālēm, kas ir pakļautas

¹ Moody's rating. Pieejams: https://www.moodys.com/sites/products/ProductAttachments/AP075378_1_1408_KI.pdf (skatīts 20.02.2018.)

uzņēmuma, kuram ir vadības kontrole. Finanšu iestādēm un citām struktūrām korporācijas vērtējums var būt attiecināts arī tad, ja grupa nevar īstenot pilnu vadības kontroli, bet ir spēcīgs savstarpējs atbalsts un vienotība starp atsevišķiem grupas dalībniekiem. Korporācijas vērtējums neatspoguļo prasījuma prioritāti.¹

Standart and Poor's kredītreitingi:

Konkrētu finanšu saistību kredītreitings (*angļu val.- Issue Credit Rating*) -Standard & Poor's kredītreitings ir uz nākotni vērsts viedoklis par debitora kredītspēju attiecībā uz konkrētu finanšu saistību, konkrētu finanšu saistību kategoriju vai īpašu finanšu programmu (tai skaitā reitingus vidēja termiņa parādzīmju programmām). Tajā ņemta vērā garantiju, apdrošinātāju kredītspēja vai citi kreditēšanas uzlabošanas veidi attiecībā uz saistībām, un tajā ņemta vērā valūta, kurā saistības ir nominētas. Atzinums atspoguļo Standard & Poor's viedokli par debitora spēju un vēlmi izpildīt savas finansiālās saistības, kad ir pienācis termiņš un var novērtēt tādas nosacījumus kā nodrošinājums un subordinācija, kas varētu ietekmēt galīgo maksājumu saistību neizpildes gadījumā.

Emitenta reitings - Standard & Poor's emitenta kredītreitings ir uz nākotni vērsts viedoklis par parādnieka kopējo kredītspēju. Šajā atzinumā galvenā uzmanība ir pievērsta debitora spējai un gatavībai izpildīt savas finansiālās saistības. Tas neattiecas uz konkrētām finansiālām saistībām, jo tajā nav ņemts vērā pienākuma raksturs un nosacījumi bankrota vai likvidācijas gadījumā, likumā noteiktās preferences vai pienākuma likumība un izpildāmība.²

Tabulā 1.7 autore apkopojā Standart & Poors reitingu kategorijas.

Vērtējumus no AA līdz CCC var mainīt, pievienojot pluss (+) vai mīnus (-) zīmi, lai rādītu relatīvo pozīciju galvenajās vērtējuma kategorijās.

Sadalījums starp **investīciju** un **spekulatīvajām** parādsaistībām. Termins **-investīciju kategorija**, vēsturiski attiecas uz obligācijām un citiem parāda vērtspapīriem, kurus banku regulatori un tirgus dalībnieki uzskata par piemērotiem ieguldījumiem finanšu iestādēs. Tagad termins ir plaši izmantots, lai aprakstītu emitentus un emisijas ar samērā augstu kredītspējas līmeni un kvalitāti.

Savukārt termins **-ne-ieguldījumu pakāpe** vai **spekulatīvais līmenis**, parasti attiecas uz parāda vērtspapīriem, kuru emitents patlaban spēj atmaksāt, bet saskaras ar būtiskām

¹ *Corporate family rating*. Pieejams: <http://www.securityfund.org/membership/credit-rating-definitions/> (skatīts 20.02.2018.)

² turpat

neskaidrībām, piemēram, nelabvēlīgu uzņēmējdarbību vai finanšu apstākļiem, kas varētu ietekmēt kredītriskus.

Standard & Poor's ilgtermiņa reitingu skalā emitenti un parāda vērtspapīri, kas tiek novērtēti ar reitingu BBB- vai augstāku, tiek uzskatīti par Investīciju, bet tiem, kas saņem reitingu zem BBB- parasti tiek uzskatīti par Spekulatīviem.¹

1.7.tabula

Standart& Poors reitingu kategorijas²

Investīciju novērtējums	AAA	Ārkārtīgi spēcīga spēja izpildīt finanšu saistības. Augstākais vērtējums.
	AA	Ļoti spēcīga spēja izpildīt finanšu saistības.
	A	Spēcīga spēja izpildīt finanšu saistības, bet nedaudz jutīga pret nelabvēlīgiem ekonomiskajiem apstākļiem un apstākļu maiņu
	BBB	Atbilstoša spēja izpildīt finanšu saistības, bet vairāk pakļauta nelabvēlīgiem ekonomiskajiem apstākļiem
	BBB-	Tiek uzskatīts par zemāko investīciju pakāpi tirgus dalībniekiem
Spekulatīvais novērtējums	BB+	Uzskata, ka tirgus dalībnieki ir visaugstākā spekulatīvā pakāpē
	BB	Īstermiņā ir mazāk neaizsargāti, bet pastāv liela nenoteiktība attiecībā uz nelabvēlīgiem uzņēmējdarbības, finanšu un ekonomiskajiem apstākļiem
	B	Lielāka neaizsargātība pret nelabvēlīgiem uzņēmējdarbības, finanšu un ekonomiskajiem apstākļiem, bet šobrīd ir spēja izpildīt finanšu saistības
	CCC	Pašlaik ir neaizsargāti un atkarīgi no labvēlīgiem uzņēmējdarbības, finanšu un ekonomiskajiem apstākļiem, lai izpildītu finanšu saistības
	CC	Ļoti neaizsargāti; Saistību neizpilde vēl nav notikusi, bet paredzams, ka tā var notikt
	C	Pašlaik ļoti neaizsargāti pret saistību neizpildi, un sagaidāms, ka vislielākais uzlabojums būs zemāks nekā novērtēto saistību līmenis
	D	Maksājuma saistību neizpilde, izmanto arī tad, ja ir iesniegts bankrota pieteikums vai veikta līdzīga darbība

¹ The ABCs of rating scales. Pieejams:

https://www.spratings.com/documents/20184/760102/SPRS_Understanding-Ratings_GRE.pdf/298e606f-ce5b-4ece-9076-66810cd9b6aa (skatīts 23.02.2018.)

² turpat

Fitch reitingi:

Individuālā parāda instrumenta reitings (angļu val.- *Instrument Ratings*)- Atsevišķu parādu emisiju reitingi ietver papildu informāciju par maksājumu prioritāti un iespējamo atgūšanu saistību neizpildes gadījumā. Individuālā parāda vērtspapīra reitings var būt virs, zemāks vai vienāds ar emitenta reitingu atkarībā no drošības prioritātes starp prasījumiem, nodrošinājuma summu un citiem kapitāla struktūras aspektiem.

Emitenta reitings (angļu val.- *Issuer Default Reiting*) - ir novērtējums par emitenta relatīvo neaizsargātību pret finanšu saistību neizpildi un ir paredzēts salīdzināt starp nozares grupām un valstīm. Emitenti bieži var veikt gan ilgtermiņa, gan īstermiņa emitenta reitingu. Tā kā abi veidi ir balstīti uz emitenta pamata kredīta raksturlielumiem.¹

Autore secina, ka kredītreitingi palīdz ieguldītājiem un aizdevējiem saprast riskus, kas saistīti ar konkrētu ieguldījumu vai finanšu instrumentu. Tomēr pārmērīga paļaušanās uz kredītreitingiem var mazināt stimulus ieguldītājiem attīstīt savu kredītrisku novērtēšanas kapacitāti.

Uzņēmumiem vērtspapīru tirgus ir kapitāla piesaistes avots no ārienes, savukār investoriem finanšu aktīvi kalpo kā vērtību uzkrāšanas instrumenti ar nākotnes atdevi.

Lai uzņēmumi varētu piesaistīt kapitālu no ārienes, bet investori varētu veikt ieguldījumus, ir nepieciešami finanšu pārskati, kas kvalitatīvi, caurskatāmi un saprotami atspoguļoto informāciju par uzņēmumu saimniecisko darbību.

Mūsdienās kapitāls brīvi pārvar starptautiskās robežas. Globāls kapitāla tirgus pieprasa kvalitatīvus un salīdzināmus pārskatus. Vienoti finanšu pārskatu standarti ir globāla tirgus pamatelements.

Lai raksturotu pašreizējos starptautiskos grāmatvedības regulējumus uz 2018.gadu, nākamajā nodaļā autore izpētīs galvenos grāmatvedības regulējumus Eiropas Savienībā, Eiropas un Amerikas Savienoto valstu centienus izveidot globālus grāmatvedības standartus un salīdzinās Luksemburgas vispārpieņemto grāmatvedības principu un Starptautisko finanšu pārskatu standartu nostādnes.

¹ *Corporate family rating*. Pieejams: <http://www.securityfund.org/membership/credit-rating-definitions/> (skatīts 20.02.2018.)

2. GRĀMATVEDĪBAS NORMATĪVAIS REGULĒJUMS

2.1 Grāmatvedības regulējuma vispārējā nostādne ES

Galvenie tiesību aktu veidi, kas regulē grāmatvedības jomu Eiropas Savienībā (ES) ir direktīvas un regulas.

Direktīvas ir tiesību akti, kas nosaka visām dalībvalstīm sasniedzamos mērķus. Tomēr katra dalībvalsts ir tiesīga izstrādāt savus pasākumus, lai tos sasniegtu.

Regulas ir juridiski saistoši tiesību akti. Tās ir jāpiemēro pilnībā visās dalībvalstīs[46].

Svarīgākie tiesību akti grāmatvedības jomā ir:

- Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/34/ES (2013. gada 26. jūnijs) par noteiktu veidu uzņēmumu gada finanšu pārskatiem, konsolidētajiem finanšu pārskatiem un saistītiem ziņojumiem un;
- Eiropas Komisijas Regula Nr. 1606/2002 (2002. gada 19. jūlijs) par starptautisko grāmatvedības standartu piemērošanu.¹

SFPS izstrādā neatkarīga privāta organizācija Starptautisko grāmatvedības standartu padome (turpmāk -SGSP), kas dibināta 2001.gada aprīlī. Tā atrodas Londonā, Apvienotajā Karalistē.

Starptautiskos grāmatvedības standartus (SGS) līdz 2000.gadam izstrādāja Starptautisko grāmatvedības standartu komiteja, kas bija SGSP priekštecis. Starptautisko finanšu pārskatu interpretācijas komiteja izstrādā standartu interpretācijas. Starptautisko *grāmatvedības standartu* interpretācijas komiteja (Starptautisko *finanšu pārskatu* interpretācijas komitejas priekštecis) līdz 2002.gadam izstrādāja standartu interpretācijas. Lai standartiem un to interpretācijām būtu tiesību aktu spēks, standarti un to interpretācijas ir pieņemtas regulu veidā.²

Regula Nr. 1606/2002 nosaka procedūru, kā SGSP izdotos standartus, to grozījumus un interpretācijas pārņem ES. Savukārt saskaņā ar noteikto procedūru, Eiropas Komisija ir izdevusi regulu Nr. 1126/2008, kurā tiek pārņemti grāmatvedības standarti un interpretācijas. Tas nozīmē, ka katru reizi, kad ES pārņem standartu (vai tā grozījumu) vai standarta interpretāciju, tiek grozīta šī Komisijas regula.³

¹ *Grāmatvedība ES*. Pieejams:

http://fm.gov.lv/lv/sadalas/gramatvedibas_un_revizijas_politika/gramatvedibas_politika/gramatvediba_es/ (skatīts 17.02.2018.)

² *Starptautiskie grāmatvedības finanšu standarti*. Pieejams:

http://fm.gov.lv/lv/sadalas/gramatvedibas_un_revizijas_politika/gramatvedibas_politika/starptautiskie_gramatvedibas_finansu_parskatu_standarti_es/ (skatīts 17.02.2018.)

³ turpat

2000.gadā Eiropas Komisija pieņēma finanšu pārskatu stratēģiju biržas sarakstos iekļautajiem uzņēmumiem, bet 2002.gadā Eiropas Savienība apstiprināja noteikumus, kas biržas sarakstos iekļautajiem uzņēmumiem liek konsolidētos pārskatus veidot pēc SFPS prasībām sākot no 2005.gada.

SFPS jāpiemēro ne tikai Eiropas ekonomikas zonas valstīm, kas ietver 28 Eiropas Savienības valstis, bet arī trijām Eiropas brīvās tirdzniecības zonas valstīm -Islandei, Lihtenšteinai un Norvēģijai.

SFPS un ASV VGP konverģence.

2002. gada septembrī Starptautiskā grāmatvedības standartu padome (SGSP) un ASV Finanšu grāmatvedības standartu padome (FGSP) paraksta Norvalkas līgumu- saprašanās memorandu (angļu val.- Memorandum of Understanding) par konverģences programmu Norvalkā, Konnektikutas štatā, ASV (angļu val. - Norwalk, Connecticut, U.S.).

Šis līgums apstiprināja kopīgu apņemšanos izstrādāt saderīgus grāmatvedības standartus, kurus varētu izmantot gan iekšzemes, gan pārrobežu finanšu pārskatu sniegšanai.

Nākamajā vienošanās/saprašanās memorandā, 2006.gada februārī, SGSP un FGSP vienojās, ka augstas kvalitātes globāli standarti joprojām ir to ilgtermiņa stratēģiskā prioritāte un izveido plānu, kā saskaņot ASV VGP ar SFPS. Vienošanās bija balstīta uz trīs galvenajiem principiem:

- 1) Grāmatvedības standartu konverģence vislabāk var tik sasniegta laika gaitā veidojot augstas kvalitātes standartus;
- 2) Mēģinot izslēgt atšķirības starp diviem standartiem nav labākais veids kā izmantot SGSP un FGSP resursus, tā vietā jāveido jauni kopīgi standarti, kas uzlabotu informāciju, kas tiek sniegta investoriem,
- 3) Kalpot investoru vajadzībām nozīmē to, ka padomēm jāmeklē konverģence aizvietojošos standartus pēc nepieciešamības ar kopīgi veidotajiem standartiem.¹

Finanšu grāmatvedības standarti katrai valstij atšķiras, šī problēma ir aktuāla investoriem, kad viņi mēģina saprast finanšu pārskatu atšķirības, lai veiktu ieguldījumus uzņēmumos, kas meklē kapitāla piesaisti, bet veic uzskaiti pēc tās valsts standartiem, kurā veic saimniecisko darbību.

¹ *Completing the February 2006 Memorandum of understanding.* Pieejams: www.fasb.org/cs/BlobServer?blobkey=id&blobwhere=1175819018778. (skatīts 17.02.2018.)

SGSP meklē risinājumu esošo sarežģītību risināšanai, nesaskaņām un neskaidrībām, ko rada standartu neatbilstība un vienkāršotu grāmatvedības standartu trūkums.

Galvenā atšķirība starp ASV VGP un SFPS ir pieejā. ASV VGP ir balstīti uz noteikumiem, bet SFPS uz pamatprincipu metodoloģiju.

ASV vispārpieņemto grāmatvedības principus veido vadlīniju kopums, kas mēģina izstrādāt noteikumus un kritērijus jebkuram gadījumam, bet SFPS sākas ar kvalitatīvu pārskatu mērķiem un pēc tam sniedz norādījumus kā konkrētu mērķi attiecināt uz konkrēto situāciju. ASV standarti ir balstīti uz noteikumiem, bet SFPS metodoloģija balstās uz principiem.

Profesors N.Pologeorgis min virkni argumentu par un pret konvergenci. Argumenti par konvergenci:

- 1) atjaunota skaidrība;
- 2) iespējama vienkāršotība;
- 3) caurskatāmība;
- 4) salīdzināmība starp valstīm.

Tas radīs kapitāla plūsmas un starptautisko investīciju pieaugumu, kas samazinās procentu likmes un novedīs pie ekonomiskās izaugsmes konkrētai valstij un uzņēmumiem, ar kuriem valsts veic uzņēmējdarbību. Savlaicīgums un vienotas informācijas pieejamība visām iesaistītajām pusēm arī konceptuāli veicinās vienmērīgāku un efektīvāku procesu. Turklāt tiks ieviesti jauni drošības pasākumi, lai novērstu citu valsts vai starptautisku ekonomisko un finanšu sabrukumu.

Argumenti pret konvergenci:

- 1) valstu nevēlēšanās sadarboties, kas saistās ar valstu dažādajām kultūrām, ētiku, standartiem, uzskatiem, ekonomikas veidiem, politiskajām sistēmām, priekšstatiem par noteiktām valstīm, sistēmām un reliģijām; un
- 2) laiks, kas būs nepieciešams, lai ieviestu jaunu grāmatvedības noteikumu un standartu sistēmu visās jomās.¹

Grāmatvedības vērtību kategorijas/dimensijas, ko izmanto, lai definētu valsts grāmatvedības sistēmu, balstās uz valsts kultūru; tie sastāv no:

- 1) profesionālisms pret likumā noteikto kontroli;
- 2) vienveidība pret atbilstību;

¹ **Nicolas Pologeorgis** *The Impact of Combining The U.S. GAAP and IFRS*. Pieejams: <https://www.investopedia.com/articles/economics/12/impact-gaap-ifrs-convergence.asp> (skatīts 17.02.2018.)

- 3) konservatīvisms pret optimismu;
- 4) slepenība pret caurskatāmību.

Pirmās divas attiecas uz grāmatvedības kontroli valsts līmenī un beidzamās divas uz informācijas atklāšanu un izvērtēšanu valsts līmenī.

Līdz noteiktam brīdim bija pozitīvas tendences attiecībā uz SFPS pieņemšanu ASV. Tomēr šī tendence ir mainījies un konverģence tiek uzskatīta par maz ticamu.

Galvenie trīs konverģences projekti ir beigušies ar neveiksmi:

- 1) jaunie finanšu instrumentu klasifikācijas un mērīšanas modeļi un vērtības samazināšanās modeļi, izmantojot paredzamo kredīta zaudējumu metodi, atšķiras starp ASV vispārpieņemtajiem grāmatvedības standartiem un SFPS;
- 2) neraugoties uz ilgstošām diskusijām, jaunie nomas standarti abos režīmos atšķiras, īpaši attiecībā uz nekustamā īpašuma nomu;
- 3) jaunais ieņēmumu atzīšanas standarts sākumā likās veiksmīgs, tomēr jau pirms standartu stāšanās spēkā, FGSP grozījumi un SGSP skaidrojumi rada atšķirīgus standartus.¹

Bet ir pamatots iemesls, kāpēc tāda situācija ir izveidojusies. ASV ir izplatītas tiesas prāvas. Tādējādi tiek sagatavoti finanšu pārskati, kas diezgan racionāli vēlas ļoti detalizētus noteikumus visās jomās, kas ir pilnībā pretrunā SFPS galveno pieeju, kas nosakot principus, pieprasa, lai pārskatu sagatavotāji tos piemērotu individuālām situācijām, balstoties uz saviem spriedumiem un pieredzi. Jautājums rodas, kura no pieejām tiesā būs svarīgāka ASV VGP vai SFPS.²

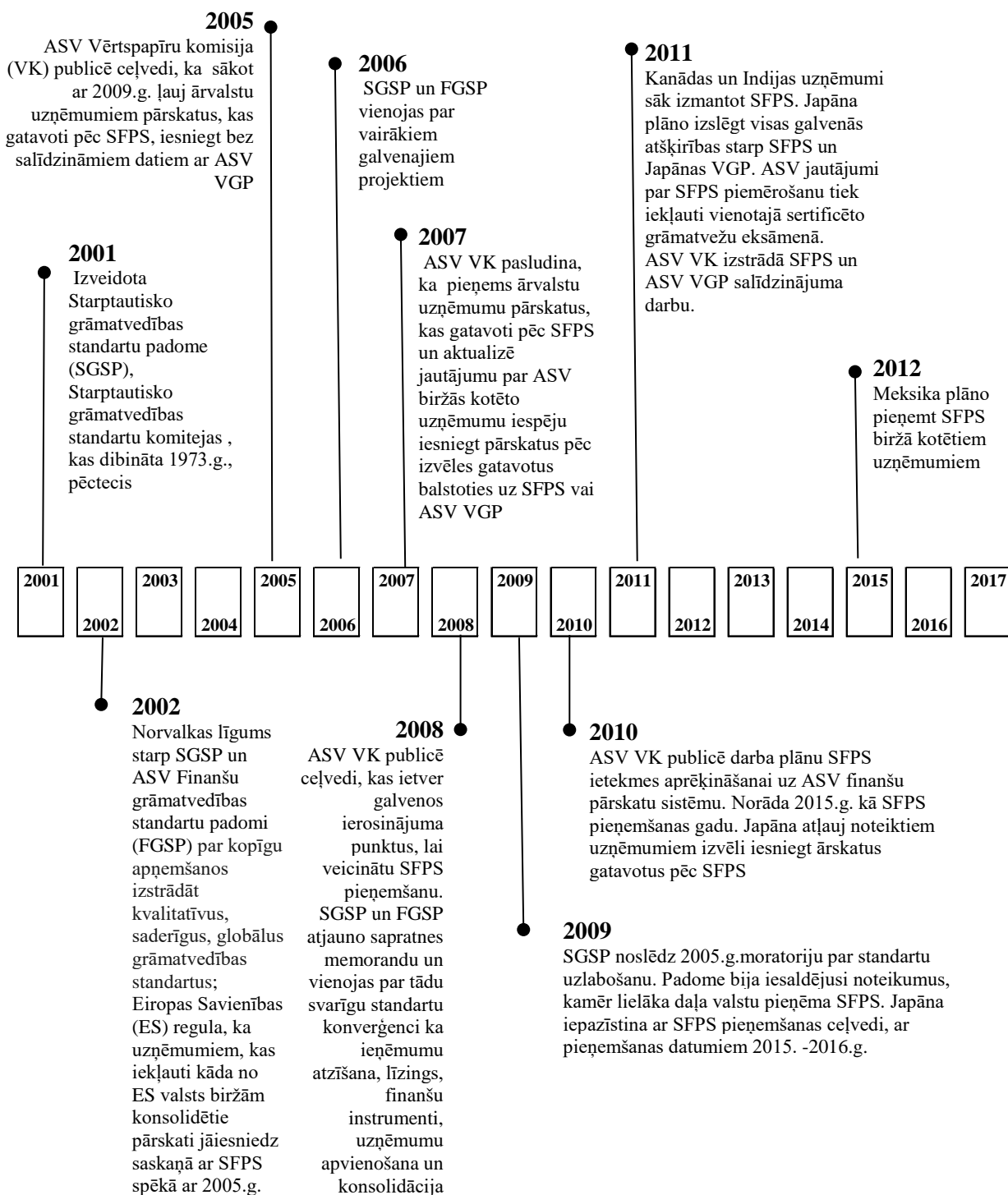
SGSP un FGSP darbības joma konverģences projekta laika gaitā ir attīstījusies. Dažādi kopīgie projekti, tādi kā valdības dotācijas, vērtības samazināšanās, ienākumu nodokļi, ir pārtraukti, bet citi kopējie projekti rezultējušies ar saskaņotiem standartiem, tādiem kā uzņēmējdarbības apvienošana, konsolidācija, patiesās vērtības noteikšana. Citi augstas prioritātes projekti, tādi kā finanšu instrumenti un noma, abām padomēm noslēgušies ar atšķirīgiem rezultātiem, SGSP tos pabeidza izveidojot 9.SFPS- Finanšu instrumenti, piemērojami no 01.01.2018. un 16. SFPS- Noma, piemērojams no 01.01.2019. Pašreiz konverģences projekti tiek noslēgti un jauni nav sagaidāmi.³

¹ *IFRS/ US GAAP convergence and global accounting standards - Where are we now?* Pieejams: <https://kaplan.co.uk/insights/article-detail/insights/2016/09/26/ifrs-us-gaap-convergence-and-global-accounting-standards---where-are-we-now> (skatīts 17.02.2018.)

² turpat

³ *IFRS versus LUX GAAP*, Deloitte, 2017, 368 p. <https://www.iasplus.com/en/publications/luxembourg/ifrs-versus-lux-gaap> (skatīts:18.04.2018)

Attēlā 2.1 apkopota informācija par ASV VGP konvergenci ar SFPS.

2.1. att. ASV VGP konverģence ar SFPS¹

¹ International Financial Reporting Standards. Pieejams: https://www.ifrs.com/pdf/IFRSUpdate_V8.pdf (skatīts 17.02.2018.)

Piesardzības principa loma grāmatvedības un finanšu pārskatos.

Ekonomikas globalizācijas kontekstā finanšu pārskatu kvalitātes uzlabošanai ir nepieciešamības raksturs, finanšu pārskatu lietotāju ticība finanšu pārskatiem ir ļoti svarīga.

Lai nodrošinātu kvalitatīvu pārskatu sagatavošanu, kas sniegtu to galvenajiem saņēmējiem - ieguldītājiem un kreditoriem - salīdzināmību starptautiskā līmenī, Starptautisko grāmatvedības standartu komiteja, kas bija Starptautisko grāmatvedības standartu padomes (SGSP) priekštecis, 1989.gada aprīlī izstrādāja un tā paša gada jūlijā publicēja Finanšu pārskatu sagatavošanas un noformēšanas vadlīnijas (angļu val.- Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements). 2001.gada aprīlī SGSP pārņēma vadlīnijas un 2010.gadā septembrī apstiprina *Finanšu pārskatu vadlīnijas 2010* (angļu val. – Conceptual framework for Financial Reporting 2010).

SFPS vadlīnijas skaidro finanšu pārskatu sistēmu, apraksta pamatjēdzienus, kas ir finanšu pārskatu sagatavošanas un noformēšanas pamatā. Starptautisko grāmatvedības standartu padome izmanto vadlīnijas grāmatvedības jautājumu risināšanai, kas nav tieši aplūkoti starptautiskajos grāmatvedības standartos, SFPS vai to interpretācijā.

Ja nav standarta vai interpretācijas, kas konkrēti attiecas uz darījumu, uzņēmuma vadībai ir jāizmanto savs spriedums, izstrādājot un piemērojot grāmatvedības politiku, kuras rezultātā iegūst informāciju, kas ir būtiska un uzticama. Pieņemot šo spriedumu, SGS Nr.8 - Grāmatvedības politika, izmaiņas grāmatvedības aplēsēs un kļūdas, pieprasa vadībai ņemt vērā SFPS *vadlīnijas definīcijas, atzīšanas kritērijus un kvalitatīvos rādītājus* attiecībā uz aktīviem, saistībām, ienākumiem un izdevumiem.¹

Pastāv plašas debates par to, vai SFPS, kas ir galvenie globālie standarti, būtu jāietver piesardzība un jāuzsver tās nozīme SFPS vadlīnijās. Radās jautājums vai SFPS piesardzības trūkums veicināja 2008.gada finanšu krīzi, radot pārmērīgu izaugsmi, nerealizēto peļņu, nepamatotas prēmijas un dividendes.²

Piesardzības princips SFPS.

Piesardzības (konservatīvisma) princips ir viens no senākajiem SFPS vadlīniju principiem un grāmatvedības un finanšu pārskatu jomā ir ilgstoši apspriests jautājums.

¹ *Conceptual framework for the financial reporting*. Pieejams: <https://www.iasplus.com/en/standards/other/framework> (skatīts 15.02.2018)

² *Prudence and IFRS*. Pieejams: <http://www.accaglobal.com/gb/en/technical-activities/technical-resources-search/2014/september/prudence-and-ifs.html> (skatīts 26.03.2017)

1989. gada vadlīnijas ietvēra *piesardzību līdztekus neitralitātei* kā vēlamu finanšu pārskatu kvalitātes rādītāju.

2010. gadā Starptautisko grāmatvedības standartu padome sadarbībā ar Amerikas Savienoto valstu Finanšu grāmatvedības standartu padomi, konverģences programmas ietvaros, *izslēdza piesardzību no finanšu pārskatu vadlīnijām, jo tā ir pretrunā ar neitralitāti.*

Amerikas Savienoto valstu vispārpieņemtie grāmatvedības standarti (ASV VGP) neietver piesardzības principu un uzskata, ka piesardzība (konservatīvisms) neatbilst neitralitātei. Tiek uzskatīts, ka neitralitāte rada objektīvu izteikumu par uzņēmuma ekonomisko darbību un stāvokli, nodrošinot uzticamāku un atbilstošāku informāciju finanšu pārskatu lietotājiem.

Līdz tam brīdim, piesardzība tika iekļauta Starptautisko Grāmatvedības standartu padomes diskusiju ietvaros kā kvalitatīva pazīme un tika definēta kā: *piesardzības pakāpes iekļaušana tādu spriedumu izpildē, kas vajadzīgi, lai veiktu vajadzīgās aplēses nenoteiktības apstākļos, tādā veidā, ka aktīvi un ienākumi nav pārspīlēti un saistības vai izdevumi nav nepietiekami novērtēti.*¹

Ir divi konservatīvisma veidi. Pirmais – ieņēmumu konservatīvisms, otrs – bilances konservatīvisms. Ieņēmumu konservatīvisms ietver asimetrisku ieņēmumu un izdevumu atzīšanu, t.i., tūlītēju iespējamo zaudējumu atzīšanu un atliktu ieņēmumu atzīšanu. Bilances konservatīvisms attiecas uz nepārtrauktu pašu kapitāla uzskaites vērtības novērtēšanu.²

Starptautisko grāmatvedības standartu padomes diskusiju dokumentā DP / 2013/1 "Pārskats par finanšu pārskatu konceptuālo pamatu" tiek norādīts, ka piesardzība ir vispretrunīgākais grāmatvedības princips. Līdz 2010. gadam piesardzība tika uzskatīta par iezīmi, kas padara informāciju ticamu un, no šī viedokļa, starptautiskos finanšu pārskatu standartus ievērojami neatšķīrās no Eiropas direktīvām. Šo piesardzības pakāpi izmanto kā līdzekli, lai labotu pārāk optimistiskus lēmumus.³

Piesardzības princips Eiropas savienības direktīvās.

Eiropas Parlamenta un Padomes 2013.gada 26.jūnija direktīvā 2013/34/ES par noteiktu veidu uzņēmumu gada finanšu pārskatiem, konsolidētajiem finanšu pārskatiem un saistītiem ziņojumiem, ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2006/43/EK un atceļ

¹ *Prudence and IFRS*. 3.lpp.Pieejams: <http://www.accaglobal.com/gb/en/technical-activities/technical-resources-search/2014/september/prudence-and-ifrs.html> (skatīts 26.03.2017)

² *The role of prudence in financial reporting IFRS versus Directive 34*. Pieejams: https://ac.els-cdn.com/S2212567115014562/1-s2.0-S2212567115014562-main.pdf?_tid=256ad52e-cc75-11e7-b677-00000aacb35f&acdnat=1511019097_77dd0f759adef1c19e9ca85f36df6973(skatīts 30.12.2017)

³ turpat

Padomes Direktīvas 78/660/EEK un 83/349/EEK Dokuments attiecas uz EEZ, SFPS piesardzības princips ir dominējošs.

Direktīva 2013/34/ES nosaka, ka gada finanšu pārskati būtu jāsagatavo piesardzīgi un tiem būtu jāsniedz patiens un skaidrs priekšstats par uzņēmuma aktīviem, saistībām, finansiālo stāvokli un peļņu vai zaudējumiem. Lai nodrošinātu, ka tiek atklāta salīdzināma un līdzvērtīga informācija, atzīšanas un novērtēšanas principos vajadzētu iekļaut darbības turpināšanas, piesardzības un uzkrāšanas principus. Aplēsēm būtu jābalstās uz uzņēmuma vadības piesardzīgu vērtējumu, tās būtu jāaprēķina objektīvi un jāpapildina ar līdzīgos darījumos gūtu pieredzi un dažos gadījumos pat ar neatkarīgu ekspertu ziņojumiem.¹

Direktīvas 2013/34/ES 6.pantā norādīts: Atzīšanu un novērtēšanu veic, izmantojot piesardzības principu, jo īpaši ievērojot šādus nosacījumus: pārskatā drīkst atzīt tikai to peļņu, kas ir iegūta līdz bilances datumam, atzīst visas saistības, kas rodas attiecīgā finanšu gada laikā vai radušās iepriekšējā finanšu gada laikā, pat ja šādas saistības atklājas tikai laikposmā starp bilances slēgšanas dienu un bilances sagatavošanas dienu, un atzīst visas negatīvās vērtības korekcijas neatkarīgi no tā, vai finanšu gads ir noslēgts ar peļņu vai zaudējumiem.²

Ņemot vērā, ka piesardzīga attieksme finanšu pārskatos ir pamatota ar vajadzību aizsargāt ieguldītāja intereses, nav pārsteidzoši, ka debates par piesardzības principu nebeidzas.

Piesardzība izslēdz nepatiesu optimismu nenoteiktības apstākļos. Ja uzņēmums neizmanto piesardzības principu, lai slēptu ienākumus vai veidotu slēptas rezerves, piesardzība, kopā ar pārējiem principiem nodrošina nopietnu pamatu finanšu pārskatiem.

2.2 Luksemburgas tiesiskais regulējums

Luksemburga ir ES dalībvalsts un uz to attiecas ES regulējumi. Luksemburgas juridiskās un grāmatvedības prasības, kas tiek uzskatītas par Luksemburgas vispārpieņemtajiem grāmatvedības standartiem (turpmāk – VGP) sastāv no sekojošiem likumiem un noteikumiem:

- 1) 1915.gada 10.augusta Likuma par komercdarbību XVI nodaļa – Konsolidētie pārskati (angļu val.- Luxembourg Act of 10 August 1915 on commercial companies, Section XVI- Consolidated accounts)- regulē konsolidēto pārskatu veidošanu;

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2013/34/ES. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex%3A32013L0034> (skatīts 15.02.2018)

² turpat

- 2) 2002.gada 19.decembra Likums par grāmatvedību (angļu val. – Law of 19 December 2002 on the register of commerce and companies and the accounting and annual accounts of undertakings)- regulē atsevišķo pārskatu veidošanu;
- 3) 2009.gada 10.jūnija noteikumi par standartizēto kontu plānu un elektronisko deklarēšanu (angļu val. – Grand Ducal Regulation of 10 June 2009 – The standardized Accounting Plan).

Grāmatvedības uzskaites un komercdarbības modernizācijas ietvaros tika veikti vairāki likumu grozījumi:

- 1) 2010.gada 10.decembra grozījumi 2002.gada 19.decembra Likumā par grāmatvedību - ievieš izmaiņas saistītas ar:
 - a. Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvu 2001/65/EC ar ko Direktīvas 78/660/EEK, 83/349/EEK un 86/635/EEK groza attiecībā uz novērtēšanas noteikumiem, ko piemēro noteiktu veidu sabiedrību, kā arī banku un citu finanšu iestāžu gada pārskatiem un konsolidētajiem pārskatiem;
 - b. Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvu Nr. 2003/51/EC ar ko attiecībā uz noteikta veida sabiedrību, banku un citu finanšu iestāžu un apdrošināšanas uzņēmumu gada un konsolidētajiem pārskatiem groza Direktīvas 78/660/EEK, 83/349/EEK, 86/635/EEK un 91/674/EEKDokuments attiecas uz EEZ; un
 - c. Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvu Nr. 2006/46/EC ar ko groza Padomes Direktīvas 78/660/EEK attiecībā uz noteiktu veidu sabiedrību gada pārskatiem, 83/349/EEK attiecībā uz konsolidētajiem pārskatiem, 86/635/EEK par banku un citu finanšu iestāžu gada pārskatiem un konsolidētajiem pārskatiem un 91/674/EEK par apdrošināšanas uzņēmumu gada pārskatiem un konsolidētajiem pārskatiem ;
- 4) 2013.gada 30.jūlija likums- Grāmatvedības likuma modernizācija un grāmatvedības standartu komisijas reforma;
- 5) 2015.gada 18.decembra likums – ievieš izmaiņas saistītas ar ES direktīvu Nr. 2013/34/EU par noteiktu veidu uzņēmumu gada finanšu pārskatiem, konsolidētajiem finanšu pārskatiem un saistītiem ziņojumiem, ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2006/43/EK un atceļ Padomes Direktīvas 78/660/EEK un 83/349/EEK. Likums galvenokārt:
 - a. Ietekmē bilances un peļņas un zaudējuma pārskata izkārtojumu;
 - b. Ievieš materialitātes konceptu;

c. Precizē novērtēšanas metodes (izpētes un attīstības izdevumiem; nwmateriālai vērtībai);

d. Nosaka papildus informācijas atklāšanas prasības gada pārskata piezīmēs.

2010.gada 10. decembra Luksemburgas grāmatvedības likums groza 2002.gada 19.decembra likumu un dod iespēju uzņēmumiem viņu atsevišķos un konsolidētos pārskatus sagatavot atbilstoši kādai no sekojošām pamatnostādņēm:

- 1) Luksemburgas VGP saskaņā ar vēsturiskajām izmaksām;
- 2) Luksemburgas VGP ar patieso vērtību atsevišķos posteņos;
- 3) Eiropas Savienībā apstiprinātie SFPS.¹

Uzņēmumi grāmatvedības likuma izpratnē iekļauj visus korporatīvos uzņēmumus, ieskaitot starptautisko uzņēmumu Luksemburgas filiāles, bet neiekļauj bankas, pensiju fondus, apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas sabiedrības, kam ir savas specifiskās uzskaites pamatnostādnes.

Uzņēmumiem, kuri ir iekļauti kādā no Eiropas Savienības valsts biržas sarakstiem, konsolidētie pārskati obligāti jāveido pēc SFPS saskaņā ar ES regulu Nr. 1606/2002 – Par starptautisko grāmatvedības standartu piemērošanu.

Tabulā 2.1 apkopotas prasības pārskatiem pēc uzņēmuma veida.

2.1. tabula

SFPS izmantošanas iespēja Luksemburgā reģistrētiem uzņēmumiem pēc uzņēmuma veida²

Uzņēmuma veids	Pārskatu veids	Luksemburgas VGP		SFPS
		Pēc vēsturiskām izmaksām	Pēc patiesās vērtības	
Jebkuras Eiropas Savienības valsts biržas sarakstos iekļauts uzņēmums	Atsevišķie pārskati	Pēc izvēles	Pēc izvēles	Pēc izvēles
	Konsolidētie pārskati	Neattiecas	Neattiecas	Obligāti
Pārējie uzņēmumi	Atsevišķie pārskati	Pēc izvēles	Pēc izvēles	Pēc izvēles
	Konsolidētie pārskati	Pēc izvēles	Pēc izvēles	Pēc izvēles

¹ *Similarities and Differences. A comparison of IFRS and Luxembourg GAAP*, PWC, 2013.5 lpp. Pieejams: <https://www.pwc.lu/en/ifrs/docs/pwc-ifrs-and-luxembourg-gaap.pdf>

² turpat

Uzņēmuma vadībai ir pienākums sagatavot *vadības ziņojumu*. Starptautisku uzņēmumu filiālēm un mazajiem uzņēmumiem nav jāsagatavo vadības ziņojums, bet ir pienākums pārskatu pielikumos atklāt informāciju par pašu akciju iegādi.

Mazie uzņēmumi Luksemburgas grāmatvedības likuma izpratnē ir uzņēmumi, kuriem netiek pārsniegti divi no trim zemāk minētajiem nosacījumiem divu gadu ietvaros:

- 1) Bilances kopsumma 4.4m EUR;
- 2) Neto apgrozījums 8.8m EUR;
- 3) Vidējais pastāvīgo darbinieku skaits finanšu gada laikā – 50 darbinieku.¹

Ja uzņēmums reģistrēts jebkurā no Eiropas Savienības valsts biržām, uz to neattiecas šis izņēmums.

Vadības ziņojumā jāiekļauj paties skatījums uz uzņēmuma attīstības virzienu, rezultātiem, pozīciju, kopā ar risku un nesakrītību novērtējumu, kas nodrošina skaidrojumu piezīmēs iekļautajai informācijai. Jābūt iekļautiem finanšu un ne finanšu rādītājiem, kas ietekmē uzņēmuma darbību. Vidēja izmēra uzņēmumi ir atbrīvoti no ne finanšu informācijas sniegšanas.

Vidēja izmēra uzņēmumi, Luksemburgas grāmatvedības likuma izpratnē, uzņēmumi, kas nepārsniedz divus no trijiem zemāk minētajiem kritērijiem divu gadu periodā:

- 1) Bilances kopsumma >4.4m EUR un ≤ 17.5m EUR
- 2) Neto apgrozījums >8.8m EUR un ≤ 35m EUR
- 3) Vidējais pastāvīgo darbinieku skaits finanšu gada laikā >50 un ≤ 250

Ja uzņēmums reģistrēts jebkurā no Eiropas Savienības valsts biržām, uz to neattiecas šis atbrīvojums.

Vadības ziņojumam jāsniedz informācija:

- 1) par jebkuru svarīgu notikumu, kas bijis pēc bilances datuma;
- 2) uzņēmuma turpmāko attīstību;
- 3) attiecībā uz pašu akciju iegādi:
 - iemesli pašu akciju iegādei finanšu gada ietvaros;
 - skaits un nominālā vērtība, vai iegūto un norakstīto akciju uzskaites vērtība finanšu gada ietvaros un proporcija kādu tā veido pret parakstīto pamatkapitālu;
 - atlīdzība par iegādātajām vai norakstītajām akcijām; un

¹ *Similarities and Differences. A comparison of IFRS and Luxembourg GAAP*, PWC, 2013.5 lpp. Pieejams: <https://www.pwc.lu/en/ifrs/docs/pwc-ifrs-and-luxembourg-gaap.pdf>

- skaits un nominālā vērtība, vai, ja nav nominālās vērtības, tad uzskaites vērtība iegūtajām un turētajām akcijām un proporcija pret parakstīto pamatkapitālu.
- 4) Informācija par uzņēmuma filiālēm;
- 5) Finanšu instrumentu izmantošana, un saistībā ar to aktīvu, pasīvu, finanšu situācijas un peļņas un zaudējumu izvērtēšana:
 - uzņēmuma politika finanšu riska vadībā, risku ierobežošanas politika galvenajām risku kategorijām, kam tiek izmantota risku ierobežošanas grāmatvedība (Angļu val.- hedge accounting);
 - tirgus, kredītu, likviditātes risku ietekme uz uzņēmumu.¹

Audīta prasība-visiem Luksemburgas uzņēmumiem jāiesniedz auditēti gada pārskati. Tiek izšķirti zvērināti revidenti (franču val.- commissaire aux comptes) un neatkarīgie auditori (franču val.- réviseur d'entreprises agréé). Likumā noteiktais pienākums veikt neatkarīgu auditoru (reviseur d'entreprises agréé) auditu sākas tikai tad, ja sabiedrība divus gadus pēc kārtas pārsniedz maza uzņēmuma kritērijus.

Aizvien vairāk valstis sāk izmantot uzskaitē SFPS, jo tas dod iespēju izmantot citu valstu kapitālu tirgu. Uzņēmējdarbības un finanšu globalizācija radījusi prasību pēc augstas kvalitātes globāliem grāmatvedības standartiem līdz ar ko SFPS ir ieguvuši attīstības impulsu.

2.3 Luksemburgas VGP un SFPS konceptuālās un grāmatvedības sistēmas salīdzinājums atsevišķām pozīcijām

Tabulā 2.2. autore apkopojusi informāciju par autores izvēlētajām pozīcijām no Deloitte Luxembourg pārskata par Luksemburgas VGP un SFPS salīdzinājumu un SFPS vadlīnijām.

2.2.tabula

Konceptuālās un grāmatvedības sistēmas atsevišķu pozīciju salīdzinājums²

Salīdzināmā pozīcija	SFPS/SGS	Luksemburgas VGP
Finanšu pārskatu kvalitatīvās iezīmes	Pamatrādītāji: būtiskums (nozīmība), ticams atspoguļojums Uzlabojošie rādītāji: salīdzināmība, ticamība, savlaicīgums, saprotamība	Gada pārskatam jābūt saprotamam, jāsniedz skaidrs un patiess priekšstats par uzņēmuma aktīviem, saistībām, finanšu rezultātu; Salīdzināmība, konsekvence

¹ *Similarities and Differences. A comparison of IFRS and Luxembourg GAAP*, PWC, 2013.6 lpp.

² Autores veidota tabula, *A comprehensive comparison IFRS versus LUX GAAP*, Deloitte, 2017, Pieejams:<https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/lu/Documents/audit/lu-ifrs-vs-lux-gaap-23112017.pdf> un *Conceptual framework for Financial Reporting. Project Summary*, 2018, 20.lpp

2.2.tabulas turpinājums

Finanšu pārskatu pamatā esošie pieņēmumi	Uzkrājumu princips Darbības trūpināšanās princips Būtības pārsvars par formu princips Neitralitātes princips Piesardzības princips, nenotiektības apstākļos.	Uzkrājumu princips Darbības trūpināšanās princips Būtības pārsvaram pār formu ir iespējas raksturs Piesardzības princips
Finanšu pārskatu elementi	Aktīvi, saistības, pašu kapitāls, ienākumi, izdevumi	Aktīvi, saistības, pašu kapitāls, ienākumi, izdevumi
Finanšu pārskatu sastāvdaļas	- Finanšu stāvokļa pārskats, - peļņas vai zaudējumu un citu ienākumu pārskats, - pašu kapitāla izmaiņu pārskats, - naudas plūsmu pārskats, - piezīmes. -	- Balance, - peļņas vai zaudējumu pārskats, - piezīmes
Finanšu pārskatu elementu novērtēšana	Vēsturiskā vērtība, un Tagadnes vērtība: -patiesā vērtība; -pārdošanas vērtība; -pārskata perioda izmaksas	Vēsturiskā vērtība, patiesā vērtība
Sākotnējā standartu izmantošana	Sākuma finanšu stāvokļa pārskats uz datumu, kad notiek pāreja uz SFPS ar retrospektīvu informācijas uzrādīšanu	Nepieprasa retrospektīvu pieeju
Izmaiņas grāmatvedības politikā, grāmatvedības aplēsēs un kļūdas	Politika līdzīgām transakcijām jāpiemēro konsekventi, ja vien SFPS nenosaka kategorijas, kam jāpiemēro noeikta uzskaites politika. Izmaiņas grāmatvedības aplēsēs un kļūdas, tiek atspoguļotas retrospektīvi	Grāmatvedības politikas jāpiemēro konsekventi un nedrīkst mainīt gadu no gada. Ja radies izņēmums, tas jāpamato piezīmēs un jānorāda ietekme uz aktīviem un saistībām, finanšu situāciju un rezultātu

Turpmāk detalizētāk par katru no tabulā minētajiem rādītājiem.

Finanšu pārskatu kvalitatīvās iezīmes.

-SFPS/SGS

SFPS mērķis ir nodrošināt derīgu finanšu informāciju investoru lēmumu pieņemšanai.

Lēmumu derīgums ir atkarīgs no sekojošiem principiem:

- Finanšu informācijas būtiskums- finanšu informācija ir būtiska, ja tā var ietekmēt finanšu pārskata lietotāju pieņemtos lēmumus;
- Finanšu informācijas ticams atspoguļojums, iespēju robežās būtības pārsvars pār formu;
- Pabeigtība – iekļaut visu informāciju, kas nepieciešama, lai saprastu, finanšu informāciju;
- Neitralitāte – objektīvs informācijas atspoguļojums;
- Precizitāte – informācijas precīzs atspoguļojums bez kļūdām un neatklātas informācijas;
- Salīdzināmība, saprotamība, ticamība un savlaicīgums.

-Luksemburgas VGP

Kvalitatīvie rādītāji nav nodefinēti, bet noteikumi nosaka, ka gada pārskatiem jābūt skaidri izstrādātiem, saskaņā ar Grāmatvedības likumu un jādod skaidrs un paties priekšstats par aktīviem, pasīviem, finanšu situāciju un uzņēmuma rezultātiem. Finanšu informācijai jābūt **salīdzināmai, konsekventi atspoguļotai un balstītai uz piesardzības principu**. Grāmatvedības likums arī nosaka, ka peļņas vai zaudējumu pārskata un bilances informācijas atspoguļošanai posteņos jābūt saskaņā ar darījuma būtību. Būtības pārsvaram pār formu ir izvēles raksturs.

Finanšu pārskatu elementi.

-SFPS/SGS

Ir pieci pārskatu posteņi bilancē un peļņas vai zaudējumu aprēķinā: aktīvi, saistības, pašu kapitāls, ienākumi (ieskaitot ieņēmumus un peļņu) un izdevumi (ieskaitot zaudējumus). Aktīvi ir resursi, kas vēsturisko notikumu rezultātā ir uzņēmuma kontrolē. Saistības ir pašreizējie pienākumi, kas izriet no pagātnes notikumiem. Aktīvi un saistības tiek atzītas finanšu pārskatā, kad ir ticams, ka ekonomiskie labumi ieplūdis vai aizplūdis no uzņēmuma un šie labumi ir ticami novērtējami. Pašu kapitāls ir atlikušie aktīvi pēc uzņēmuma saistību nokārtošanas. Ienākumi ir ekonomisko labumu pieaugums, kas rada pašu kapitāla pieaugumu nesaistītu ar pašu kapitāla investoru ieguldījumu. Izdevumi ir ekonomisko labumu samazinājums, kas rada pašu kapitāla samazinājumu, kas nav saistīts ar pašu kapitāla investoru ieguldījumu.

- Luksemburgas VGP

Ir tie paši pieci pārskatu posteņi bilancē un peļņas vai zaudējumu aprēķinā kā SFPS, bet likumā par grāmatvedību tie netiek definēti.

Finanšu pārskatu elementu novērtēšana.

- SFPS/SGS

Vēsturiskā vērtība ir grāmatvedības galvenais pamatprincips. Tomēr SFPS pieļauj finanšu instrumentu, nemateriālo aktīvu, pamatlīdzekļu un ieguldījumu īpašumu pārvērtēšanu patiesajā vērtībā. SFPS arī pieprasa noteiktu finanšu instrumentu kategoriju novērtēšanu patiesajā vērtībā.

- Luksemburgas VGP

Vēsturiskā vērtība arī ir galvenais grāmatvedības princips. Lai gan likums par grāmatvedību atļauj noteiktu finanšu instrumentu un citu aktīvu kategoriju pārvērtēšanu patiesajā vērtībā. Saskaņā ar likumprojektu Nr. 6376, citām aktīvu kategorijām SFPS izmantošana tiks ierobežota. Krājumi jānovērtē zemākajā vērtībā.

Sākotnējā standartu izmantošana.

- SFPS/SGS

SFPS ir speciāls standarts Nr. 1- Starptautisko finanšu pārskatu standartu pirmā pieņemšana, kas nosaka kā uzņēmumam pirmo reizi būtu jāpiemēro SFPS. Šis standarts sniedz noteiktus atvieglojumus, bet arī norāda uz noteiktām prasībām un informācijas atklāšanu. Uzņēmums datumā, kad notiek pāreja uz SFPS, sagatavo un sniedz sākuma finanšu stāvokļa pārskatu atbilstoši SFPS. Tas ir sākumpunkts tā uzskaitē atbilstoši SFPS. Pirmo reizi izmantojot SFPS galvenā prasība ir retrospektīvas informācijas uzrādīšana balstoties uz SFPS principiem. Par uzņēmuma pirmajiem atbilstoši SFPS sagatavotajiem finanšu pārskatiem uzskata tos finanšu pārskatus, kuri satur uzņēmuma apliecinājumu, ka SFPS ir pieņemti uzņēmuma grāmatvedībā, kā arī skaidru un tiešu paziņojumu, ka šie pārskati atbilst SFPS.

Saskaņā ar 1. SGS prasībām uzņēmuma pirmajos SFPS prasībām atbilstošajos finanšu pārskatos jāiekļauj vismaz trīs finanšu stāvokļa pārskati, bet citus pārskatus - pa diviem no katra veida [45].

Gandrīz visas korekcijas, kas rodas pārejot uz SFPS, tiek uzrādītas pirmā pārejas perioda atvērtajā nesadalītās peļņas pozīcijā. Atsevišķas korekcijas tiek veiktas pret nemateriālo vērtību vai citiem pašu kapitāla posteņiem.

- Luksemburgas VGP

Nav noteiktu vadlīniju standartu pirmās reizes pārejai. Tāpēc tiek pieņemts, ka Luksemburgas VGP nepieprasa retrospektīvu pieeju.

Jānodrošina ir salīdzinošie rādītāji, lai būtu iespēja salīdzināt ar iepriekšējo gadu pozīcijām. Atbilstošie komentāri jāsniedz arī piezīmēs.

Finanšu pārskatu sastāvdaļas.

- SFPS/SGS

Pilns finanšu pārskatu kopums sastāv no finanšu stāvokļa pārskata perioda beigās, peļņas vai zaudējumu uncītu ienākumu pārskata konkrētajā perioda, pašu kapitāla izmaiņu pārskata konkrētajā perioda, naudas plūsmu pārskata par konkrēto periodu, grāmatvedības politikas, piezīmēm, finanšu stāvokļa pārskata agrākā salīdzināmā perioda sākumā – gadījumā, ja uzņēmums retrospektīvi piemēro grāmatvedības pamatnostādnes vai veic retrospektīvas korekcijas finanšu pārskata posteņos, kā arī tādā gadījumā, ja uzņēmums savos finanšu pārskatos pārklasificē posteņus.

- Luksemburgas VGP

Gada pārskats sastāv no bilances, peļņas vai zaudējumu pārskata, grāmatvedības politikas un piezīmēm. Likums nepieprasa pašu kapitāla izmaiņu pārskatu un naudas plūsmu pārskatu.

Finanšu stāvokļa pārskats –Balance

- SFPS/SGS

Aktīvu un pasīvu sadalījums ilgtermiņa/ īstermiņa (apgrozāmajos) ir atrunāts SGS 1. - Finanšu pārskatu sniegšana. Izņēmums ir, ja likviditātes kārtībā sniegts sadalījums sniedz atbilstošāku un uzticamāku informāciju. Tādā gadījumā visi aktīvi un saistības tiek uzrādītas likviditātes secībā. SFPS nenosaka finanšu stāvokļa pārskata formātu un vadība var izvēlēties prezentācijas formu, bet SGS 1. nosaka finanšu stāvokļa pārskatā uzrādāmās informācijas minimumu aktīviem un pašu kapitālam un saistībām.

Aktīvi tiek klasificēti kā apgrozāmie aktīvi, ja tie tiek turēti pārdošanai vai izmantoti normālā uzņēmuma darbības ciklā, vai nauda un tās ekvivalenti. Gan aktīvi, gan saistības tiek klasificēti kā īstermiņa, ja tiek turēti pārdošanai vai realizēti 12 mēnešu laika no finanšu stāvokļa pārskata datuma.

Aktīvus un saistības nedrīkst savstarpēji dzēst, izņemot gadījums, kad to ļauj standarts. Aktīvus un saistības drīkst savstarpēji dzēst, ja uzņēmumam ir juridiski pamatotas tiesības savstarpēji dzēst atzītās summas.

- Luksemburgas VGP

Grāmatvedības likums pantā 34.a norāda standarta formātu bilancei. Kopš elektroniskās deklarēšanas sistēmas ieviešanas 2012.gadā, bilance nevar būt pieskaņota noteiktai uzņēmuma darbības sfērai.

Likuma 35.pants ļauj mazajiem uzņēmumiem lietot saīsināto bilances formātu. Šī atkāpe nav spēkā uzņēmumiem, kuru akcijas kotējās kādā no ES biržām.

Grāmatvedības likums pieprasa uzrādīt aktīvus likviditātes secībā un saistības atmaksāšanas secībā, saskaņā ar noteiktu formātu. Grāmatvedības likums izdala pamatlīdzekļus un apgrozāmos aktīvus. Vai aktīvus uzrādīt pamatlīdzekļos vai apgrozāmos aktīvos atkarīgs no to mērķa. Pamatlīdzekļi ir aktīvi, kurus lieto pastāvīgi darbības nodrošināšanai.

Likums arī pieprasa uzrādīt aktīvus un saistības sadalījumā līdz gadam un ilgāk par gadu. Aizņēmumus uz laiku ilgāku par 5 gadiem jāatšifrē papildus piezīmēs.

Aktīvus un saistības aizliegts savstarpēji dzēst.

Peļņas vai zaudējumu un citu ienākumu pārskats -Peļņas vai zaudējumu pārskats

- SFPS/SGS

Kopš 2013.gada 1.SGS Apvienoto ienākumu pārskata nosaukumu nomainījis uz Peļņas un zaudējumu un citu ienākumu pārskats. Bet 1.SGS neliedz uzņēmumiem izmantot iepriekšējo nosaukumu.

Visus ienākumu un izdevumu posteņus uzrāda apvienotajā ienākumu pārskatā:

- 1) vienā apvienoto ienākumu pārskatā;
- 2) vai divos pārskatos: viens pārskats atspoguļo peļņas vai zaudējumu sastāvdaļas, otrā pārskats sākas ar peļņu vai zaudējumiem un atspoguļo citu vispārējo ienākumu sastāvdaļas.

Nav noteikta formāta apvienoto ienākumu pārskatam. Uzņēmumam ir iespēja izvēlēties atspoguļot izdevumus pēc funkcijas vai veida. Ja uzņēmums izvēlas atspoguļot izdevumus pēc funkcijas, tad uzņēmumam jāatklāj papildus informācija par izdevumu veidiem. Standarts nosaka minimālo uzrādāmo informāciju.

Pozīcijas, kas netiks pārvērtētas atkārtoti piem., īpašumu pārvērtēšanas ieņēmumi, tiek uzrādīti atsevišķi no tiem, kas tiks pārrēķināti nākotnē, piem. atliktie ieņēmumi un izdevumi no naudas plūsmas risku ierobežošanas.

Atsevišķi jāuzrāda ieņēmumu un izdevumu pozīcijas, kuru apmērs, veids ir būtisks uzņēmuma darbībā. Atklāšana var būt ieņēmumu pārskatā vai piezīmēs. SFPS nedefinē būtiskuma kritērijus.

Ārkārtas ieņēmumus un izdevumus ir aizliegts atzīt.

- **Luksemburgas VGP**

Visi izdevumi un ienākumi tiek uzrādīti vienā pārskatā, kuru sauc par peļņas un zaudējumu pārskatu. Ir noteikts obligāts formāts šim pārskatam. Mazie uzņēmumi var izmantot saīsināto peļņas un zaudējumu pārskatu, bet tas neattiecas uz uzņēmumiem, kas kotējas kādā no ES biržām.

Saistītie uzņēmumi papildus peļņas un zaudējumu pārskatam var iekļaut arī apvienoto ienākumu pārskatu.

Likums nedefinē būtiskas vienības. Likuma 49.pants definē ārkārtas ieņēmumus un izdevumus, kā tādus, kas nav saistīti ar uzņēmuma saimniecisko darbību. Kad ārkārtas izdevumi/ieņēmumi ir būtiski, tie jāpaskaidro piezīmēs.

Pašu kapitāla izmaiņu pārskats.

- **SFPS/SGS**

Pašu kapitāla izmaiņu pārskats ir viens no galvenajiem pārskatiem. SGS 1 nosaka minimālas prasības pārskatam.

- **Luksemburgas VGP**

Pašu kapitāla izmaiņu pārskats nav obligāts, bet var būt iekļauts pārskatā brīvprātīgi. Par pamatu var izmantot SGS 1.

Naudas plūsmu pārskats.

- **SFPS/SGS**

Naudas plūsmu pārskats ir viens no galvenajiem pārskatiem un tas jāveido saskaņā ar SGS 7. Tiek atsevišķi uzrādītas naudas plūsmas no pamatdarbības, ieguldījumu darbības un finansēšanas darbības.

Naudas plūsmas pārskatu var veidot pēc tiešās vai netiešās metodes.

Naudas ekvivalenti ir augstas likviditātes īstermiņa ieguldījumi, kuri viegli pārvēršami zināmā naudas daudzumā un kuru vērtības izmaiņu risks ir nenozīmīgs. Ieguldījums kvalificējas kā nauda, ja tas ir uz laiku līdz trīs mēnešiem.

Bankas overdarfts parasti tiek klasificēts kā finansēšanas darbība līdzīga aizņēmumam. Ja tie ir atmaksājami uz pieprasījumu, tad tos klasificē kā naudu.

- ***Luksemburgas VGP***

Naudas plūsmas pārskats nav obligāts, bet var tikt iekļauts pārskatā brīvprātīgi. SGS 7 var tikt izmantots par paraugu. Likumā termins -nauda nav definēts. Naudas pozīcija neietver naudas ekvivalentus.

Banku overdafts tiek kvalificēts kā saistības un uzskaitīts pozīcijā – saistības pret kredīt iestādēm. Ja uzņēmumam ir pozitīvs neto atlikums šajā pašā bankā, bankas overdrafts var būt samazināts par naudas atlikumu, ja ir iespējama juridiska kompensācija.

Izmaiņas grāmatvedības politikā un izmaiņas uzskaitē.

- ***SFPS/SGS***

Izmaiņas grāmatvedības politikā saskaņā ar SGS 8 - Grāmatvedības politika, izmaiņas grāmatvedības aplēsēs un kļūdas, tiek atspoguļotas retrospektīvi. Salīdzinošo informāciju un korekcijas saistībā ar iepriekšējiem periodiem uzrāda pret pašu kapitāla sākuma atlikumu par agrāko no iepriekš uzrādītajiem periodiem. Izņēmumi pieļaujami, kad nav iespējams izmainīt salīdzinošo informāciju.

Uzņēmumiem jāuzrāda finanšu stāvokļa pārskats ar iespējami agrāko salīdzinošo periodu, kad viņi piemēro grāmatvedības politiku retrospektīvi vai ja veic pārklasifikāciju, šis neattiecas uz politikas izmaiņām jaunu standartu gadījumā. Jaunu standartu gadījumā jāievēro pārejas noteikumi.

Izmaiņas grāmatvedības aprēķinos tiek atspoguļotas perspektīvi iekļaujot peļņā vai zaudējumos periodā uz kuru tās attiecas. Ar aktīviem, saistībām vai pašu kapitāla posteņiem saistītās izmaiņas grāmatvedības aplēsēs koriģē izmaiņu periodā.

- ***Luksemburgas VGP***

Grāmatvedības politikas jāpiemēro konsekventi un nedrīkst mainīt gadu no gada. Ja radies izņēmums, tas jāpamato piezīmēs un jānorāda ietekme uz aktīviem un saistībām, finanšu situāciju un rezultātu.

Izmaiņas, kas saistītas ar grāmatvedības politikas maiņu uzrāda peļņas vai zaudējumu kontos. Alternatīvi vadība var izlemt uzskaitīt izmaiņas pašu kapitāla kontā sākuma atlikumā. Salīdzinošie rādītāji nedrīkst būt mainīti, bet vadība var izlemt ievietot papildus kolonnu gada pārskatā, kur iepriekšējā gada dati tiek uzrādīti izmantojot jauno politiku.

Kļūdas tiek atspoguļotas tajā periodā, kad atklātas. Alternatīvi vadība var izlemt uzskaitīt atklātās kļūdas nesadalītās peļņas sākuma atlikumā. Ja viena gada beigu atlikumi nesakrīt ar nākamā gada sākuma atlikumiem, tas jāatklāj piezīmēs.

Valūtas pārvērtēšana.

- *SFPS/SGS*

SGS 21 – Ārvalstu valūtas kursu maiņas ietekme. Tiek izšķirta funkcionālā un uzrādīšanas/prezentēšanas valūta. Funkcionālā valūta tiek definēta kā uzņēmuma primārās saimnieciskās darbības valūta. SGS nodrošina ar primāro un sekundāro faktoru sarakstu funkcionālās valūtas noteikšanai. Ja faktori ir gan vieni, gan otri faktori un nav skaidri saprotams, kurai jābūt funkcionālai valūtai, uzņēmuma vadībai jāizlemj, kura valūta vispatiesāk atspoguļo uzņēmuma ekonomiskos rezultātus. Jāvadās no valūtas, kas nosaka darījumu cenu, darbaspēka, izejmateriālu vērtību un citus izdevumus precēm un pakalpojumiem. Papildus pierādījums varētu būt kādā valūtā tiek ģenerēts finansējums.

Uzrādīšanas valūta ir valūta, kurā tiek sastādīti finanšu pārskati.

Darījumi ārvalstu valūtās tiek izteikti funkcionālajā valūtā izmantojot darījuma datuma kursu.

Monetāro posteņu atlikumi ārvalstu valūtās tiek konvertēti uz pārskata datumu pēc atskaites datuma kursa.

Nemonetārie posteņi, kas netiek pārvērtēti patiesajā vērtībā, uz pārskata datumu tiek atspoguļoti pēc darījuma datuma kursa.

Apvienoto ienākumu pārskata summas tiek konvertētas izmantojot vēsturiskās likmes darījuma datumā vai kā alternatīva var būt vidējā likme periodā. Ieņēmumi un izdevumi no valūtu svārstībām tiek atspoguļotas tekošā gada peļņā vai zaudējumos.

Ja uzrādīšanas valūta atšķiras no funkcionālās valūtas, tam jābūt atklātam un pamatotam piezīmēs. Ja uzrādīšanas valūta atšķiras no funkcionālās valūtas aktīvi un saistības tiek pārvērtētas pēc pārskata datuma valūtas kursa. Visas valūtas svārstības uzrāda citos apvienotajos ienākumos un uzkrāj valūtas pārvērtēšanas rezervē pašu kapitālā.

- *Luksemburgas VGP*

Grāmatvedības likums neaptver pārvērtēšanu. Grāmatvedības likums nedefinē funkcionālo valūtu. Finanšu pārskatu valūta ir valūta, kurā ir izteikts pašu kapitāls. Var būt

izvēlēta arī cita valūta. Likums nenosaka ārvalstu valūtā izteikto pozīciju pārvērtēšanu. Darījumi ārvalstu valūtā tiek konvertēti ar valūtas likmi darījuma datumā. Īstermiņa/ ilgtermiņa/ monetārās vienības tiek konvertētas ar darījuma slēgšanas likmi. Realizētie ieņēmumi un zaudējumi un nerealizētie zaudējumi tiek atspoguļoti peļņas zaudējumu pārskatā. Nerealizētā peļņa tiek ignorēta.

Grāmatvedības politika attiecībā uz ārvalstu valūtas darījumiem ir jāatklāj gada pārskata piezīmēs.

2.4 Finanšu instrumentu uzskaitē

- SFPS

9. SFPS – Finanšu instrumenti, ir sarežģīts standarts, kurš aizvieto 39. SGS-Finanšu instrumenti: atzīšana un novērtēšana.

Ar šo standartu ir paredzēts uzlabot finanšu pārskatu sniegšanu par finanšu instrumentiem, kļiedējot bažas, kuras šajā jomā radās finanšu krīzes laikā. Konkrētāk, 9. SFPS ir atbilde uz G20 aicinājumu ieviest vairāk uz nākotni vērstu modeļi, atzīstot paredzamos zaudējumus par finanšu aktīviem.¹

Finanšu aktīvu kategorijas un uzskaitē.

Saskaņā ar 9. SFPS finanšu aktīvus vai finanšu saistības uzņēmušs savā finanšu stāvokļa pārskatā atzīst tikai un vienīgi tad, kad tas kļūst par līguma pusi saskaņā ar attiecīgā instrumenta līguma noteikumiem.²

Uzņēmušs finanšu aktīvus vai finanšu saistības sākotnējās atzīšanas brīdī novērtē pēc patiesās vērtības, kurai – ja finanšu aktīvi vai finanšu saistības nav patiesajā vērtībā ar atspoguļojumu peļņas vai zaudējumu aprēķinā – pieskaita vai no kuras atņem darījuma izmaksas, kuras tieši ir attiecināmas uz attiecīgā finanšu aktīva vai finanšu saistību iegādi vai emisiju³.

Tabula 2.3 autore apkopojusi informāciju par finanšu aktīvu uzskaiti pēc aktīvu kategorijas.

¹ Komisijas regula (ES) 2016/2067 Pieejama: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32016R2067> (skatīts 13.03.2018)

² turpat 3.nodaļa, 3.1.1. punkts.

³ turpat 5.nodaļa, 5.1.1.punkts

Finanšu aktīvu uzskaitē ¹

Finanšu aktīvu kategorija	Novērtēšana	Izmaiņas patiesajā vērtībā
Finanšu aktīvi amortizējamās izmaksās	Sākotnējā novērtēšana patiesajā vērtībā. Turpmākā novērtēšana amortizētās izmaksas mīnus vērtības samazinājums. Jebkura piemaksa vai atlaide ir amortizējama caur peļņu un zaudējumiem	Nav saistošs, ja nav vērtības samazinājuma. Procentu ieņēmumi, vērtības samazinājums un ieņēmumi/izdevumi no valūtas svārstībām atzīstami peļņas vai zaudējumu aprēķinā. Vērtības samazinājums var būt atsaukts peļņas vai zaudējumu aprēķinā.
Finanšu aktīvi uzskaitāmi pēc patiesās vērtības ar atspoguļojumu peļņas vai zaudējumu aprēķinā	Patiesā vērtībā	Izmaiņas patiesajā vērtībā atspoguļojamas peļņas vai zaudējumu aprēķinā. Vērtības samazinājums nav atspoguļojams.
Finanšu aktīvi uzskaitāmi pēc patiesās vērtības ar atspoguļojumu pārējos apvienotajos ienākumos	Patiesā vērtībā	Izmaiņas patiesajā vērtībā atspoguļojamas pārējos apvienotajos ienākumos. Parāda instrumentiem: procentu ieņēmumi, kredītu vērtības samazinājums un peļņa/zaudējumi no ārvalstu valūtas atzīstami peļņā vai zaudējumos. Atzīšanas pārtraukšanas gadījumā uzkrātie ieņēmumi/zaudējumi pārējos apvienotajos ienākumos tiek pārklasificēti peļņā vai zaudējumos. Pašu kapitāla ieguldījumiem: Vērtības samazinājums netiek atspoguļots. Dividendes tiek atspoguļotas peļņas vai zaudējumu aprēķinā.

9. SFPS izšķir trīs finanšu aktīvu kategorijas ²:

- finanšu aktīvi uzskaitāmi *amortizējamās izmaksās*.

Šajā kategorijā ietilpst parāda ieguldījumi, kas atbilst **komercdarbības modeļa testam** (t.i. finanšu aktīvs tiek turēts tāda komercdarbības modeļa ietvaros, kura mērķis ir turēt finanšu aktīvus, lai iekasētu līgumiskās naudas plūsmas) un **līgumisko naudas plūsmu testam** (t.i. finanšu aktīva līgumiskie noteikumi konkrētos datumos paredz naudas plūsmas, ko veido

¹ **Juan Ramirez** *Accounting for Derivatives*. Advanced Hedging under IFRS 9. Second Edition, Jon Willey & Sons, Ltd., 2015, 7.lpp.

² turpat, 2.lpp.

vienīgi pamatsummas un procentu maksājumi par nenomaksāto pamatsummu) un kuriem patiesā vērtība netiek piemērota;

- finanšu aktīvi uzskaitāmi ***pēc patiesās vērtības ar atspoguļojumu pārējos apvienotajos ienākumos***;

Šajā kategorijā ietilpst parāda ieguldījumi, kas atbilst gan komercdarbības modeļa testam, gan līgumisko naudas plūsmu testam, bet tie domāti arī pārdošanai. Šajā kategorijā arī ietilpst pašu kapitāla ieguldījumi, kas nav domāti pārdošanai, bet kurus uzņēmums izvēlēties neklasificēt kā aktīvus, kas uzskaitāmi pēc patiesās vērtības ar atspoguļojumu peļņas vai zaudējumu aprēķinā;

- finanšu aktīvi uzskaitāmi ***pēc patiesās vērtības ar atspoguļojumu peļņas vai zaudējumu aprēķinā***.

Šajā kategorijā ietilpst finanšu aktīvi, kas nav uzskaitīti nevienā no iepriekšējām kategorijām.

Instrumentu klasifikācija paredzēta pie sākotnējās atzīšanas. Pārklasifikācija pieļaujama vienīgi, ja tiek mainīts uzņēmējdarbības modelis.

Tādus pircēju un pasūtītāju parādus, kuros nav nozīmīga finansējuma komponenta (ko nosaka saskaņā ar 15. SFPS), uzņēmums sākotnējās atzīšanas brīdī novērtē pēc to darījuma cenas (kā tā definēta 15. SFPS). ¹

Finanšu saistību kategorijas un uzskaitē

Tabulā 2.4. autore apkopojusi informāciju par finanšu saistību uzskaiti pēc finanšu saistību kategorijas.

2.4. tabula

Finanšu saistību uzskaitē ²

Finanšu saistību kategorija	Novērtēšana	Izmaiņas patiesajā vērtībā
Finanšu saistības amortizējamās izmaksas	Novērtēšana amortizētajās izmaksās. Jebkura piemaksa vai atlaide ir amortizējama caur peļņu un zaudējumiem	Nav saistošs, jo patiesā vērtība netiek piemērota.

¹Komisijas regula (ES) 2016/2067 5.nodaļa, 5.1.3. punkts.Pieejama: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32016R2067>

² **Juan Ramirez** *Accounting for Derivatives*. Advanced Hedging under IFRS 9. Second Edition, Jon Willey & Sons, Ltd., 2015, 16.lpp.

Finanšu saistības uzskaitāmas pēc patiesās vērtības ar atspoguļojumu peļņas vai zaudējumu aprēķinā	Patiesā vērtībā	Izmaiņas patiesajā vērtībā, kas attiecas uz kredītriskiem atspoguļojamas pārējos apvienotajos ienākumos (ja tas nerada uzskaites neatbilstību). Izmaiņas patiesajā vērtībā atspoguļojamas peļņas vai zaudējumu aprēķinā.
---	-----------------	---

9.SFPS izdala divas finanšu saistību kategorijas:

- finanšu saistības uzskaitāmas **amortizējamās izmaksās**;
- finanšu saistības uzskaitāmas **pēc patiesās vērtības ar atspoguļojumu peļņas vai zaudējumu aprēķinā**.

Kategorijai pēc patiesās vērtības ar atspoguļojumu peļņas vai zaudējumu aprēķinā ir divas apakškategorijas: saistības tirdzniecības nolūkā turētas un saistības sākotnēji novērtētas patiesajā vērtībā.

Tirdzniecības nolūkā turētas finanšu saistības ietver:

- atvasinātā instrumenta saistības, kas nav uzskaitītas kā riska ierobežošanas instrumenti;
- pienākumus piegādāt finanšu aktīvus, ko aizņēmušies īsās pozīcijas pārdevēji (t. i., uzņēmums, kurš pārdod finanšu aktīvus, ko tas ir aizņēmis un kas vēl nav tā īpašumā);
- finanšu saistības, kas radušās sakarā ar nodomu tuvākajā laikā tās atpirkt (piemēram, kotēts parāda instruments, kuru tā emitents var atpirkt tuvākajā laikā atkarībā no tā patiesās vērtības izmaiņām); un
- finanšu saistības, kas ir daļa no tādu identificētu finanšu instrumentu portfeļa, kuri tiek pārvaldīti kopā un attiecībā uz kuriem ir pierādījumi par nesenu īstermiņa peļņas gūšanu.¹

Daļēja finanšu saistību atpirkšana.

Kad uzņēmums atpērk pats savas saistības, atpirkto daļu pārtrauc atzīt.

Ja uzņēmums atpērk finanšu saistību daļu, tas attiecīgo finanšu saistību iepriekšējo uzskaites vērtību attiecina starp to daļu, kuras atzīšanu turpina, un to daļu, kuras atzīšanu pārtrauc, pamatojoties uz šo daļu relatīvajām patiesajām vērtībām atpirkšanas dienā. Starpību starp a) uzskaites vērtību, kas attiecināta uz daļu, kuras atzīšanu pārtrauc, un b) samaksāto

¹Komisijas regula (ES) 2016/2067 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32016R2067> (skatīts 20.04.2018)

atlīdzību par daļu, kuras atzīšanu pārtrauc, attiecīgā gadījumā ieskaitot pārvestos aktīvus, kas nav nauda, vai uzņemtās saistības, atzīst peļņas vai zaudējumu aprēķinā.¹

Efektīvā procentu likme.

Finanšu aktīviem un saistībām, kas uzskaitāmas amortizējamās izmaksās, amortizācija tiek aprēķināta izmantojot efektīvo procentu likmi.

Piemērojot efektīvo likmi uzskaites vērtībai, nosaka procentu izdevumus par periodu. Efektīvā procentu likme ir likme, kas precīzi diskontē pamatsummas un procentu naudas plūsmu uz sākotnējiem neto izdevumiem (aktīvu gadījumā) vai ieņēmumiem (saistību gadījumā). Šādā veidā veidā līgumiskie procentu izdevumi katrā periodā tiek koriģēti, lai amortizētu piemaksu, atlaidi vai darījumu izdevumus instrumentu dzīves laikā.²

Finanšu instrumentu, kas tiek uzskaitīts amortizējamās izmaksās, *uzskaites vērtība* tiek aprēķināta:

- summa, kas atmaksājama termiņa beigās (parasti pamatsumma); plus
- jebkura neamortizētā piemaksa, neto darījuma izmaksas; vai mīnuss
- jebkura neamortizētā atlaide ieskaitot darījuma izmaksas; mīnus
- pamatsummas atmaksas; mīnus
- vērtības samazinājums vai neatgūstamība.³

Darījuma izmaksas ietver emisijas izdevumus, juridiskos poakalpojumus, pakalpojumu komisijas, nodokļus, bet neietver iekšējos uzņēmuma administratīvos izdevumus.

Obligāciju uzkaite

Obligāciju emisijas cena bieži atšķiras no tās nominālvērtības. Summa, par kuru obligācijas pārdod virs nominālvērtības, ir prēmija. Summa, par kuru obligācija pārdod zem nominālvērtības, ir atlaide. Atšķirība starp nominālvērtību un emisijas cenu pastāv, ja tirgus procentu likme obligācijām atšķiras no līguma procentu likmes.

Efektīva procentu likme (ko sauc arī par ienesīgumu) ir minimālā procentu likme, ko ieguldītāji pieņem, investējot konkrētas riska kategorijas obligācijās. Jo augstāka ir riska kategorija, jo augstāka ir minimālā procentu likme. Līguma procentu likmi sauc arī par kupona vai nominālo likmi, tā ir likme, ko izmanto, lai nomaksātu procentus. Uzņēmumi norāda kupona likmi obligāciju indeksā un izmanto to, lai noteiktu katra procentu perioda maksājamo naudas

¹ Komisijas regula (ES) 2016/2067 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32016R2067> (skatīts 20.04.2018)

² Sunil Parameswaran *Fundamentals of Financial Instruments*, Jon Willey & Sons Ltd., 2011, 11.lpp.

³ Juan Ramirez *Accounting for Derivatives*. Advanced Hedging under IFRS 9. Second Edition, Jon Willey & Sons, Ltd., 2015, 7.lpp.

summu. Tirgus likme katru dienu svārstās, reaģējot uz tādiem faktoriem kā banku finansēšanas likmes, valdības pasākumi valsts parāda finansēšanai, un naudas piedāvājums un pieprasījums.¹

Darījuma izmaksu korekcijas tiek uzskaitītas kā obligāciju procentu izdevumi (angļu val. – bond interest expense) visa instrumentu dzīves cikla garumā caur procesu ko sauc par amortizāciju. Atlaides (angļu val. – discount) amortizācija palielina obligāciju procentu izdevumus. Piemaksas (angļu val.- premium) amortizācija samazina obligāciju procentu izdevumus. Piemaksas vai atlaides amortizācijas darbība tiek saukta par efektīvās procentu likmes metodi (angļu val.- effective- interest method) vai arī par tagadnes vērtības amortizāciju (angļu val.- present value amortization).²

Efektīvās procentu likmes metode rada periodiskus procentu izdevumus, kas vienādi ar nemainīgu procentuālo daļu no vērtspapīru uzskaites vērtības.³

Attēlā 2.2 atēlots **amortizācijas summas** aprēķins. To aprēķina no obligāciju procentu izdevumiem atņemot maksājamos procentus (kuponu maksājumus) par obligācijām :

Obligāciju procentu izdevumi		
Obligāciju uzkaites vērtība perioda sākumā	X	Efektīvā procentu likme

-

Obligāciju maksājami procenti		
Obligāciju pamatsumma	X	Noteiktā procentu likme

=

Amortizācijas summa

2.2. att.Obligāciju piemaksas un atlaides amortizācijas summas aprēķins ⁴

Piemērs -Obligāciju emisija pēc nominālvērtības (angļu val. -at par value)

Ja sabiedrība emitē obligācijas, tai rodas ilgtermiņa saistības, par kurām periodiski jāveic procentu maksājumi, parasti divas reizes gadā. Ja procentu datumi attiecas uz citiem, nevis bilances datumiem, uzņēmumam jāuzkrāj procenti par atbilstošiem periodiem. Turpmākais piemērs ilustrē uzrādītās obligācijas, kas emitētas nominālvērtībā.

Autore pieņem, ka uzņēmuma finanšu gads beidzas katra gada 31.decembrī. 2010.gada 31.decembrī uzņēmums emitē 100,000 EUR obligācijas to nominālvērtībā ar kupona likmi 12% gadā un termiņu uz 10 gadiem un kupona maksājumiem 30.jūnijā un 31.decembrī. Katru gadu

¹Long term liabilities and Investment in bond. Pieejams: <https://courses.lumenlearning.com/sac-finaccounting/chapter/recording-entries-for-bonds/> (skatīts 13.03.2018)

² D.E.Kieso, J.J.Weigandt, T.D.Warfield. *Intermediate Accounting IFRS Edition 2nd Non-Current Liabilities. Chapter-14*, Jon Willey & Sons Ltd, 2014, 659.lpp.

³ turpat 659.lpp

⁴ turpat

30.jūnijā un 31. decembrī uzņēmumam jāmaksā kupona maksājumi, kurus aprēķina kuponu nominalvērtību reizinot ar kupona procentu likmi un periodiskumu gada ietaros ($100,000 \times 0,12 \times 6/12$).

31.12.2010.uzņēmums emitē obligācijas:

D Banka = 100,000 EUR

K Obligācijas (saistības) = 100,000 EUR

Katru mēnesi uzņēmums veic uzkrājumu kupona maksājumam, veicot sekojošu ierakstu ($100,000 \times 0,12 \times 1/12$).

31.01.2011. atzīts kupona uzkrājums:

D Procentu izdevumi (angļu val.-Interest expense)= 1,000 EUR

K Maksājamie procenti (saistības) (angļu val. – Interest payable) = 1,000 EUR

30.06.2011. veikts kupona maksājums:

D Maksājamie procenti (saistības) (angļu val. – Interest payable) =6,000 EUR

K Banka = 6,000 EUR

Pēc 10 gadiem, 2020.gada 31.decembrī, kad iestāsies pamatsummas un kupona atmaksas termiņš, grāmatvedības ieraksts sekojošs:

D Obligācijas (saistības) = 100,000 EUR

D Maksājamie procenti (saistības) (angļu val. – Interest payable) = 6,000 EUR

K Banka = 106,000 EUR

Piemērs- Obligāciju emisija ar atlaidi uzskaitē pēc SFPS (angļu val.- Bonds issued at a Discount)

Autore pieņem, ka 2016. gada decembrī tiek emitētas 100,000 EUR obligācijas ar kupona likmi 9% gadā. Līdz brīdim, kad obligācijas piedāvā investoriem 2017. gada 1. janvārī, tirgus procentu likme ir palielinājusies līdz 10%. Obligāciju emisijas datums ir 2017. gada 1. janvāris, un to dzēšanas termiņš ir 2021. gada 31. decembris. Par obligācijām katru 30. jūniju un 31.decembri jāmaksā procentu kupons 4,500 EUR apmērā ($9\% \times 100,000 \times 6/12$ no gada).¹

¹Autores veidots, izmantojot *Calculating the Present Value of a Bond*. Pieejams: <https://www.accountingcoach.com/bonds-payable/explanation/9> (skatīts 21.04.2018)

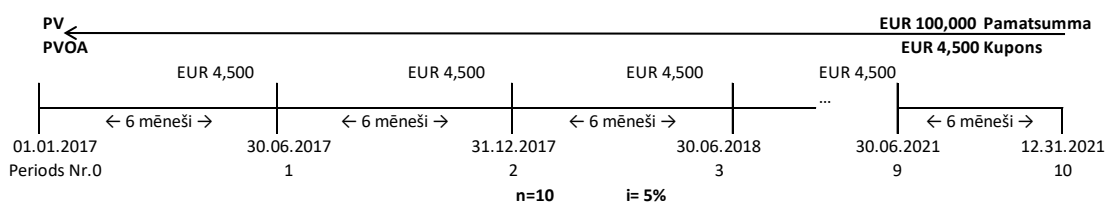
Lai aprēķinātu cenu, ko investors samaksās par obligācijām 2017. gada 1. janvārī, jāaprēķina obligāciju tagadnes vērtība. Obligācijas tagadnes vērtība ir kopējā summa:

- Obligāciju procentu maksājumu tagadnes vērtība, plus
- Pamatsummas tagadnes vērtība.

Autore aprēķinās šīs divas tagadnes vērtības, diskontējot nākotnes naudas summas pēc tirgus procentu likmes pusgada periodā.

Obligāciju procentu maksājumu tagadnes vērtības aprēķins.

Procentu maksājumi sastāv no 10 maksājumiem 4500 EUR apmērā, kas tiek veikti sešu mēnešu perioda beigās, kā parādīts 2.3 attēlā, kur PV – pamatsummas tagadnes vērtība, PVOA – kupona maksājumu tagadnes vērtība:

2.3.att.Obligāciju procentu un pamatsummas maksājumu grafiks¹

Lai iegūtu procentu maksājumu tagadnes vērtību, tie jādiskontē pēc tirgus procentu likmes pusgada periodā. Tirgus procentu likme par pusgada periodu ir 5% (10% /2).

Obligāciju dzīves ilgums 5 gadi, reizināts ar 2 veido 10 pusgada periodus. Pusgada periodu skaitu apzīmē ar n. Katrs pusgada kupona maksājums ir 4500 EUR apmērā (100 000 x 9% x 6/12), kas tiek veikts katru no 10 pusgada periodu beigās un tiek apzīmēts ar PMT.

Iepriekš norādītos lielumus izmanto (i = 5%, n = 10, PMT = EUR 4500), lai aprēķinātu kupona maksājumu tagades vērtību (PVOA):

$$PVOA = PMT \times [PVOA \text{ koeficients } n=10 \text{ periodiem, } i=5\%] \quad [2.1.]^2$$

kur PVOA – kupona maksājumu tagadnes vērtība

PMT – pugada kupona maksājums

¹ Autores veidots, izmantojot **Donald E.Kieso, Jerry J.Weigandt, Terry D.Warfield. Intermediate Accounting IFRS**, Edition 2nd Edition, Jon Willey & Sons, Ltd., 2014, 657p. un *Calculating the Present Value of Bond*.

Pieejams: <https://www.accountingcoach.com/bonds-payable/explanation/9> (skatīts 21.04.2018)

²Calculating the Present Value of a Bond. Pieejams: <https://www.accountingcoach.com/bonds-payable/explanation/9> (skatīts 21.04.2018)

n- pusgada periodu skaits

i – pusgada procentu likme

Lai noteiktu kupona maksājumu tagadnes vērtību, autore izmantos tagadnes vērtības diskontēšanas tabulu 2.5.

2.5. tabula

Pusgada kupona maksājumu tagadnes vērtības diskontēšanas koeficienti¹

n	1%	2%	3%	4%	5%	6%	8%	10%	12%
1	0.9900	0.9800	0.9710	0.9620	0.9520	0.9430	0.9260	0.9090	0.8930
2	1.9700	1.9420	1.9130	1.8860	1.8590	1.8330	1.7830	1.7360	1.6900
3	2.9410	2.8840	2.8290	2.7750	2.7230	2.6730	2.5770	2.4870	2.4020
4	3.9020	3.8080	3.7170	3.6300	3.5460	3.4650	3.3120	3.1700	3.0370
5	4.8530	4.7130	4.5800	4.4520	4.3290	4.2120	3.9930	3.7910	3.6050
6	5.7950	5.6010	5.4170	5.2420	5.0760	4.9170	4.6230	4.3550	4.1110
7	6.7280	6.4720	6.2300	6.0020	5.7860	5.5820	5.2060	4.8680	4.5640
8	7.6520	7.3250	7.0200	6.7330	6.4630	6.2100	5.7470	5.3350	4.9680
9	8.5660	8.1620	7.7860	7.4350	7.1080	6.8020	6.2470	5.7590	5.3280
10	9.4710	8.9830	8.5300	8.1110	7.7220	7.3600	6.7100	6.1450	5.6500

$$PVOA = 4500 \text{ EUR} \times 7.722 = 34,749 \text{ EUR}$$

Obligāciju pamatsummas tagadnes vērtības aprēķins.

Lai aprēķinātu obligāciju tagadnes vērtību nākamais solis ir obligāciju pamatsummas tagadnes vērtības aprēķins.

2.6. tabula

Pamatsummas tagadnes vērtības diskontēšanas koeficienti²

n	1%	2%	3%	4%	5%	6%	8%	10%	12%
1	0.9900	0.9800	0.9710	0.9620	0.9520	0.9430	0.9260	0.9090	0.8930
2	0.9800	0.9610	0.9430	0.9250	0.9070	0.8900	0.8570	0.8260	0.7970
3	0.9710	0.9420	0.9150	0.8890	0.8640	0.8400	0.7940	0.7510	0.7120
4	0.9610	0.9240	0.8880	0.8550	0.8230	0.7920	0.7350	0.6830	0.6360
5	0.9510	0.9060	0.8630	0.8220	0.7840	0.7470	0.6810	0.6210	0.5670
6	0.9420	0.8880	0.8370	0.7900	0.7460	0.7050	0.6300	0.5640	0.5070
7	0.9330	0.8710	0.8130	0.7600	0.7110	0.6650	0.5830	0.5130	0.4520
8	0.9230	0.8530	0.7890	0.7310	0.6770	0.6270	0.5400	0.4670	0.4040
9	0.9140	0.8370	0.7660	0.7030	0.6450	0.5920	0.5000	0.4240	0.3610
10	0.9050	0.8200	0.7440	0.6760	0.6140	0.5580	0.4630	0.3860	0.3220

¹ Calculating the Present Value of a Bond. Pieejams: <https://www.accountingcoach.com/bonds-payable/explanation/9> (skatīts 21.04.2018)

² turpat

Tā kā maksājums par obligāciju pamatsummu tiek veikts vienā maksājumā, termiņa beigās, tad pamatsummas tagadnes vērtības aprēķinam jāizmanto pamatsummas tagadnes vērtības diskontēšanas tabula 2.6.

Izmantojot pamatsummas tagadnes vērtības diskontēšanas tabulu autore izmanto tādu pašu periodu skaitu un to pašu tirgus procentu likmi, kas tika izmantota, lai diskontētu pusgada procentu maksājumus, t.i. $n = 10$ pusgada periodus, $i = 5\%$ uz pusgada periodu; un nākotnes vērtību $FV = 100\,000$ EUR.

Izmantojot tabulu 2.6., autore nosaka, ka pašreizējās vērtības koeficients $n = 10$ un $i = 5\%$ ir 0,614. Vienreizējā maksājuma (FV) tagadnes vērtības (PV) aprēķins ir:

$$PV = FV \times [PV \text{ koeficients } n=10, i=5\%] \quad [2.2.]^1$$

kur PV – tagadnes vērtība

FV – vienreizējais maksājums

n- pusgada periodu skaits

i – pusgada procentu likme

$$PV = 100,000 \text{ EUR} \times 0.614 = 61,400 \text{ EUR}$$

Tātad, obligāciju tagadnes vērtība $34,749 + 61,400 = 96,149$ EUR

3,851 EUR tiek saukta par obligāciju atlaidi (96,149 EUR tagadnes vērtība salīdzinājumā ar 100,000 EUR nominālvērtību).

Ja obligāciju emitē ar atlaidi, obligāciju atlaides summu amortizē uz procentu izmaksām visā obligāciju dzīves cikla laikā. Grāmatvedības ieraksts, lai reģistrētu 2017.g. 1 janvāra 100,000 EUR obligāciju emisiju par 96,149 EUR ir sekojošs:

D Banka = 96,149

D Obligācijas (saistības) = 3,851

K Obligācijas (saistības) = 100,000

Tā kā debeta summa bilances kontā -uzkrātās emisijas/pārdošanas izmaksas par obligācijām, tiks pārcelta uz peļņas zaudējumu kontu -procentu izdevumi, tad amortizācijas

¹ *Calculating the Present Value of a Bond.* Pieejams: <https://www.accountingcoach.com/bonds-payable/explanation/9> (skatīts 21.04.2018)

rezultātā katra perioda procentu izdevumi būs lielāki par procentu summu, kas jāmaksā katrā no gadiem, kamēr obligācija ir neapmaksāta.

Uzņēmumā 4finance S.A. visi ar obligācijām saistītie izdevumi (atlaide tai skaitā) tiek uzskaitīti obligācijām saistīto izdevumu nākamo periodu kontā (angļu val.- Bonds deferred expenses) un amortizēti obligāciju dzīves laikā. Šajā kontā tiek iekļauti rēķini par izdevumiem, kas saistīti tikai un vienīgi ar obligāciju emisiju (juristu, starpnieku pakalpojumi) un ir apmaksāti.

Tātad:

- atlaide EUR 3,851 jāamortizē obligāciju dzīves cikla laikā;
- katra gada 30. jūnijā un 31. decembrī uzņēmumam ir jāmaksā kupona procenti 4500 EUR (100 000 EUR x 9% x 6/12);
- efektīvā procentu likme ir tirgus procentu likme dienā, kad tika emitētas obligācijas. Šajā piemērā tirgus procentu likme 2017. gada 1. janvārī bija 5% uz pusgada periodu 10 pusgada periodiem;
- efektīvā procentu likme tiek reizināta ar obligācijas bilances vērtību pārskata perioda sākumā, lai iegūtu katra perioda procentu izdevumus.

Tabulā 2.7 aprēķināta amortizācija prēmijai pēc efektīvās procentu likmes.

Kolonna B - obligāciju līgumā prasītie procentu maksājumi: Obligācijas noteiktā likme 9% gadā dalīta ar diviem pusgada periodiem vienāda ar 4,5% uz pusgada periodu, reizināts ar obligācijas nominālvērtību.

Kolonna C - procentu izdevumi. Šajā aprēķinā tiek izmantota tirgus procentu likme obligāciju emisijas brīdī: Tirgus likme 10% gadā, dalīta ar diviem pusgada periodiem vienāda ar 5% pusgada laikā. Starpība starp C un B kolonnu 2.7. tabulā ir amortizācijas summa.

Grāmatvedības ieraksti 30.06.2017.:

D Procentu izdevumi (angļu val.-Interest expense)= 4,807

K Obligācijas (saistības)= 307

K Banka = 4,500

Grāmatvedības ieraksts 31.12.2017.:

D Procentu izdevumi (angļu val.-Interest expense)= 4,822

K Obligācijas (saistības)= 322

K Banka = 4,500

Amortizācija prēmijai pēc efektīvās procentu likmes¹

A	B	C	D	E	F	G
Datums	Kupona maksājums 4.5% x F	Procentu izdevumi 5% x G	Prēmijas amortizācija C-B	Bilances kots (debitā)- Obligāciju atlaide	Bilances kots (kreditā) - Obligācijas	Bilances vērtība F - E
01.01.2017.				3,851	100,000	96,149
30.06.2017.	4,500	4,807	307	3,544	100,000	96,456
31.12.2017.	4,500	4,822	322	3,222	100,000	96,778
30.06.2018.	4,500	4,839	339	2,883	100,000	97,117
31.12.2018.	4,500	4,856	356	2,527	100,000	97,473
30.06.2019.	4,500	4,874	374	2,153	100,000	97,847
31.12.2019.	4,500	4,892	392	1,761	100,000	98,239
30.06.2020.	4,500	4,912	412	1,349	100,000	98,651
31.12.2020.	4,500	4,933	433	916	100,000	99,084
30.06.2021.	4,500	4,954	454	462	100,000	99,538
31.12.2021.	4,500	4,962	462	0	100,000	100,000
Kopā	45,000	48,851	3,851			

Vērtības samazināšanās (angļu val.-impairment).

9. SFPS ievieš jaunu vērtības samazinājuma modeli, kura pamatā ir paredzamie zaudējumi (nevis radušies zaudējumi saskaņā ar 39. SGS) un pieprasa paredzamo zaudējumu modeli piemērot visiem posteņiem, kas pakļauti iespējamām vērtības izmaiņām: ²

- finanšu aktīviem amortizētajā iegādes vērtībā;
 - finanšu aktīviem, kas uzskaitāmi pēc patiesās vērtības ar atspoguļojumu pārējos apvienotajos ienākumos;
 - aizdevuma saistībām, ja pastāv pienākums kredītus pagarināt (izņemot gadījumus, kad tos uzskaita pēc patiesās vērtības ar atspoguļojumu peļņas vai zaudējumu aprēķinā);
 - finanšu garantiju līgumiem, uz kuriem attiecas 9. SFPS (izņemot tos, ko uzskaita pēc patiesās vērtības ar atspoguļojumu peļņas vai zaudējumu aprēķinā);
 - nomas debitoru parādiem saskaņā ar 17. SGS Noma (vai, piemērojot, 16. SFPS Noma);
- un
- līguma aktīvi saskaņā ar 15. SFPS ieņēmumi no līgumiem ar klientiem.

¹ Calculating the Present Value of a Bond. Pieejams: <https://www.accountingcoach.com/bonds-payable/explanation/9> (skatīts 21.04.2018)

²IFRS 9 – Financial instruments. High level summary. 8.lpp. Pieejams: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/ru/Documents/audit/ifrs-9-financial-instruments-en.pdf> (skatīts 13.03.2018)

Finanšu instrumenta, izņemot pirktu vai iniciēti finanšu aktīvu ar samazinātu kredītvērtību, zaudējumu atskaitījumus jānovērtē ar zaudējumu summu, kas vienāda ar:

- 12 mēnešu paredzamiem kredīta zaudējumiem (paredzami kredīta zaudējumi, kas rodas no šiem finanšu saistību neizpildes notikumiem, kas ir iespējams 12 mēnešos pēc pārskata datuma); vai
- visā darbības laikā paredzamiem kredīta zaudējumi (paredzami kredīta zaudējumi, kas rodas no visiem iespējamiem saistību neizpildes gadījumiem visā finanšu instrumenta dzīves cikla laikā).¹

Pirktiem vai iniciētiem finanšu aktīviem ar samazinātu kredītvērtību uzņēmums kā zaudējumu atskaitījumus pārskata datumā atzīst vienīgi visā darbības laikā paredzamo kredītzaudējumu kumulatīvās izmaiņas kopš sākotnējās atzīšanas.²

Uzņēmums katrā pārskata datumā peļņas vai zaudējumu aprēķinā atzīst visā darbības laikā paredzamo kredītzaudējumu izmaiņu summu kā peļņu vai zaudējumus no vērtības samazināšana. Pozitīvas izmaiņas uzņēmums atzīst kā peļņu no vērtības samazināšanas, pat ja visā darbības laikā paredzami kredītzaudējumi ir mazāki nekā paredzamo kredītzaudējumu summa, kas bija iekļauta lēstajās naudas plūsmās sākotnējās atzīšanas brīdī.³

- **Luksemburgas VGP**

VGP nav precīza formulējumā, kas ir finanšu aktīvi. Grāmatvedības likums izšķir:

- finanšu pamatlīdzekļus (angļu val. – financial fixed assets);
- konvertējamus vērtspapīrus (angļu val. – transfereable securities), kurus atspoguļo apgrozāmajos aktīvos un
- atvasinātos finanšu instrumentus jeb derivatīvus.

Pie finanšu pamatlīdzekļiem grāmatvedības likums pieskaita akcijas saistītajos uzņēmumos; saistīto uzņēmumu parādus; akcijas uzņēmumos, kuros ir līdzdalība; uzņēmumu ar līdzdalību parādi; vērtspapīri, kas turēti kā pamatlīdzekļi; aizdevumi un prasības turētas kā pamatlīdzekļi; pašu akcijas.

Grāmatvedības likums nosaka nododamo vērtspapīru komponentes kā akcijas saistītajos un līdzdalības uzņēmumos; pašu akcijas un citi nododamie vērtspapīri.

¹ IFRS 9 – *Financial instruments. High level summary*. 8.lpp. Pieejams: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/ru/Documents/audit/ifrs-9-financial-instruments-en.pdf> (skatīts 13.03.2018)

² Komisijas regula (ES) 2016/2067 . 5.5.13. punkts. Pieejama: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32016R2067> (skatīts 13.03.2018)

³ turpat 5.5.14.punkts

Finanšu aktīviem, kas kalpo uzņēmumam ilgāk par 12 mēnešiem tiek klasificēti kā finanšu pamatlīdzekļi. Citādi tie tiek uzskatīti par apgrozāmajiem līdzekļiem.

Aktīvi tiek uzrādīti kā īstermiņa, ar termiņu līdz gadam, vai ilgtermiņa ar termiņu vairāk par gadu.

Finanšu aktīvi un debitori tiek atzīti, kad uzņēmumam ir juridiskas tiesības uz aktīvu. Finanšu aktīvu un debitoru atzīšanai jābūt balstītai uz satura būtību nevis formu.

Finanšu aktīvu un debitoru atzīšana tiek pārtraukta, kad uzņēmums zaudē juridiskās tiesības uz šiem aktīviem vai riski un īpašumtiesības tiek nodotas citai pusei.

Finanšu aktīvi un debitori sākotnēji tiek atzīti sākotnējo izmaksu jeb nominālā vērtībā (aizdevumi, prasības un debitori).

Turpmākā finanšu aktīvu novērtēšana var būt izmaksas mīnus vērtības samazināšanās vai zemākajā no izmaksu vai tirgus vērtībām, gadījumos kad piemērojama tirgus vērtība.

Konvertējamos vērtspapīrus un debitorus, kas klasificēti kā apgrozāmie aktīvi novērtē zemākajā no izmaksu vai tirgus vērtībām vai patiesajā vērtībā, kad tā piemērojama.

Vēsturisko vērtību konvencija.

Novērtēšana izmaksu /nominālajā vērtībā mīnus vērtības samazināšanās – vērtības samazināšanās gadījumā vērtības korekcijas notiek tā, lai aktīvu uzrādītu zemākajā vērtībā uz bilances datumu. Vērtības korekcijas tiek atceltas, ja iemesli, dēļ kuriem korekcijas tika veidotas, ir beigušies.

Ja aktīvi tiek uzrādīti zemākajā no tirgus vai izmaksu vērtībām, korekcijas veic tā, lai aktīvus uzrādītu zemākajā no šīm vērtībām.

Luksemburgas grāmatvedības likums pretēji SFPS neparedz finanšu instrumentu uzskaiti amortizējamās izmaksās.

Piemērs obligāciju uzskaitē ar atlaidi pēc Luksemburgas VGP.

Autore izmantos 73.lpp piemēra nosacījumus par obligācijas emisiju ar atlaidi, lai ilustrētu obligāciju emisijas grāmatojumu pēc Luksemburgas VGP. Tā kā Luksemburgas grāmatvedības likums neparedz finanšu instrumentu uzskaiti amortizējamās izmaksās, visi ar emisiju saistītie izdevumi tiek iekļauti attiecīgā perioda peļņas zaudējumu pārskatā. Grāmatvedības ieraksts 01.01.2017.:

D Banka = 96,149

D Ar obligāciju emitēšanu saistītie izdevumi (izdevumu konts)= 3,851

K Obligācijas (saistības) = 100,000

Patiesā vērtība. Patiesā vērtība jānosaka balstoties uz:

- Tirgus vērtību, tiem finanšu instrumentiem, kam ir atrodams uzticams tirgus; vai tirgus finanšu instrumenta komponentēm vai līdzīgam instrumentam; vai
- Vērtība, kas noteikta balstoties uz vispārpieņemtiem novērtēšanas modeļiem un tehnikām, tiem instrumentiem, kam nav nosakāms uzticams tirgus.

Katra finanšu gada noslēgumā izmaiņas patiesajā vērtībā atspoguļojamas peļņas vai zaudējuma kontos. Kaut gan izmaiņa var tikt atspoguļota arī tieši pašu kapitālā patiesās vērtības rezerves kontā, ja tā attiecas uz aktīviem pārdošanai, bet ne derivatīviem.

Izmaiņas patiesajā vērtībā ir iekļaujamas pašu kapitālā, ja instrumenta uzskaitē tiek izmantota riska ierobežošanas grāmatvedība un ja izmaiņas vērtībā saistītas ar monetāro posteņu vērtības neto izmaiņām ārvalstu uzņēmuma ieguldījumā.

Aktīvu vērtības samazināšanās. Finanšu aktīvi un debitori, novērtēti patiesajā vērtībā, netiek analizēti uz vērtības samazināšanos tā kā jebkurš samazinājums vērtībā tiek tūlītēji atspoguļots.

Atvasinātie finanšu instrumenti (Derivatīvi).

- **SFPS**

Visi atvasinātie finanšu instrumenti jeb derivatīvi tiek novērtēti patiesajā vērtībā. Patiesās vērtības izmaiņas tiek atzītas peļņas vai zaudējumu aprēķinā, ja vien uzņēmums nav izvēlējis piemērot riska ierobežošanas uzskaiti, nosakot atvasinājumu kā riska ierobežošanas instrumentu, kur peļņa vai zaudējumi var tikt atzīti pārējos apvienotajos ienākumos.¹

- **Luksemburgas VGP**

Derivatīvi netiek definēti Luksemburgas VGP. Par pamatu var tikt izmantota SFPS definīcija. Derivatīviem ir tāda pati atzīšana kā finanšu instrumentiem, t.i. tie tiek atzīti tikai tad, kad uzņēmumam izveidojas juridiskas saistības. Derivatīvus, kas iegūti bez atlīdzības uzskaita ārpusbilances kontos.

Sākotnēji derivatīvus, tāpat kā finanšu instrumentus, atzīsts pēc izmaksām (aktīvs) vai atlīdzības vērtības (saistības).

Aktīvu derivatīviem ir trīs iespējas turpmākai atzīšanai: sākotnējā vērtība mīnus norakstāmā, zemākā no tirgus vai izmaksu vērtībām vai patiesā vērtība.

Saistību derivatīviem turpmākā atzīšana pēc atzīšanas vai patiesās vērtības.

¹ IFRS 9 – *Financial instruments. High level summary*. 7.lpp.Pieejams:
<https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/ru/Documents/audit/ifrs-9-financial-instruments-en.pdf>

Autore 3,5 gadu ilgajā profesionālajā grāmatveža darbībā ar uzņēmumiem, kas reģistrēti Luksemburgā ir nākusi pie slēdziena, ka galvenās atšķirības starp Luksemburgas VGP un SFPS saistītas ar piesardzības principa piemērošanu Luksemburgas VGP. Autore ikdienas darbā saskārusies ar atšķirīgu uzskait obligāciju, derivatīvu un ārvalstu valūtas kursu svārstību atspoguļošanai atsevišķo pārskatu gatavošanai pēc Luksemburgas VGP un konsolidēto pārskatu gatavošanai pēc SFPS, ko detalizētāk analizēs nākamajā nodaļā.

3. FINANŠU INSTRUMENTI UN TO UZSKAITE UZŅĒMUMĀ 4FINANCE S.A.

3.1 4finance grupa un 4finance S.A.

4finance grupa.

4finance grupa, kas dibināta 2008. gadā, ir lielākā un straujāk augošā tiešsaistes un mobilā patērētāju kredītēšanas grupa Eiropā, kura darbojas 16 valstīs. Izmantojot novatorisku, uz datu analīzi balstītu pieeju visos uzņēmējdarbības aspektos, 4finance ir strauji audzis. Kopš uzņēmuma dibināšanas uz 2017. gada 12. aprīli 4finance grupa izsniegusi 15,000,000 aizdevumu EUR 5 biljonu apmērā, kas ietver -vienreizējā maksājuma aizdevumus uz termiņu līdz 30 dienām, aizdevums ar termiņu līdz 4 gadiem un kredītlīnijas.¹

4finance darbojas, izmantojot tirgū vadošo zīmolu portfeli ar spēcīgu reģionālo pārstāvību, tostarp Vivus, SMSCredit un Zaplo. 4finance ir atbildīgs aizdevējs, piedāvā vienkāršus, ērtus un pārredzamus produktus un pakalpojumus. 4finance apmierina to klientu pieprasījumu, kuri neizmanto standarta aizdevumus. Grupa arī nodrošina patērētāju un mazo un vidējo uzņēmumu aizdevumus, izmantojot TBI Bank, tās licencētās ES bankas operācijas Bulgārijā un Rumānijā.²

4finance nodrošina atbildīgus un pārredzamus aizdevumus. Grupai ir apjomīga datu bāze, kas sniedz datus, lai veiktu statistiski precīzus vērtēšanas aprēķinus. Visi lēmumi par kredītu ir balstīti uz iekšēji izstrādātajiem algoritmiem un vērtēšanas modeļiem, kas nodrošina, ka 4finance aizdod klientiem, kuriem ir iespēja pilnībā atmaksāt visu summu. Grupas riska un krāpšanas apkarošanas sistēmas nodrošina pasaules klases ātrumu un ērtības gala lietotājiem. Dažas no tehnoloģiju uzlabotajām funkcijām ietver ierīces pirkstu nospiedumus, ID / pasu skenēšanu, sejas atpazīšanu un tiešsaistes banku integrāciju.

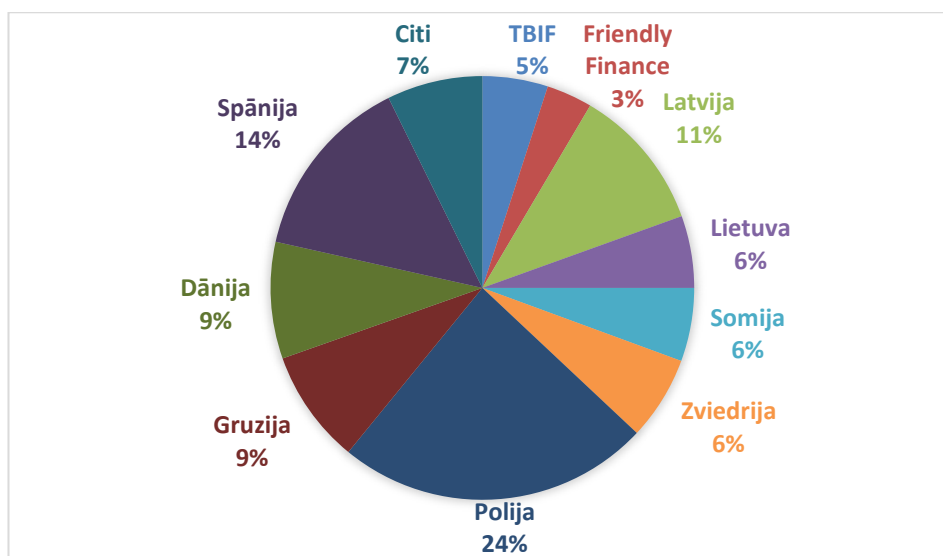
4finance darbojas ļoti reglamentētā nozarē un seko likumdošanai, lai nodrošinātu atbilstību katras jurisdikcijas normatīvajām prasībām. 4finance cieši sadarbojas ar valsts iestādēm un patērētāju tiesību aizsardzības grupām, lai atbalstītu taisnīgu un pārredzamu tirgus vidi un tiesisko regulējumu. Turklāt 4 finance ir attiecīgo profesionālo asociāciju biedri gandrīz visās jurisdikcijās, kurās darbojas.³

Attēlā 3.1 apkopots 2016. gada procentu ieņēmumu sadalījums pa valstīm, galvenajās darbības jurisdikcijās un segmentos.

¹ *Offering Memorandum 12 April 2017*. Pieejams: <https://www.4finance.com/wp-content/uploads/2017/05/Offering-Memorandum-without-financials.pdf> (skatīts 21.02.2018.)

² turpat

³ *Corporate responsibility*. Pieejams: <https://www.4finance.com/company/corporate-responsibility> (skatīts 21.02.2018.)

3.1.att.2016.gada procentu ieņēmumu sadalījums pa valstīm¹

4finance atbildīgi piegādā savus pakalpojumus, izmantojot novatoriskas tehnoloģijas un uz datiem balstītus vērtējumus. Pieejamība ir galvenais. 4finance var nodrošināt aizdevumus tiešsaistē, mobilā tālrunā, kioskos un atsevišķās mazumtirdzniecības vietās. Vairāk nekā 33% klientu šobrīd izmanto savus mobilos tālrunus aizdevumu iegūšanai. Visprogresīvākās tehnoloģijas nozīmē, ka 4finance var novērtēt kredītspēju un apstiprināt aizdevumu dažu sekunžu laikā. Naudas pārsūtīšana uz klienta kontu parasti aizņem mazāk nekā 15 minūtes. 4finance business tiek virzīts, izprotot klientu vajadzības un piedāvājot dzīvotspējīgu alternatīvu tradicionālajām bankām. 4finance ir vairāk nekā pieci miljoni reģistrētu klientu un spēcīgs klientu apmierinātības vērtējums. 4finance ir neatkarīgi atsauksmju rezultāti 9,4 / 10 (TrustPilot Dānijā).

Pašlaik piedāvātie **4finance grupas produkti**, kuriem uzņēmums ir izvirzījis kritērijus-vienkārši, ērti un caurskatāmi ir sekojoši:

Viena maksājuma aizdevums (angļu val.-Single payment loans) - Paredzēts neparedzētām situācijām. Ja tūlītēja nauda ir vienīgais risinājums. Klienti var aizņemt līdz EUR 2000 (atkarībā no valsts) uz termiņu līdz 30 dienām. Viena maksājuma aizdevumi tiek apstrādāti tiešsaistē dažās sekundēs, un līdzekļus var pārsūtīt klientiem dažu minūšu laikā. Procentu likmes no 5% līdz 33% Eiropā un no 30% līdz 35% Latīņamerikā 30 dienu laikā (t.i., klients, kurš 30 dienas aizņemas EUR 100, atmaksās no EUR 105 līdz EUR 135 plus

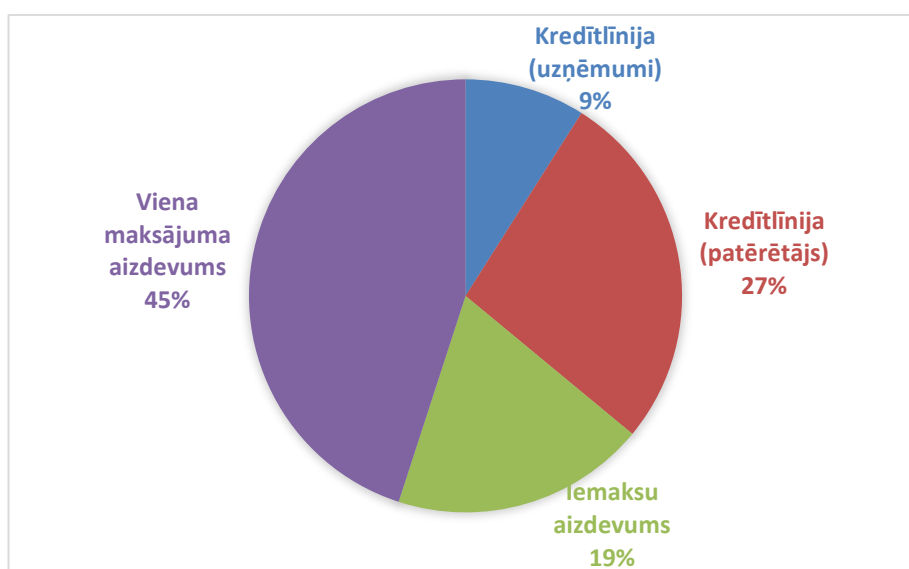
¹ *Offering Memorandum 12 April 2017*. Pieejams: <https://www.4finance.com/wp-content/uploads/2017/05/Offering-Memorandum-without-financials.pdf> (skatīts 21.02.2018.)

nodokļus atkarībā no valsts). Ja nepieciešams, ir pieejami aizdevuma pagarinājumi līdz 30 dienām un tiek segti ar papildu maksu.¹

Iemaksu aizdevums (angļu val.- *Installment loans*) - Klienti var aizņemties līdz 5000 eiro (atkarībā no valsts) uz termiņu līdz 4 gadiem. Ērti nomaksas aizdevumi tiek apstrādāti tiešsaistē dažās sekundēs, un līdzekļus var nodot klientiem dažu minūšu laikā. Klienti saņem maksājumu tieši savā bankas kontā un atmaksā parastos maksājumus.

Kredītlīnija (angļu val.- *Credit line*) - Jauns produkts, kas sākotnēji, 2015.gada septembrī, tika uzsākts Somijā un šobrīd tiek piedāvāts arī citos tirgos. Klienti pieprasa ierobežojumu līdz EUR 2100 (atkarībā no valsts). Beztermiņa kredītlīnija ar elastīgu ikmēneša atmaksu. Klienti saņem maksājumus tieši savā bankas kontā.²

Attēlā 3.2. ir apkopots grupas neto aizdevumu kredītportfeļa sastāvs pēc produkta uz 2016. gada 31. decembri.

3.2.att.4Finance grupas kredītportfelis uz 2016.gada 31.decembri³

4finance grupas stiprās puses: vienkāršs un pārskatāms pakalpojums internetā/mobilajā telefonā, zīmola atpazīstamība, tirgus inovāciju līderis, klientu apmierinātība ar pakalpojumu, augsta parādu atgūstamība, uzsvars uz atbildīgu aizdošanu, spēja ātri pielāgoties likumdošanai, spēcīga finansiālā pozīcija.

¹ Products. Pieejams: <https://www.4finance.com/company/products/> (skatīts 21.02.2018.)

² turpat

³Offering Memorandum 12 April 2017. Pieejams: <https://www.4finance.com/wp-content/uploads/2017/05/Offering-Memorandum-without-financials.pdf>

4finance grupas stratēģija: nostiprināt uzņēmuma vadošo pozīciju uzņēmuma galvenajos tirgos un attīstīt jaunus tirgus, izmantot TBI bankas iegādi, ieskaitot ES banku licenci, jaunu produktu ieviešana, turpināt ieguldīt tehnoloģijās, turpināt paplašināšanos.

4finance S.A.

Zemāk autore apkopoja informāciju no 4finance S.A. (turpmāk – uzņēmums) atsevišķā gada pārskata, kas ir publiski pieejams Luksemburgā un tiek arī publicēts Uzņēmuma grupas interneta vietnē.

Uzņēmums dibināts 2012.gada 6.decembrī, reģistrācijas numurs B173.403, juridiskā adrese 8-10 avenue de la Gare, L 1610, Luksemburga.

Uzņēmuma vienīgais akcionārs ir 4finance A.S., juridiskā adrese Lielirbes iela 17 a – 8, Rīga, LV – 1046, Latvija.

Uzņēmuma finanšu gads no 1.janvāra līdz 31.decembrim. Uzņēmuma pamatkapitāls uz 2017.gada 31.decembri ir EUR 100,000,000.00, bilances vērtība ir EUR 561,215,151.00, zaudējumi par periodu no 2017.gada 1.janvāra līdz 31.decembrim ir EUR 54,341,318.63.¹

Uzņēmums ir daļa no 4finance Group S.A. (turpmāk – Grupa) grupas uzņēmumiem. Grupa ir lielākā tiešsasaistes un mobilā patērētāju kreditēšanas grupa ar darbību 17 valstīs, Eiropā, Dienvidamerikā un Ziemeļamerikā. Uzņēmuma mērķis ir finansēt 4finance Group S.A. un grupas uzņēmumus, lai nodrošinātu to darbību. Uzņēmums tiek finansēts emitējot obligācijas, kas ir iekļautas Eiropas biržās.

Uzņēmums piemēro Grupas politiku kredītriska, tirgus riska, darbības riska un reputācijas risku pārvaldībai. Galvenie riski un neskaidrības saistīti ar Uzņēmuma galvenajiem aktīviem – aizdevumiem Grupas uzņēmumiem. Aizdevumu atgūstamība saistīta ar Grupas uzņēmumu veiksmīgu darbību. Uzņēmums nav pakļauts procentu likmju riskam, jo aizdevumi ir ar fiksētu procentu likmi. Šie aizdevumi ir dažādās valūtās.

Saistības galvenokārt sastāv no obligācijām, kas izteiktas dažādās valūtās. Sabiedrība ierobežo šo ārvalstu valūtas risku, izmantojot dažādus finanšu instrumentus, tostarp iespējas un nākotnes līgumus.

Saskaņā ar Luksemburgas 1915.gada 10.augusta grāmatvedības likuma 309. pantu, uzņēmumam nav pienākums gatavot konsolidētos pārskatus.

¹ 4finance S.A. Annual accounts for the financial year ended 31 December 2017. Pieejams: <https://www.4finance.com/investors-and-media/financial-results/> (skatīts 11.05.2018)

Atsevišķie finanšu pārskati tiek veidoti saskaņā Luksemburgas likumdošanu un Luksemburgas vispārpieņemtiem grāmatvedības principiem un saskaņā ar darbības turpināšanas principu.

Gada pārskati veidoti saskaņā ar 2002.gada 19.decembra likumu par gada pārskata veidošanu, ņemot vērā 2015.gada 18.decembra noteikumus par atsevišķo un konsolidēto gada pārskatu gatavošanu un bilances un peļņas zaudējumu izkārtojumu.

Galvenie uzskaites principi, ko uzņēmums izmanto:

Debitori - debitori tiek uzrādīti to nominālajā vērtībā. Pārvērtēšana tiek veikta, ja paredzamā realizējamā vērtība ir zemāka par nominālo vērtību. Realizējamo vērtību aprēķina, pamatojoties uz direktoru padomes rīcībā esošo informāciju. Vērtības korekcijas netiek turpinātas, ja iemesli, kuru dēļ tika veiktas vērtības korekcijas, vairs nav spēkā.

Atvasinātie finanšu instrumenti – Uzņēmums veic valūtas kursu risku ierobežošanas darbības.

Atvasinātie finanšu instrumenti tiek uzskaitīti vēsturiskajās vērtībās (sākotnējās izmaksās). Prēmijas par atvasinātajiem instrumentiem tiek uzskaitītas postenī -Citi debitori.

Nerealizētās svārstības no atvasinātajiem instrumentiem uzskaita ārpus bilances kontos līdz realizācijas brīdim.

Darījumi ārvalstu valūtās - uzskaites valūta ir EUR. Gada pārskats veidots šajā valūtā. Darījumi citās valūtās tiek konvertēti uz EUR izmantojot ECB konvertācijas kursu darījuma datumā.

Nauda un tās ekvivalenti tiek novērtēti izmantojot ECB konvertācijas kursu bilances datumā, svārstības uzskatot par realizētām.

Pārējie aktīvi ārvalstu valūtās tiek izvērtēti individuāli uz bilances datumu un uzskaitīti zemākajā no vērtībām- vēsturiskajā vai pārvērtētajā uz bilances datumu.

Saistības ārvalstu valūtās tiek izvērtētas individuāli un uzrādītas augstākajā no vērtībām - vēsturiskajā vai pārvērtētajā uz bilances datumu.

Ieņēmumi un izdevumi no darījumiem ārvalstu valūtās tiek konvertēti pēc kursa darījuma datumā.

Sekojoši, peļņas vai zaudējumu pārskatā tiek uzrādīti tikai realizēti zaudējumi vai peļņa un nerealizēti zaudējumi no valūtas svārstībām.

Nākamo periodu izdevumi - Šajā aktīvu postenī tiek iekļauti izdevumi, kas radušies finanšu periodā, bet attiecas uz nākamo finanšu periodu.

Uzkrājumi – paredzēti, lai segtu zaudējumus vai parādus par kuriem nav šaubu, ka tie radīsies, bet nav zināms precīzs apmērs un datums, kad tie radīsies.

Uzkrājumi nodokļiem - uzkrājumi nodokļiem, kas atbilst uzņēmuma aprēķinātajām nodokļu saistībām par finanšu gadu, tiek uzrādīti postenī -Citi kreditori.

Uzņēmums ir iekļauts 4finance Group S.A., reģ.nr. B195.643, un 4finance Holding S.A., reģ.nr. B171.059, konsolidētajos pārskatos. Konsolidētie pārskati tiek veidoti pēc Eiropas Savienībā apstiprinātajiem Starptautiskajiem finanšu pārskatu standartiem.

3.2 4finance S.A. obligāciju un risku raksturojums

Uzņēmums pabeidza vairākus refinansēšanas darījumus 2017. gada 28. aprīlī. Tas ietvēra jaunu 325 miljonu USD 5 gadu obligāciju emisiju ar 10,75% kuponu (**2022.gada obligācijas**), veiksmīgas saskaņošanas un izsoles piedāvājuma rezultātā 66 % veco USD obligāciju (**2019.gada obligācijas**) atpirkšana un SEK obligāciju pirmstermiņa dzēšana, kuru atmaksa notika 2017. gada 31. maijā.

Ņemot vērā augstāk minētos darījumus ar obligācijām, aktuālais obligāciju stāvoklis uzņēmumā uz 2017. gada 31.decembri ir sekojošs.

2014. gada augustā Uzņēmums emitēja **USD 200 miljonus** obligāciju ar kupona likmi 11,75% gadā un obligāciju termiņu 2019. gada augustā (**2019.g. obligācijas**), kas kotējas Īrijas Fondu biržā. Šīs obligācijas ir vecākās nenodrošinātās saistības un tām ir priekšroka uz samaksu attiecībā pret Uzņēmuma esošajām un nākotnes augstākā līmeņa nenodrošinātajam parādsaistībām un arī subordinētajām parādsaistībām. Pēc 2017.g. aprīļa izsludinātā refinansēšanas piedāvājuma, 2019.obligācijas paliek **USD 68 miljonu** ASV dolāru apmērā.

2019.g.obligāciju pusgada kupona maksājumi ir 14. februārī un 14. augustā, sākot no 2015. gada 14. februāra līdz 2019. gada 14. augustam. Procentus aprēķina balstoties uz 360 dienu gadu.

2016.gada maijā, Uzņēmums emitēja **USD 100 miljonus** obligāciju ar kupona likmi 11.25% gadā un atmaksas termiņu 2021.gadā (**2021.g. obligācijas**) 2021. gada obligācijas kotējas Frankfurtes Fondu biržas Prime Standard regulētajā tirgus segmentā. 2016. gada novembrī papildus tika emitētas vēl EUR 50 miljoni šo obligāciju.

2017. gada aprīlī Uzņēmums emitēja **USD 325 miljonus** obligāciju ar 10,75% kupona likmi gadā (**2022.g. obligācijas**), kuras ir iekļautas Īrijas Fondu biržā un kuru termiņš beigsies 2022. gada maijā.

2022.gada obligāciju prospektā uzņēmums norāda kā tiks izmantoti iegūtie līdzekļi no obligāciju emisijas. Sagaidāms, ka piedāvājuma kopējie ieņēmumi būs 325,0 miljoni ASV dolāru. Uzņēmums plāno izmantot ienākumus no emitētajām obligācijām, lai atpirktu 2019.g. obligācijas un dzēstu SEK obligācijas, kā arī samaksātu komisijas maksas un izdevumus, kas

saistīti ar obligāciju izdošanu. Jebkuri atlikušie ieņēmumi tiks izmantoti potenciālajām investīcijām un vispārējiem korporatīvajiem mērķiem, ieskaitot finansējumu biznesa izaugsmei, kā arī grupas uzņēmumu finansēšanai.

Tabulā 3.1 ir apkopoti paredzamie ieņēmumu avoti un izlietojuma veidi saistībā ar 2022.g. obligāciju emisiju. Faktiskās summas salīdzinājumā ar tām, kas norādītas tabulā var atšķirties darījumu pabeigšanas brīdī atkarībā no vairākiem faktoriem, tostarp atšķirības no aplēsēm par komisijas maksām un izdevumiem un uzkrātiem procentiem līdz attiecīgajiem atpirkšanas datumiem.

3.1 tabula

2022.g. obligāciju plānotie ienākumi un izlietojums¹

Līdzekļu avoti		Līdzekļu izmantošana	
miljonos EUR		miljonos EUR	
2022.g. obligācijas	309.0	2019.g. obligāciju un SEK obligāciju atpirkšana	
		Obligācijas	177.3
		Komisijas maksas un izdevumi	8.4
		Vispārējie korporatīvie mērķi	123.3
Kopā avoti:	309.0	Kopā izmantošana:	309.0

2021.g obligāciju piedāvājuma prospekts satur ļoti detalizētu risku uzskaiti un to analīzi. Autore apkopoja dažus no riskiem, kas minēti obligāciju piedāvājumā saistītus ar emitentu, grupu un uzņēmējdarbību. Zemāk ir aprakstītie riska faktori, kas ir būtiski, lai novērtētu ar obligācijām saistīto tirgus risku faktoros, kas var ietekmēt katru no emitenta spējām izpildīt savas saistības pret obligāciju turētājiem un garantētāju spēju izpildīt to saistības saskaņā ar garantiju. Katrs no šiem riskiem var būtiski negatīvi ietekmēt grupas finansiālo stāvokli un darbības rezultātus. Obligāciju tirgus cena varētu samazināties sakarā ar kādu no šiem riskiem, un ieguldītāji varētu zaudēt visas vai daļu no savām investīcijām. Piedāvājuma prospektā minēti riski un sarežģījumi saistās ar uzņēmuma darbību, spēju:

- palielināt kredītu skaitu un apjomu, vienlaikus pārvaldot kredītrisku;
- uzlabot aizdevumu nosacījumus klientiem, nodrošinot arī uzņēmējdarbības efektivitāti;
- palielināt tiešā mārketinga efektivitāti;
- palielināt atkārtotu aizdevumu apjomu;
- veiksmīgi izveidot un attīstīt jaunus produktus;

¹ *Offering Memorandum 12 April 2017*. 48.lpp Pieejams: <https://www.4finance.com/wp-content/uploads/2017/05/Offering-Memorandum-without-financials.pdf>

- veiksmīgi konkurēt ar citiem uzņēmumiem patēriņa kredītēšanas jomā;
- sekmīgi virzīties cauri svārstīgajiem ekonomiskajiem tirgiem;
- efektīvi pārvaldīt biznesa izaugsmi;
- reaģēt uz normatīvu attīstību;
- veiksmīgi integrēt jaunus uzņēmumus;
- veiksmīgi paplašināt biznesu jaunus tirgos.

Turpmāk autore aprakstīs detalizētāk dažus no riskiem, kam pakļauta grupas darbība.

Aizņēmēju kredītriska kļūdainas novērtēšanas risks.¹

Neskatoties uz grupas kredītpunktu novērtēšanas modeli, grupa, iespējams, var neprecīzi novērtēt katra potenciālā klienta pašreizējo finansiālo stāvokli un noteikt tā kredītspēju, jo lēmumi par aizdevumiem ir daļēji balstīti uz informāciju, ko sniedz aizdevuma pieteikuma iesniedzēji. Iespējamie klienti var krāpnieciski sniegt neprecīzu informāciju.

Grupa izmanto dažādus kredītpunktu vērtēšanas kritērijus, pārrauga kredītportfeli un veic uzkrājumus iespējamajiem zaudējumiem no aizdevumiem un avansa maksājumiem tādā līmenī, kas tiek uzskatīts par atbilstošu paredzamo kredīta zaudējumu segšanai.

Uz 2016. gada 31. decembri grupas šaubīgo (angļu val.-non performing) kredītu portfelis bija EUR 196,6 miljoni, kas veidoja 9.3% no izsniegto kredītu vērtības (izņemot aizdevumu pagarinājumus) laika posmā 2014. gada 1. oktobra līdz 2016. gada 30. septembrim.

Uz 2016. gada 31. decembri 41.5% no kopējiem bruto aizdevumiem bija šaubīgie aizdevumi (non-performing loans). Uzkrājums šaubīgajiem parādiem (impairment allowance) bija 157.6 miljoni EUR (nosēdza 80.2% no šaubīgajiem aizdevumiem), un zaudējumu likme debitora maksātnespējas gadījumā (t.i., kredītu īpatsvars un debitoru parādi, kas zaudēti saistību neizpildes gadījumā) bija 57,0% (angļu val.- loss given default rate).

2015. gada 31. decembrī šaubīgie kredīti veidoja 36.9% no kopējās izsniegto kredītu kopsummas, un uzkrājums šaubīgajiem debitoriem bija 92.9 miljoni EUR (aptverot 74.6% no šaubīgajiem kredītiem) zaudējumu likme debitora maksātnespējas gadījumā 53.0%.

Likumdošanas riski.²

Grupā darbību reglamentē patērētāju aizsardzības, finanšu pakalpojumu un citu valsts iestāžu noteikumi dažādās jurisdikcijās, tostarp, ne tikai likumi un noteikumi, kas attiecas uz patēriņa kredītiem un patērētāju tiesību aizsardzību, parādu piedziņu un personas datu apstrādi,

¹ *Offering Memorandum 12 April 2017*. 22.lpp.Pieejams: <https://www.4finance.com/wp-content/uploads/2017/05/Offering-Memorandum-without-financials.pdf>

² turpat 25.lpp.

bet arī nacionālie un starptautiskie noteikumi. Arī plašsaziņas līdzekļi un patērētāju aizstāvības grupas pēdējos gados ir rūpīgi pārbaudījušas šo nozari.

Nozare tiek stingri regulēta, ja netiek ievēroti spēkā esošie likumi un noteikumi, kas attiecas uz uzņēmuma darbībām, vai ja tiek saņemti negatīvi slēdzieni no valdības pārbažu rezultātiem, uzņēmumam var tikt piemēroti būtiski sodi vai stingrākas sankcijas, tostarp liedzot turpināt būtiskus uzņēmējdarbības veidus, apturēt vai atcelt licences vai piemērot kriminālsodus uzņēmuma amatpersonām.

Vairākās jurisdikcijās, uzņēmums saskarās ar riskiem, kas saistīti ar licenču iegādi, lai veiktu patēriņa kredītēšanas pakalpojumus. Uzņēmums ir atkarīgs no varas iestādēm, kuras piešķir nepieciešamās licences, kā arī dažās jurisdikcijās licences ir jāatjauno.

Valdības var izdot jaunus likumus, normatīvos ierobežojumus vai licencēšanas prasības, kas ietekmē uzņēmuma piedāvātos pakalpojumus vai produktus.

Pēdējos gados plašsaziņas līdzekļi un regulatīvā kontrole ir palielinājusi interesi par īstermiņa patēriņa kredītu produktiem. Dažas patērētāju aizstāvības grupas un regulatori ir atbalstījuši tos likumus un noteikumus, kas stingri ierobežo, ja ne aizliedz pavisam, aizdevumu produktus un pakalpojumus, ko sniedz uzņēmums.

Valdības ir ieviesušas vai iecerējušas ieviest tiesību aktus, kas, cita starpā, varētu ietvert maksimālo summu par procentiem vai maksām, ko uzņēmums var iekasēt, kā arī saistību nepildīšanas procentu likmes ierobežojumus un faktiskās gada procentu likmes ierobežojumus.

Piemēram, Somijā un Bulgārijā tika piemēroti procentu likmju ierobežojumi ieviesti attiecīgi 2013. un 2014. gadā. 2016. gada pirmajā ceturksnī procentu likmju vai kopējo izmaksu likmes kredītiem tika ieviesti Latvijā, Lietuvā un Polijā, kā arī maksimālie apjomi nokavējuma procentiem un priekšapmaksas prēmijām tika ieviestas Gruzijā 2017. gada pirmajā ceturksnī.

Starptautiskās darbības risks.¹

Grupa šobrīd darbojas 16 jurisdikcijās, un savas biznesa stratēģijas ietvaros cenšas veidot pievilcīgas uzņēmējdarbības iespējas jaunajās jurisdikcijās. Lai gan uzņēmums analizē un rūpīgi plāno starptautisko paplašināšanos, tā palielina organizācijas sarežģītību un var radīt papildu administratīvās izmaksas (tai skaitā ar IT investīcijām saistītās izmaksas), operacionālo risku (ieskaitot riskus, kas saistīti ar naudas plūsmu pārvaldību un kontroli, un vietējā personāla kontroli), citu regulējošo risku (ieskaitot riskus, kas saistīti ar datu aizsardzības, naudas atmazgāšanas un vietējo likumu un noteikumu neievērošanu) un citiem izaicinājumiem

¹ *Offering Memorandum 12 April 2017*. 25.lpp.Pieejams: <https://www.4finance.com/wp-content/uploads/2017/05/Offering-Memorandum-without-financials.pdf>

uzņēmuma vadībā. Jebkuras neparedzētas izmaiņas vai kļūdas, plānojot vai vadot uzņēmuma darbības šajos aspektos, var būtiski negatīvi ietekmēt uzņēmējdarbību, finanšu stāvokli, darbības rezultātus, perspektīvas vai naudas plūsmas.

Reputācijas risks.¹

Negatīva sabiedrības uztvere par uzņēmuma biznesu var radīt pieprasījuma samazinājumu pēc grupas produktiem. Uzņēmuma reputācijas un zīmola negatīva ietekmēšana, vai pakalpojumu kvalitātes pasliktināšanās var kavēt uzņēmuma spēju piesaistīt jaunus klientus un saglabāt esošos.

Pēdējos gados negatīvā atspoguļojuma apjoms plašsaziņas līdzekļos ir palielinājies saistībā ar piedāvātajiem īstermiņa un vienreizējo maksājumu veidiem. Dažas patērētāju aizstāvības grupas, kā arī politiķi un valsts amatpersonas dažādās jurisdikcijās, kurās grupa darbojas, ir atbalstījušas valdības rīcību, kuras mērķis ir aizliegt augstākas izmaksas patērētāju kredītiem vai stingri ierobežo tādu īstermiņa patērētāju aizdevēju darbības kā grupa. Šāda veida aizdevumu un aizdevumu prakses negatīvs raksturojums varētu radīt vairāk ierobežojošas vai nelabvēlīgas izmaiņas tiesību aktos vai regulējumos, kas savukārt var būtiski negatīvi ietekmēt grupas uzņēmējdarbību, finanšu stāvokli, darbības rezultātus, izredzes vai naudas plūsmas.

Kiberdrošības riski² - Grupa pakļauta kiberdrošības riskiem un drošības pārkāpumiem, un cenšoties samazināt šos riskus un reaģējot uz kibernetiskiem izmaksas var pieaugt.

Vadības lēmumu riski³ - Grupas finanšu pārskatu sagatavošana saskaņā ar SFPS un atsevišķu nodokļu pozīciju izvērtēšana prasa vadības lēmumus, kas saistīti ar iespējamajiem šo spriedumu rezultāta riskiem, vai arī tas varētu tikt nelabvēlīgi ietekmēts ieviešot jaunus vai mainot spēkā esošo grāmatvedības principus, finanšu pārskatu prasības vai nodokļu noteikumu interpretāciju.

Valūtu riski⁴ - Grupas darbības dažādās valstīs pakļauj uzņēmumu ārvalstu valūtas riskam.

Grupa darbojas dažādās jurisdikcijās un izsniedz aizdevumu produktus vietējās valūtās, ieskaitot eiro (Somijā, Spānijā, Latvijā un Lietuvā), Bulgārijas levās, Čehijas kronās, Dānijas kronās, Gruzijas laros, Polijas zlotos, Zviedrijas kronās, Armēņu dramās, Meksikas peso, Rumānijas lejās un Argentīnas peso. Tādējādi grupas darbības rezultāti ir pakļauti ārvalstu

¹ *Offering Memorandum 12 April 2017*. 28.lpp. Pieejams: <https://www.4finance.com/wp-content/uploads/2017/05/Offering-Memorandum-without-financials.pdf>

² turpat 33.lpp.

³ turpat

⁴ turpat 35.lpp

valūtas kursu svārstībām. 2016. gada 31. decembrī 71.0% no grupas neto aizdevumiem un avansiem no klientiem bija izsniegti ārpus eiro valūtām, un neviens no tiem nebija izsniegts ASV dolāros.

Grupās ievērojamais parādsaistību līmenis¹ varētu nelabvēlīgi ietekmēt uzņēmuma finansiālo stāvokli, spēju saņemt finansējumu nākotnē un spēju izpildīt saistības saskaņā ar obligācijām. Ja uzņēmums nespēs radīt pietiekami daudz naudas, lai apkalpotu visus parādus, ieskaitot obligācijas, tas varētu būt spiests veikt citas darbības, lai apmierinātu grupas saistības saskaņā ar parāda līgumiem.

2017.gada 6.oktobrī Moody's Investor Service atjaunoja 4finance Holding S.A. grupas korporācijas kredītreitingu un uzlaboja to uz B2 no B3. Arī 4finance S.A. emitenta reitings tika uzlabots uz B2 no B3.

3.3 Finanšu instrumentu uzskaitē 4finance S.A.

4finance S.A. finanšu informācija vadības atskaitēm un konsolidētajiem pārskatiem tiek sniegta saskaņā ar SFPS kā reglamentē ES regula Nr.1606/2002, bet atsevišķo pārskatu un nodokļu vajadzībām saskaņā ar Luksemburgas VGP.

Autore, savā ikdienas darbā, veicot 4finance S.A. grāmatvedības pakalpojumus, saskārusies ar trīs būtiskām atšķirībām finanšu instrumentu uzskaitē atsevišķajiem un konsolidētajiem pārskatiem, kas saistītas ar Luksemburgas VGP piesardzības principa piemērošanu.

Obligāciju (saistību) uzskaitē.

4finance S.A. ir emitējis obligācijas, lai finansētu grupas darbību. Autore salīdzinošajam piemēram izmantos 2017.gada aprīlī emitētās milj. USD 325 obligācijas, kas tika emitētās ar 10.75% kupona likmi un dzēšanas termiņu 2022.gadā.

4finance S.A. 2017.gada pārskata 10.piezīmē – Pārējie izdevumi, minēts, ka obligāciju emisijas izdevumi ir 19.3 milj. EUR. Saskaņā ar Luksemburgas VGP piesardzības principu visi ar emisiju saistītie izdevumi ir jāiekļauj peļņas vai zaudējumu pārskatā tajā periodā, kad tie ir radušies. Obligāciju emisijas izdevumu grāmatojums saskaņā ar Luksemburgas VGP ir sekojošs:

D Kreditori = 19.3 milj.EUR

K Obligāciju izdošanas izdevumi = 19.3 milj.EUR

¹Offering Memorandum 12 April 2017. 38.lpp.Pieejams: <https://www.4finance.com/wp-content/uploads/2017/05/Offering-Memorandum-without-financials.pdf>

Savukārt, saskaņā ar 9. SFPS šie izdevumi ir kapitalizējami un, izmantojot efektīvo procentu likmi, amoritzējami caur peļņas un zaudējumu kontiem obligāciju dzīves cikla ilgumā.

Grāmatojums obligāciju emisijas izdevumiem saskaņā ar SFPS un 4finance S.A. kontu plānu 28.04.2017. (Nākamo periodu izdevumu kontā, kas saistīti ar obligāciju izdošanu, tiek iekļauti apmaksāti rēķini):

D Obligācijas – nākamo periodu izdevumi (angļu val.– Bond deferred expenses)= 19,3 milj. EUR

K Kreditori = 19,3 milj.EUR

D Kreditori = 19.3 milj. EUR

K Banka = 19.3 milj.EUR

Tātad, piemērā ar 2017.gadā emitētajām obligācijām kapitalizētās izmaksas tiks amorizētas 5 gadu laikā līdz 2022.gada 27.aprīlim. Piemēra vienkāršošanai autore pieņem, ka efektīvā procentu likme ir 13% gadā. Amortizējāmās summas aprēķins periodam no 2017.gada maijam līdz decembrim (piemēra vienkāršošanai aprēķins par pilniem mēnešiem) būs 19,3 mEUR x 13%/12*8.

Gāmatvedības ieraksts obligāciju emisijas izdevumu amortizētās summas norakstīšanai par periodu no.2017.maija-.decembrim:

D Obligāciju procentu izdevumi = 1.67 milj.EUR

K Obligācijas – nākamo periodu izdevumi (angļu val. – Bond deferred expenses) = 1.67 milj.EUR

Autore secina, ka 2017.gada obligāciju emisijas izdevumu uzskaites ietekmē uzņēmuma darbības rezultāts, kas atspoguļots atsevišķajos pārskatos būtiski atšķirsies no konsolidēto pārskatu rezultāta attiecībā uz konkrēto obligāciju izdevumu pozīciju. Atsevišķajos pārskatos minētajā piemērā izdevumi par obligācijām 2017.gadā būtu par milj. EUR 17.6 lielāki nekā konsolidētajos pārskatos.

Atvasināto instrumentu uzskaitē.

Uzņēmums veic valūtas kursu risku ierobežošanas darbības. Prēmijas un depozītus par atvasinātajiem instrumentiem uzskaita postenī -Citi debitori.

Saskaņā ar Luksemburgas VGP nerealizētās svārstības no atvasināto instrumentu pārvērtēšanas uzskaita ārpus bilances kontos līdz realizācijas brīdim. Savukārt pēc SFPS

atvasinātos instrumentus pārvērtē patiesajā vērtībā, izmantojot Bloomberg platformas datus uz bilances datumu, un svārstības atspoguļo peļņas un zaudējumu kontos.

4finance S.A. 2017.gada atsevišķā pārskata piezīmē Nr.4 minēts, ka nākotnes līgumi ar termiņu 2019.gadā, ārpusbilances saistību kontos uzskaitīti patiesajā vērtībā milj. EUR 13.5 apmērā. Ja pieņemam, ka līgumi noslēgti 2017.gadā, tad konsolidētajos pārskatos visa šī patiesās vērtības summa atspoguļojas peļņas un zaudējumu kontos 2017.gadā, kamēr atsevišķajos pārskatos peļņas un zaudējuma kontos parādīsies 2019.gadā neto vērtībā, kad, saskaņā ar piezīmē Nr.4 norādīto termiņu, atvasināto instrumentu līgumi būs realizēšies.

3.2 tabula

4finance S.A. gada pārskats par 2017.gadu 4.piezīme ¹

Valūta	Nopirktā vērtība	Valūta	Pārdotā vērtība	Termiņš	Petiesā vērtība EUR	Vērtība atspoguļota (peļņas) un zaudējumu kontos EUR
SEK	400,000,000.00	USD	44,508,734.84	19.05.2017		(1,046,345.82)
USD	2,963,000.00	EUR	2,213,175.98	14.08.2019	(206,961.00)	
USD	40,000,000.00	EUR	35,298,270.38	31.10.2019	3,573,903.00	
USD	40,000,000.00	EUR	35,096,955.34	31.10.2019	3,369,660.00	
USD	80,000,000.00	EUR	69,979,006.30	18.11.2019	6,609,672.00	
USD	6,050,000.00	EUR	5,000,000.00	09.08.2019	177,264.00	
USD	8,000,000.00	EUR	7,468,957.15	01.09.2017		757,547.75
					13,523,538.00	(288,798.07)

Tātad, atšķirība starp atsevišķajiem un konsolidētajiem pārskatiem pozīcijā par svārstībām no atvasinātajiem instrumentiem 2017.gadā būs 13.5 milj. EUR.

Darījumi ārvalstu valūtās -Valūtas svārstību uzskaitē.

Saskaņā ar 21. SGS monetārie posteņi tiek pārvērtēti uz bilances datumu. Autore apskatīs iepriekš minēto piemēru par milj. USD 325 obligācijām, kas emitētas 28.04.2017. ECB kurss uz emisijas datumu ir USD/ EUR 1.093 saskaņā ar kuru emitēto obligāciju vērtība uz 28.04.2017 ir milj. EUR 297. Uz 31.12.2017. ECB kurss ir USD/EUR 1.1993 un obligāciju vērtība atbilstoši 271 milj. EUR. Peļņas un zaudējumu pārskatā par 2017.gadu tiek atspoguļota nerealizētā peļņa milj. EUR 26. Grāmatvedības ieraksts bilances posteņa pārvērtēšanai uz 31.12.2017. saskaņā ar 21.SGS:

D Obligācijas (saistības) = 26.0 milj.EUR

¹ Autores veidots, izmantojot <https://www.4finance.com/wp-content/uploads/2018/05/4finance-S.A.-Standalone-FS2017-with-auditors-report.pdf> / (skatīts 11.05.2017)

K Peļņa no nerealizētajām valūtas svārstībām (angļu val. – unrealized gain) = 26.0 milj. EUR

Savukārt saskaņā ar Luksemburgas VGP nerealizētā peļņa netiek atzīta un obligāciju vērtība bilancē uz 31.12.2017. paliek vēsturiskajā vērtībā milj. EUR 297.

Tāpat atšķirība starp konsolidētajiem un atsevišķajiem pārskatiem būs milj. EUR 26.

4finance S.A. pamatdarbība ir grupas uzņēmumu finansēšana. Aizdevumi tiek izsniegti dažādās valūtās. Saskaņā ar 21. SGS aizdevumi tiek pārvērtēti uz bilances datumu. Pieņemsim, ka daļa aizdevumu ir USD valūtā. No aktīvu pārvērtēšanas uz bilances datumu rodas nerealizētie zaudējumi, kas tiek uzrādīti gan pēc SFPS, gan Luksemburgas VGP.

Tā kā Luksemburgas VGP pamatā ir piesardzības princips, kas nozīmē, ka uzņēmuma atsevišķajos pārskatos aktīvi tiek novērtēti zemākajā vērtībā, bet saistības augstākajā, atsevišķajos pārskatos tiek uzrādīti nerealizētie zaudējumi, bet netiek uzrādīta nerealizētā peļņa. Ņemot vērā to, ka uzņēmumam ir saistības (obligācijas) ārvalstu valūtās un arī prasības (aizdevumi) ārvalstu valūtās, atsevišķajos pārskatos nerodas līdzvars jeb neitralitāte no monetāro posteņu pārvērtēšanas, kas var investoriem radīt maldīgu priekšstatu par uzņēmuma finanšu stāvokli.

Ņemot vērā to, ka 4finance S.A. obligācijas tiek uzskaitītas Eiropas fondu biržās un finanšu pārskati pieejami investoriem lēmumu pieņemšanai, autore ierosina atsevišķos pārskatus gatavot pēc SFPS principiem, lai investoriem būtu salīdzināma informācija ar konsolidētajiem pārskatiem.

SECINĀJUMI

1. Finanšu instrumenti ir monetāri līgumi. Tie var tikt radīti, tirgoti, pārveidoti un realizēti (par tiem jānorēķinās). Tie var būt nauda (valūta), pierādījumi par īpašuma līdzdalību uzņēmumā (akcijas) vai līgumā noteiktās tiesības saņemt vai ieguldīt naudu (obligācijas). Finanšu instrumentu klāsts ir ļoti daudzveidīgs. Var pastāvēt virkne līgumā noteiktu tiesību un pienākumu, taču beigās tas nozīmēs naudas saņemšanu vai samaksāšanu, vai arī pašu kapitāla instrumenta iegādi, vai emisiju.
2. Uzņēmumiem- vērtspapīru tirgus ir neizsmeļams kapitāla piesaistes avots un salīdzinājumā ar citiem finansēšanas veidiem dod iespēju straujāk attīstīt savu darbību;
Investoriem - finanšu aktīvi kalpo kā vērtību uzkrāšanas vai pirkspējas instrumenti, kas sola nākotnes atdevi un kurus var viegli pārvērst citā aktīvā;
3. Pirms ieguldīšanas finanšu instrumentos ir jāanalizē to ienesīguma līmenis, jāpēta uzņēmuma finanšu stāvoklis un jāanalizē uzņēmuma darbība kopumā. Riskus ir iespējams mazināt, diversificējot ieguldījumus – naudu ieguldot dažādos vērtspapīros, dažādu termiņu vērtspapīros un dažādu nozaru uzņēmumos.
4. Parāda vērtspapīri ir līdzsvara instruments uzņēmuma darbības finansēšanai, samazinot nepieciešamību investēt pašu kapitālā. Tas, cik lielā mērā uzņēmums izmanto darbības finansēšanai nepieciešamo līdzekļu piesaistīšanu no ārienes, nosaka uzņēmuma kapitāla struktūru. Investoram ir svarīgi apzināties uzņēmuma kapitāla struktūru, jo pārmērīgā parādsaistību pieauguma gadījumā pieaug arī bankrota risks;
5. Kredītreitingi palīdz investoriem saprast riskus, kas saistīti ar konkrētu ieguldījumu vai finanšu instrumentu. Tomēr pārmērīga paļaušanās uz kredītreitingiem var mazināt investoru vēlmi attīstīt savu kredītrisku novērtēšanas prasmes.
6. Eiropas Parlamenta un Padomes **Regula Nr.462/2013** (2013.gada 21.maijs) ar ko groza Regulu Nr. 1060/2009 **par kredītreitingu aģentūrām** un **Direktiva 2013/14/ES** (2013. gada 21. maijs), ar ko groza Direktīvu 2003/41/EK par papildpensijas kapitāla uzkrāšanas institūciju darbību un uzraudzību, Direktīvu 2009/65/EK par normatīvo un administratīvo aktu koordināciju attiecībā uz pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumiem (PVKIU) un Direktīvu 2011/61/ES **par alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldniekiem attiecībā uz pārmērīgu paļaušanos uz kredītreitingiem, vairāku kredītreitingu aģentūru**

prasību, nosaka, ka vienai no kredītreitingu aģentūram jābūt tādai, kas nepārsniedz 10% no kopējās tirgus daļas.

7. Aizvien vairāk valstis sāk izmantot uzskaitē SFPS, jo tas dod iespēju izmantot citu valstu kapitālu tirgu. Uzņēmējdarbības un finanšu globalizācija radījusi prasību pēc augstas kvalitātes globāliem grāmatvedības standartiem līdz ar ko SFPS ir ieguvuši attīstības impulsu.
8. SFPS un Luksemburgas VGP galvenā atšķirība ir piesardzības princips, kas visvairāk ietekmē 4finance S.A. uzskaiti obligācijām, atvasinātajiem finanšu instrumentiem un darījumiem ārvalstu valūtās.
9. 4finance grupa ir dibināta 2008. gadā un ir lielākā, un straujāk augošā tiešsaistes un mobilā patērētāju kreditēšanas grupa Eiropā, kura darbojas 16 valstīs. 4finance S.A. ir Luksemburgā reģistrēts grupas uzņēmums, kura galvenā funkcija ir grupas uzņēmumu kreditēšana. 4finance S.A. obligācijas tiek iekļautas Īrijas, Vācijas un Luksemburgas fondu biržās un ir kā kapitāla avots uzņēmuma darbības finansēšanai. 4finance S.A. grupas vajadzībām pārskatus gatavo saskaņā ar SFPS, bet atsevišķos pārskatus saskaņā ar Luksemburgas VGP.
10. Jebkuram uzņēmumam, tai skaitā 4finance S.A., atsevišķos pārskatus gatavojot pēc standartiem, kuros ietverts piesardzības princips, bet konsolidēto pārskatu vajadzībām sniedzot informāciju pēc principiem, kur tas nav ietverts, investoriem zūd pārskatu salīdzināmības iespēja un līdz ar to samazinās ticamība pārskatiem.

PRIEKŠLIKUMI:

1. Ņemot vērā to, ka 4finance S.A. obligācijas tiek uzskaitītas Eiropas biržās un saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu Nr.1606/2002 par starptautisko grāmatvedības standartu piemērošanu, grupas konsolidētie pārskati tiek gatavoti balstoties uz SFPS, autore ierosina 4finance S.A. valdei pieņemt lēmumu par atsevišķo pārskatu gatavošanu atbilstoši SFPS principiem, kas nodrošinātu investoriem salīdzināmu un ticamu informāciju par uzņēmuma finanšu stāvokli;
2. Neskatoties uz to, ka 4finance S.A. izmanto vienas no visvairāk respektējamām un visplašāk izmantojamām kredītreitingu un risku izpētes un analīzes resursu aģentūrām Moody's Investors Services un Standard & Poor's, autore ierosina 4finance S.A. valdei ņemt vērā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas Nr.462/2013 par kredītreitingu aģentūrām un Direktivas 2013/14/ES par alternatīvo ieguldījumu fondu

pārvaldniekiem attiecībā uz pārmērīgu paļaušanos uz kredītreitingiem, vairāku kredītreitingu aģentūru prasību, kas nosaka, ka vienai no kredītreitingu aģentūram jābūt tādai, kas nepārsniedz 10% no kopējās tirgus daļas.

3. Ņemot vērā to, ka piesardzības princips ir pretrunā neitralitātei, autore ierosina Luksemburgas Grāmatvedības standartu komisijai (franču val.- Commission Des Normes Comptables) izslēgt piesardzības principu no Luksemburgas VGP.

LITERATŪRAS AVOTU SARAKSTS

1. LR likums *Finanšu instrumentu tirgus likums*. Latvijas Vēstnesis, Nr. 175(2940), 20.11.2003.
2. **Valērijs Praude** *Finanšu instrumenti 1. Ieguldījumi, darījumi, analīze*, Burtene, 2009. 446.lpp
3. **Ramona Apoga Rupeika** *Finanšu instrumentu tiešsasaistes tirdzniecība*, mācību līdzeklis, Admira Markets UK Ltd., 2016, 200 lpp.
4. **L.Bendarskis, V.Paupa, J.Vaikulis** *Finanšu pārskatu analīze*, mācību līdzeklis, Banku augstskola, Latvijas Universitāte, 103 lpp.
5. **Donald E.Kieso, Jerry J.Weigandt, Terry D.Warfield**. *Intermediate Accounting IFRS*, Edition 2nd Edition, Jon Willey & Sons, Ltd., 2014, 1384 p.
6. **Jerry J. Weygandt, Paul D. Kimmel, Donald E. Kieso** *Financial Accounting IFRS*, Edition 2nd, Jon Willey & Sons, Ltd., 2013, 735 p.
7. **Juan Ramirez** *Accounting for Derivatives*, Advanced Hedging under IFRS 9. Second Edition, Jon Willey & Sons, Ltd., 2015.770 p.
8. **Joanne M. Flood** *GAAP 2014 Interpretation and Application of Generally Accepted Accounting Principles*, Jon Wiley & Sons Inc., 2014. 1460 p.
9. **Sunil Parameswaran** *Fundamentals of Financial Instruments*, Jon Willey & Sons, Ltd.,2011. 560 p.
10. **International Monetary Fund**, *Monetary and Financial Statistics Manual and Compilation Guide*, Prepublication Draft, 2016. 418 p.
11. **International Monetary Fund**, *Financial Derivatives* a supplement to the fifth edition (1993) of the Balance of Payments Manual, 48 p.
12. **Stephen A. Zeff** *The Evolution of Conceptual framework for business enterprises in United States*.
Pieejams:<http://www.ruf.rice.edu/~sazeff/PDF/Conceptual%20framework%20history%20paper.pdf> (skatīts 17.02.2018.)
13. **Nicolas Pologeorgis** *The Impact of Combining The U.S. GAAP and IFRS*. Pieejams: <https://www.investopedia.com/articles/economics/12/impact-gaap-ifrs-convergence.asp> (skatīts 17.02.2018.)
14. **Elvinger Hoss** *Legislation relating commercial companies*.Pieejams: <https://www.elvingerhoss.lu/sites/default/files/documents/publications/EHP-Law-of-10th-August-1915-on-commercial-companies.pdf> (skatīts 17.02.2018.)
15. *Law of 20 Decemer 2002 relating to undertakings for collective investment and amending the law of 12 February 1979 concerning the value added tax as amended* https://www.luxembourgforfinance.com/sites/luxembourgforfinance/files/files/2002_12_20_UCI.pdf (skatīts 17.04.2018.)
16. *IAS 32 – Financial Instruments: Presentation*. Deloitte. Pieejams: <https://www.iasplus.com/en/standards/ias/ias32> (skatīts: 12.02.2017)
17. *A comprehensive comparison IFRS versus LUX GAAP*, 2017, Deloitte, 367.lpp
Pieejams: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/lu/Documents/audit/lu-ifrs-vs-lux-gaap-23112017.pdf> (skatīts:18.04.2018)
18. *Similarities and Differences. A comparison of IFRS and Luxembourg GAAP*, PWC, 2013,143 p. Pieejams: <https://www.pwc.lu/en/ifrs/docs/pwc-ifrs-and-luxembourg-gaap.pdf> (skatīts:18.04.2018)
19. *Conceptual framework for Financial Reporting*, 2018,20 p. Pieejams: <https://www.ifrs.org/-/media/project/conceptual-framework/fact-sheet-project-summary-and-feedback-statement/conceptual-framework-project-summary.pdf> (skatīts:18.04.2018)

20. *Corporate taxation in Luxembourg*, Arendt& Medeernach, 2013, 52 p.
Pieejams:<http://www.arendt.com/publications/pages/corporate-taxation-in-luxembourg.aspx> (skatīts:18.04.2018)
21. *Starptautiskie grāmatvedības finanšu standarti*. Pieejams:
http://fm.gov.lv/lv/sadalas/gramatvedibas_un_revizijas_politika/gramatvedibas_politika/starptautiskie_gramatvedibas_finansu_parskatu_standarti_es/ (skatīts 17.02.2018.)
22. *Grāmatvedība ES*. Pieejams:
http://fm.gov.lv/lv/sadalas/gramatvedibas_un_revizijas_politika/gramatvedibas_politika/gramatvediba_es/ (skatīts 17.02.2018.)
23. *Institucionālā vienība*. Pieejams: <http://www.csb.gov.lv/statistikas-temas/termini/institucionala-vieniba-37214.html> (skatīts 26.03.2017)
24. *Kas ir vekseli*. Pieejams: <http://www.zuz.lv/kas-ir-vekseli> (skatīts 26.03.2017)
25. *Classification of financial instruments*. Pieejams:
https://www.cba.am/Storage/EN/publications/statistics/monetary_stat_manual/class.pdf (skatīts 26.03.2017)
26. *Parāda vērtspapīri*. Pieejams: <https://www.bank.lv/auditorijas/medijiem/komentari-raksti/264-statistika/statistika-izmantotie-termini/8108-stermia-parda-vrtspapri->(skatīts 26.03.2017)
27. *Kredītu veidi*. Pieejams: http://www.kreditiem.lv/lv/kreditu_skola/kreditu_veidi/ (skatīts 26.03.2017)
28. *Atvasinātie finanšu instrumenti*. Pieejams:<https://www.bank.lv/statistika/informacija-statistikas-lietotajiem/statistika-lietotie-jedzieni/8128-atvasin-fin-instr> (skatīts 26.03.2017)
29. *Valūtas tirgus*. Pieejams: <https://www.investopedia.com/terms/forex/i/international-currency-markets.asp> (skatīts 26.03.2017)
30. *Ko uzņēmumam piedāvā birža*. Pieejams:
<http://www.nasdaqbaltic.com/lv/pakalpojumi-3/vertspapiru-kotacija/uznemumiem/> (skatīts 26.03.2017)
31. *Kāpēc ir izdevīgi būt biržā*. Pieejams: <http://www.nasdaqbaltic.com/lv/pakalpojumi-3/vertspapiru-kotacija/izdevigi-but-birza/> (skatīts 26.03.2017)
32. *Kādi pienākumi ir uzņēmumam, kura vērtspapīri tiek kotēti biržā*. Pieejams:
<http://www.nasdaqbaltic.com/lv/pakalpojumi-3/vertspapiru-kotacija/uznemumu-pienakumi/> (skatīts 26.03.2017)
33. *Latvijā aizspriedumi par investīcijām vērtspapīros*. Pieejams:
<http://www.naudaslietas.lv/2016/05/latvija-aizspriedumi-par-investicijam-vertspapiros/> (skatīts 14.02.2018)
34. *Financial asset*. Pieejams: https://en.wikipedia.org/wiki/Financial_asset (skatīts 26.03.2017)
35. *Komisijas regula (ES) 2016/2067* Pieejama: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32016R2067> (skatīts 26.03.2017)
36. *Prudence and IFRS*. Pieejams: <http://www.accaglobal.com/gb/en/technical-activities/technical-resources-search/2014/september/prudence-and-ifrs.html> (skatīts 26.03.2017)
37. *Never ending Story of Prudence and IFRS*. Pieejams: <https://www.ifac.org/global-knowledge-gateway/business-reporting/discussion/never-ending-story-prudence-and-ifrs> (skatīts 26.03.2017)
38. *The role of prudence in financial reporting IFRS versus Directive 34*. Pieejams:
https://ac.els-cdn.com/S2212567115014562/1-s2.0-S2212567115014562-main.pdf?_tid=256ad52e-cc75-11e7-b677-

- [0000aacb35f&acdnat=1511019097_77dd0f759adef1c19e9ca85f36df6973](https://www.naudaslietas.lv/2015/12/ieskats-obligacijas-to-butiba-struktura-un-tirdznieciba/)(skatīts 30.12.2017)
39. *Ieskats obligācijās, to būtība, struktūrā un tirdzniecība*. Pieejams: <http://www.naudaslietas.lv/2015/12/ieskats-obligacijas-to-butiba-struktura-un-tirdznieciba/> (skatīts 12.02.2018)
 40. *Riski*. Pieejams: <https://www.ablv.com/lv/services/investments/brokerage/risk/> (skatīts 12.02.2018)
 41. *Ar finanšu instrumentiem saistīto risku apraksts*. Pieejams: https://www.citadele.lv/common/img/uploaded/doc/finansu_instrume_saist_risku_lv.pdf (skatīts 12.02.2018)
 42. *Vērtspapīru tirgus*. Pieejams: http://www.nasdaqbaltic.com/files/riga/Publications/10.00%20-%2014.00_LV.pdf (skatīts 14.02.2018)
 43. *IFRS/ US GAAP convergence and global accounting standards -Where are we now?* Pieejams: <https://kaplan.co.uk/insights/article-detail/insights/2016/09/26/ifrs-us-gaap-convergence-and-global-accounting-standards---where-are-we-now> (skatīts 17.02.2018.)
 44. *Completing the February 2006 Memorandum of understanding*. Pieejams: www.fasb.org/cs/BlobServer?blobkey=id&blobwhere=1175819018778 (skatīts 17.02.2018.)
 45. *International Financial Reporting Standards*. Pieejams: https://www.ifrs.com/pdf/IFRSUpdate_V8.pdf (skatīts 17.02.2018.)
 46. *Moody's rating*. Pieejams: https://www.moodys.com/sites/products/ProductAttachments/AP075378_1_1408_KI.pdf (skatīts 20.02.2018.)
 47. *Corporate family rating*. Pieejams: <http://www.securityfund.org/membership/credit-rating-definitions/> (skatīts 20.02.2018.)
 48. *4finance reports results for 9 months ending 30 September 2017*. Pieejams: <https://www.4finance.com/wp-content/uploads/2017/11/4finance-report-on-9M-2017-results.pdf> (skatīts 21.02.2018.)
 49. *Corporate responsibility*. Pieejams: <https://www.4finance.com/company/corporate-responsibility> (skatīts 21.02.2018.)
 50. *Products*. Pieejams: <https://www.4finance.com/company/products/> (skatīts 21.02.2018.)
 51. *Credit Rating*. Pieejams: <https://www.investopedia.com/terms/c/creditrating.asp> (skatīts 22.02.2018.)
 52. *Understanding ratings*. Pieejams: https://www.spratings.com/en_US/understanding-ratings (skatīts 22.02.2018.)
 53. *Regulating creditrating agencies*. Pieejams: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/financial-supervision-and-risk-management/managing-risks-banks-and-financial-institutions/regulating-credit-rating-agencies_en (skatīts 23.02.2018.)
 54. *Regulatory requirements*. Pieejams: <https://www.moodys.com/Pages/amr002006.aspx> (skatīts 23.02.2018.)
 55. *The ABCs of rating scales*. Pieejams: https://www.spratings.com/documents/20184/760102/SPRS_Understanding-Ratings_GRE.pdf/298e606f-ce5b-4ece-9076-66810cd9b6aa (skatīts 23.02.2018.)
 56. *Rating policy and approach*. Pieejams: <https://www.moodys.com/ratings-process/Ratings-Policy-Approach/002003> (skatīts 23.02.2018.)

57. *IFRS 9 – Financial instruments. High level summary.* Pieejams: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/ru/Documents/audit/ifrs-9-financial-instruments-en.pdf>
58. *Offering Memorandum 12 April 2017.* Pieejams: <https://www.4finance.com/wp-content/uploads/2017/05/Offering-Memorandum-without-financials.pdf>
59. *What are the major differences between shares and bonds.*
Pieejams: <https://www.quora.com/What-are-the-major-differences-between-shares-and-bonds> (skatīts 14.04.2018)
60. *4finance S.A. Annual accounts for the financial year ended 31 December 2017.* Pieejams: <https://www.4finance.com/investors-and-media/financial-results/> (skatīts 08.05.2018)

Maģistra darbs „Finanšu instrumenti, to uzskaites salīdzinājums pēc SFPS un Luksemburgas VGP” izstrādāts LU Biznesa, vadības un ekonomikas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autore: _____ Ina Rabša

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Darba vadītāja: Dr. oec., prof. Inga Būmane _____

Recenzents: Dr.ekon., asoc.prof. Inta Millere

Darbs iesniegts:

Dekāna pilnvarotā persona: _____ (*personiskais paraksts*)

Darbs aizstāvēts maģistra gala pārbaudījuma komisijas sēdē

Komisijas sekretāre: _____ (*personiskais paraksts*)